

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

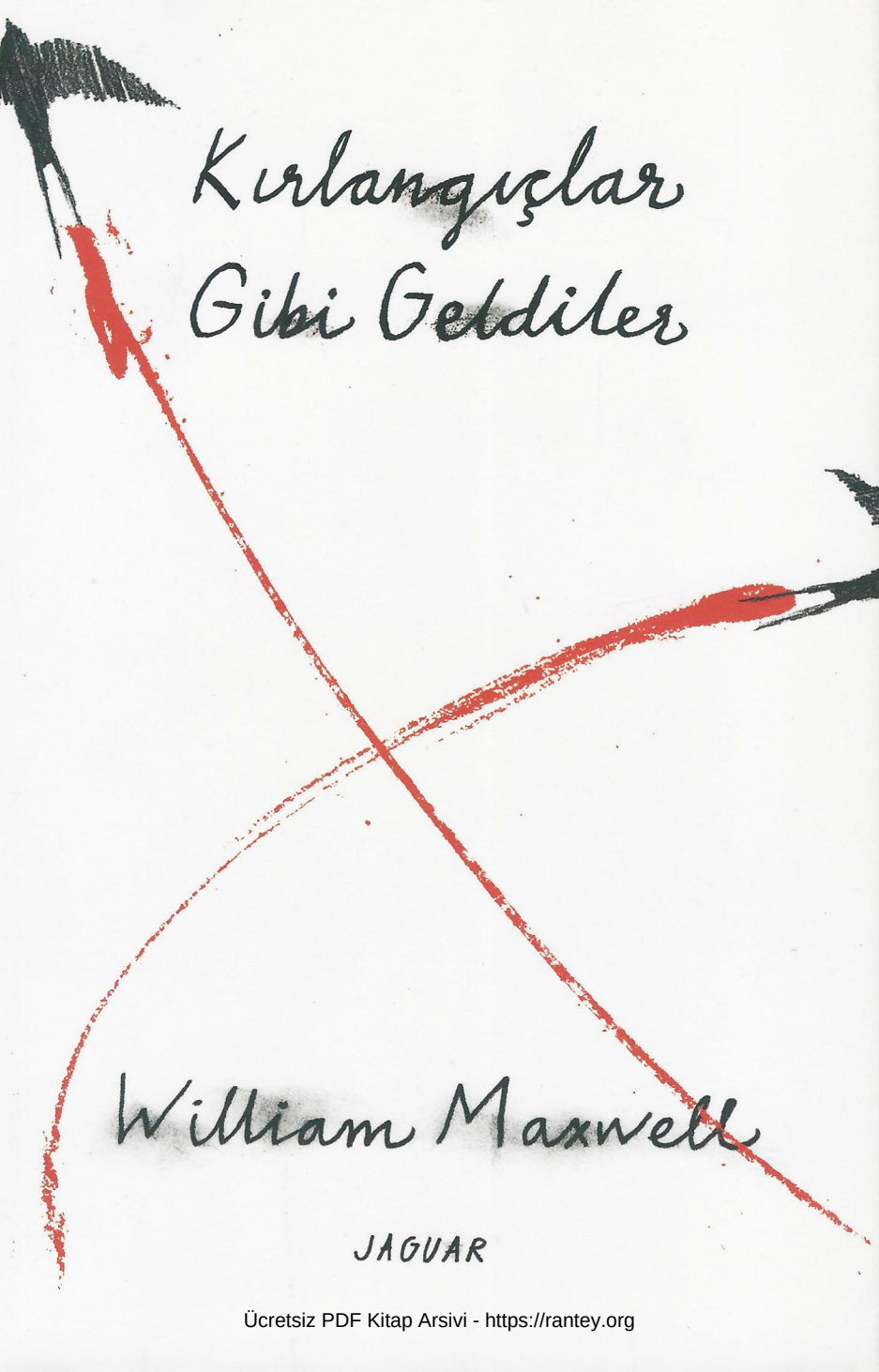
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Kurlançılar Gibi Geldiler

William Maxwell

JAGUAR

WILLIAM MAXWELL

Amerikalı öykü, roman ve deneme yazarı. 1908 yılında birçok öyküsüne, romanına sahne olan Illinois eyaletinde doğdu. 1938-1975 yılları arasından *New Yorker*'da editör olarak çalıştı. Aralarında Nabokov, Salinger, Updike, Cheever gibi ustaların olduğu birçok önemli yazarın editörlüğünü yaptı ve “yazarların yazarı” olarak nitelendi. Pen/Malamud Ödülü ve Mark Twain Ödülü’nün yanı sıra, 1982 yılında *Hadi, Yarın Görüşürüz* ile ülkenin en prestijli ödüllerinden Ulusal Kitap Ödülü’nü kazanan Maxwell, 2000 yılında New York’ta yaşamını yitirdi.

ÇİĞDEM ERKAL

Ege Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı mezunu. *Yüzüklerin Efendisi* (J.R.R. Tolkien), *Yerdeniz Büyücüsü*, *Dünyanın Doğum Günü* (Ursula K. Le Guin) gibi önemli çevirilere imza atan Erkal, Tom McCarthy’nin *Kalan* (Jaguar Kitap, 2016) ve *Boşluktakiler* (Jaguar Kitap, 2019), William Maxwell’in *Hadi Yarın Görüşürüz* (Jaguar Kitap, 2016) romanlarını da Türkçeye kazandırmıştır.

Kırlangıçlar Gibi Geldiler / William Maxwell

Kitabın Özgün Adı

They Came Like Swallows

© William Maxwell, 1937

© Jaguar Kitap, 2023

1. Baskı: Nisan 2023

ISBN: 978-625-7027-37-3

Çeviren

© Çiğdem Erkal

Editör

Berk Çetin

Sayfa Tasarım

Hakan Güngör

Baskı-Cilt

Ana Basın Yayın San. Tic. A. Ş.

Sertifika No: 52729

Bu kitabın yayın hakları Jaguar Kitap'a aittir. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

JAGUAR KİTAP

Cemal Nadir Sk. No: 16/77 Cağaloğlu / İstanbul

Tel: 0 212 522 94 22

www.jaguarkitap.com

iletisim@jaguarkitap.com

Sertifika No: 49851

Kırlangıçlar Gibi Geldiler

William Maxwell

JAGUAR

Kırlangıçlar gibi geldiler, kırlangıçlar gibi gittiler
Ama bir kadının güçlü kişiliği
Tutabildi bir kırlangıcı kendi yolunda;
Ve dizilmiş orada birkaçı daha
Dönüp durarak pusulanın yönlerinde
Buldular kesinliği hayal meyal bir gökte...

W. B. Yeats

(Çeviren: Berk Çetin)

BİRİNCİ KİTAP

KİMİN MELEK OĞLUYMUŞ

I

Bunny hemen uyanamadı. Bir ses (ne olduğunu bilmiyordu) uykusunun yüzeyine çarparak bir taş gibi gömüldü. Rüyası gevşedi, onu kıyıya çıkardı, uyanık bir halde yatağının üzerine bıraktı. Âciz bir halde yattığı yerde döndü ve tavanla karşılaştı. Önceki kış bir boru patlamıştı, şimdi de sarı bir gölün silüeti vardı. Bunny bakarken göl, kafası tüylü ve kuyruğundaki tüyleri dağınık bir kuşa dönüştü. Başka bir şeye dönüşmeyince Bunny'nin gözleri mavi-beyaz duvar kâğıdının üzerinden Robert'in uyuduğu diğer yatağa indi. Bakışları, bir süreliğine Robert'in aralanmış dudakları üzerinde, sonra da uykudan solgun ve ifadesiz yüzü üzerinde oyalandı.

Yağmur yağıyordu.

Dışarıda ıhlamurun dalları rüzgârla bir yükseliyor bir alçalıyor, bir yükseliyor bir alçalıyordu. Ve kasım yaprakları dökülüyordu. Bunny, Araminta Culpepper'ın sert ve küçük bedenine doğru döndü. Sekiz yaşındaydı, oğlanların oyuncak bebeklerle oynama yaşını az çok geride bırakmış olduğundan Araminta gündüzleri karyola direğinde asılı dururdu: suratında bozulmaz bir ifade olan, Kızilderili kız bebek. Ama Bunny geceleri yatağını onunla paylaşıyordu. Uykusunda kaç kere sevgiyle sarılırdı ona. Üstelik olur da çok erken uyanırsa ve hâlâ karanlıksa, oyuncak bebek işte oradaydı. Elini uzatıp ona dokunabilirdi.

Önünde –Bunny diye çağırılan Peter Morison’ın önünde– 1918’in kasım ayının ikinci pazar günü uzanıyordu. Araminta Culpepper da başını yastığa koyabilsin diye yer açmak için biraz kıpırdadı. Eğer açık bir gün olsaydı, eğer gökyüzü masmavi ve güneşle dolu olsaydı, kilisenin pazar okuluna gitmek zorunda kalacak, ilahiler söyleyecek ve belki de aslanların inine atılan Danyal ya da Elyasa ya da cennete ateşten bir arabayla giden İlyas ile ilgili o bildik eski hikâyeyi dinleyecekti. Peki ya öyle bir sabah nasıl neticelenecekti? Eve döner dönmez rahatça bakabilmek için gazetenin karikatür sayfasını yere serdiği zaman kesin biri gelecek ve tepesinde ona bağıracaktı: *Tanrı aşkına, evde oturulacak hava mı! Neden çıkıp biraz bacaklarını açmıyorsun?* Çıkacakmış gibi yapıp çıkmayınca da bir süre sonra yine tepesinde biteceklerdi. Başlığını takıp, yün paltosuyla eldivenlerini giymek zorunda kalacaktı, istese de istemese de. Acıklı bir halde yaprak yığınları içinde yuvarlansın veya hiçbir şeyin çiçek açmadığı bahçede dolansın diye evden süreceklerdi onu; sadece dal parçalarının, kurumuş otların ve yaz çiçeklerinin saplarının kaldığı bahçede.

Ama şimdi değil, dedi Bunny kendi kendine, çatıdan damlayan, sızan suyun sesini duyarken. Bu sabah değil. Evin ön tarafında bir yerlerde bir kapı açılınca annesinin sesi yukarıya geldi. Yüreği hopladı, sanki içinde kurulmuş bir yay boşalıvermişti. Doğruldu ve üstündeki örtüleri yatağın ayak ucuna attı. Elini yüzünü yıkayıp giyindikten sonra aşağıya indi. Annesi çalışma odasındaki şöminenin önünde kurulu kahvaltı sofrasında oturuyordu.

“Nasılsın?” Kollarını uzatıp annesine sarıldı, tam dudaklarına, biraz da vahşice bir buse kondurdu.

“Nasılsın ve de yine nasılsın?”

“Gayet iyiyim, teşekkür ederim.”

Oğlunu şöyle biraz uzaklaştırarak önünde tuttu, güzelce yıkanıp yıkanmadığına bakmak için; bu arada Bunny babası-

nın yerindeki kırıntıları, dikkatsizce katlanmış peçeteyi görüp rahatladı.

“Gecen güzel geçti mi? Robert kalktı mı?”

Bunny başını hayır anlamında salladı.

“Kalkıyor muydu peki?”

“Hayır.”

“Böyle olacağını tahmin etmiştim.”

Bunny sofraya yerleşirken annesi de onun için bir dilim kızarmış ekmeğe tereyağı sürdü. İşini bitirince şömine başından jambon dolu bir servis tabağı aldı.

“Robert dün gece saat ona kadar uyanıktı, *Bulgaristan'daki Müttefik Oğlanlar'*ı bitirmeye çalıştı. Yokluğunda kitapta kimseye suikast düzenlenmeyeceğini söyledim ona ama o yine de bitirmek istedi.” Kendisine bir fincan kahve daha koydu. “Biliyorsun işte onu.”

Robert on üç yaşındaydı ve insanı canından bezdiriyordu. Diğer insanlara nazaran çok daha fazla bezdiriyormuş gibi geliyordu Bunny'ye. Ne yatmasını biliyordu ne de kalkmasını. Yıkanmaktan nefret ediyordu, birisinin onu öpmesinden de, müzik dersine çalışmaktan da. Zemin kattaki ışığı yanık bırakırdı. Kimse ona istiridye ve kabak yediremezdi. Soğuk sabahlarda kalkıp pencereyi kapatmazdı. Oturma odasında bütün askerlerini halının üzerine yayardı ama toplama zamanı gelince ara ki bulasın; mağara kazan birilerine yardım etmeye gitmiş olurdu. Genellikle de üstü başı çamur içinde, parmaklarının eklemlerinin üzerindeki deriler sıyrılmış, saçları başı çalı çırpı dolu ve yepyeni kazağında koca bir delikle akşam yemeğine geç kalırdı.

Robert'ın Bunny'yi sabahtan akşama kadar en az bir kere ağlatmadığı bir gün dahi yoktu (Bunny'nin hatırlayabildiği kadarıyla). Robert, Bunny'nin savaş yardım pullarını ve alüminyum folyo rulolarını saklardı. Ya da Araminta Culpepper'ı örgülerinden tutup sallayarak evin içinde dans ederdi.

Ya da Bunny'nin kolunu büküp ona birkaç yeni hareket gösterirdi ki burada amaç başparmaklarını kıvrıp bükmekti. Ya da hiçbir şey yapmasa odanın öbür tarafında oturup sadece *Sürüngen, sürüngen, sürüngen...* diyerek parmağıyla Bunny'yi işaret eder, sonunda oğlan gözyaşlarını tutamayıp salıncaya dek parmağıyla gitgide küçülen halkalar çizirdi.

Bugünü de daha sona ermeden tüm diğerleri gibi berbat edecekti. Ama Robert hâlâ yukarıda yataktayken Bunny'nin endişelenmesini gerektirecek bir şey, kahvaltısının keyfini çıkarmaması için dünyada tek bir neden bile yoktu.

"Yağmur yağıyor," dedi bir dilim jambon alarak.

"Görüyorum." Annesi tabağı ondan alıp Robert için sıcak kalması amacıyla yeniden şöminenin başına koydu. "Sabah beşten beri yağıyor."

Bunny umutla pencereden dışarı baktı.

"Şiddetli miydi?"

Bazen yağmur hatırı sayılır bir süre yoğun yağarsa, daha sonra hava açsa bile dışarı çıkmasını istemezlerdi. Yerler çok ıslak, derlerdi. Şifayı kapabilirdi.

"Şiddetli miydi anne?"

"Böyleydi."

Bunny yağmurun çok yağmış olduğuna ikna etmeye çalışıyordu kendisini ama ortalıkta çok rüzgâr ve gerektiğinden çok az su vardı. Bütün o savrulmalar, bir oraya bir buraya dönmeler, pencerelere çarpmalar, camlardan aşağıya ani derecikler halinde kayıp akmalar... Tüm bunlara rağmen çok az ıslaklık vardı. Rüzgâr gittikçe arttı; yağmur savrulup duruyordu. İçeride, oda son derece kırıltısızdı. Şöminede çıtırtıdayıp vızıldayan kütüklerin sesinden başka çıt yoktu. Ve ışıklar gündüz vakti yandığı için duvarlar daha yoğun görünüyordu, tıpkı gece vakti pencerelerin perdeleri çekilip oda kendi içine kapandığı zaman olduğu gibi.

"Anne sence..."

Bunny tereddüt etti, son anda niyetini açık etmekten korkarak.

“Yağmur yağarsa yediden önce—” Annesi masadan kalktı, oğlanın aklından geçenleri okumuştı ve azarlar gibi cevap verdi:

*Yağmur yağarsa yediden önce
Gökler açılır on birde.*

Annesinin söylenmemiş sözleri tüm zalimlikleriyle gözlerinin önünde duruyordu, tabağına bakarken bile. Büyük bir gayretle mısır gevreğini yemeye başladı. O anda, hüznünü döküp saçması için çok az şeye ihtiyacı vardı. Saatin tik takları duracak olsa, kütük aniden bacadan yukarıya kıvılcımlar saçarak devrilecek olsa ağlamaya başlayacaktı.

Annesi pencerenin oturmak için yapılmış geniş iç pervazına yerleşmiş, dikiş kutusunu sabırsızca karıştırıyordu. Bunny annesinin içinden, artık kendisinin neredeyse kocaman adam olduğunu söylediğini duyabiliyordu. Geçen ağustos sekiz yaşına basmıştı ve hâlâ kendine güvenemiyor, teselli etsin veya güven versin diye tekrar tekrar annesine gidiyordu.

Başka bir zaman, diye söz verdi Bunny, başka bir zaman deneyecek ve zayıflığına teslim olmayacaktı. Yeter ki şu anda ona haşın davranmasıydı. Annesinin öyle davranmasına dayanamıyordu. En azından bu sabah... Büsbütün kendisine acıyan Bunny, eğer annesi orada olmasaydı nasıl olurdu diye düşünmeye başladı. Eğer annesi olmayıp onu nahoş şeylerden –mesela hava şartlarından, Robert’tan, babasından– korumasaydı ne yapardı? Bir sıcaklık, huzur yahut sevgi olmayan bir dünyada başına neler gelmezdi?

Yağmur pencereleri yıkıyordu.

Annesi aradığı iğneyi bulunca bir iplik geçirdi. Sonra kare şeklinde beyaz bir kumaş parçası aldı. Eli dikişinin üzerinde bir oraya bir buraya uçuyordu âdeta. Birden Bunny’ye seslendi:

“Bunny, gel buraya.”

Bunny hemen sandalyesinden indi. Ama annesinin önünde beklerken ve annesi onu, biraz da aklı karışmış gibi kahverengi gözleriyle dikkatle süzerken omzundaki yük arttı. Yük arttı, bir taşla döndü âdeti. Her nefes alıp verdiği bu taşı kaldırması gerekiyordu.

“Kimin melek oğluymuşsun sen bakalım?”

Bu sözlerle ve bu sözlerle eşlik eden, aslında hiç beklemediği bir öpücükle eli ayağı yeniden tutmaya başladı. Gözleri güven içinde annesininkilerle buluştu. Tepesinde çırpılan kanatlar, trompet ve davul sesleriyle kahvaltısına döndü.

2

“Ne yapıyorsun? Kurulama bezi mi?”

Bunny annesinin başını hayır anlamında, pek garip bir şekilde salladığını fark etti. Sanki vızıldayan bir fikri uzaklaştırmak ister gibi.

“Kurulama bezine benziyorlar.”

Annesinin işlerine ilgi duyması hemen hemen yeni başlamıştı. Eğer annesi bir iskambil partisine gitse sonradan kimin kazandığını, neler yediklerini, gittiği yerdeki iskambil kâğıtlarının neye benzediğini hep bilmek isterdi. Peoria'ya alışverişe gittiği zamanlarda onu da yanında götürmesini isterdi, kıyafetleri konusunda fikrini beyan edebilsin diye; gerçi bu zaman zaman soyunma odalarının önünde uzun süre beklemek anlamına da gelebiliyordu. Ayrıca her zaman aynı fikirde de olmayabiliyorlardı. Yemek odasının duvar kâğıdı hakkında mesela. Özellikle de bordürü konusunda, hani her metrede bir üzerinde aynı şatonun bulunduğu tepeden oluşan bordür konusunda. Ve her bir şatoya giden birbirinin aynısı üç şövalyeden oluşan. Her neyse, annesi düz kâğıtta

karar kılmış, ona üzerine kafa yoracak bir şey bırakmamıştı; Bunny'ye sorulacak olsa bunu mutfakta kullanması çok daha iyi olurdu, orada ne olduğunun bir önemi yoktu çünkü.

“Kurulama bezi değilse ne o zaman?”

Annesi ipliği dişleriyle koparıp yeni bir boy ipliği makaradan ölçerken sabırsızlıkla bekledi.

“Bebek bezi.”

Bu laf, içinde belli belirsiz bir heyecanı kıpırdattı. Düşünceli düşünceli gidip pencere önündeki yere, annesinin yanına oturdu. Buradan yan bahçeyi ve parmaklığı, König'lerin bahçesini ve beyaz evlerinin yan kısmını görebiliyordu. König'ler Almandı ama bu konuda onların yapabileceği bir şey yoktu ve Anna adında küçük bir kızları vardı. Ocak ayında Anna bir yaşını dolduracaktı. Bay König işe gitmeden önce erken kalkıp çamaşırlara yardım ediyordu. Çamaşır makinesi sabahın beşinde tangır tungur çalışıp dururdu. Kahvaltı vakti geldiğinde ise, sonbahar rüzgârında uçuşan bir dizi beyaz bayrak olurdu. Bayrak değillerdi tabii ki; bebek beziydi onlar. Mesele de buydu zaten. Kimse bebeği yoksa bebek bezi dikmezdi ki.

Bunny dinledi. Bir anlığına dışarıda yağmurun altındaydı. Islanmış parlıyordu. Zihni rüzgârla iyice açılmıştı. Islak bir yaprak kopardı. Ama insan böyle şeyleri konuşmaz.

Annesiyle yalnız kaldıklarında çalışma odası hep samimi ve sıcak gelirdi ona. Konuşmazlar, hatta gözlerini bile neredeyse hiç kaldırmazlardı. Yine de ne yaparlarsa yapsınlar birbirlerinin varlığının son derece farkında olurlardı. Eğer annesi orada değilse, eğer yukarıda, kendi odasındaysa veya mutfakta Sophie'ye öğle yemeği için izahatta bulunuyorsa, hiçbir şey Bunny'ye gerçek ya da canlı gibi gelmezdi. Perdelere vuran kızıl ve sarı yaprakların kıpırtıları tamamen annesine bağlıydı. Annesi yoksa onların ne hareketleri ne de renkleri olabilirdi.

Şimdi penceredeki oturma yerine, annesinin yanına oturmuş olan Bunny'nin varlığı da bir o kadar annesine bağlıydı. Odadaki bütün çizgiler ve yüzeyler annesine doğru eğilip bükülüyordu, öyle ki halıdaki desene baktığında, deseni annesinin ayakkabısının parmak ucuyla ille de ilintiliymiş gibi görüyordu. Ve kendisi de bir bakıma annesinin varlığına yapraklar veya çiçeklerden daha muhtaçtı. Çünkü onların aslında ne idiyse o olabilmeleri tamamen Bunny'nin irade gücüne göre şekilleniyordu; bazen bunlar katile halinde ilerleyen şövalyelere veya uçaklara veya fillere de dönüşebiliyordu. Annesi Kızıl Haç için sargı bezi kesmeye şehre gittiğinde (bu, okuldan dönünce kendi başına oynamak zorunda kalması demekti) bu dönüşümlerin olabileceğinden hiç emin olamıyordu. Bilyelerini saatler boyunca Şark halısının üzerindeki dolambaçlı ve kesikli desenin üzerinde yuvarlardı ama bunlar bilyeden başka bir şeye dönüşmezdi. Elini bu kez torbaya sokup hemen Belçika Kralı Albert'e dönüşen sarı bir akik çekti.

Tanıdık bir *gümbürtü* onu, biraz da acı vererek yeniden çalışma odasının dünyasına döndürmüştü. *Güm güm güm* —tüm tavan boyunca. Robert kalkıyordu.

“Düşünüyordum da...”

Bunny bakışlarını tam zamanında indirerek annesinin elinin kendi eli üzerine gelip onu kavradığını gördü.

“...şu arka oda. Robert'a oraya yatak koyabileceğini söyledim, birkaç da sandalye, istediği gibi döşeyebileceğini... Artık tek başına kalmak isteyebilecek kadar büyüdü sayılır.”

Bunny başıyla onayladı. Bazen annesiyle baş başa kaldıklarında Robert hakkında böyle konuşturlardı, onun için ne yapabilecekleri konusunda.

“Eğer böyle yaparsak tabii ki o zaman senin yanında kalacak kimse olmayacak.”

Annesinin eğilip yanağını, başının tepesine sürtmesini çok severdi. Ama keşke bunu başka zaman yapmış olsaydı.

Şimdi söylenenler aklını karıştırmıştı. Gözlerini pencereye, ıslak ağaçlara doğru çevirdi, yağmurla sırlıklam olmuş top-
rağa doğru. Tam pencere dışarıyı görebileceği kadar temiz-
lenmişti ki yeni bir kuvvetli rüzgâr diğer taraftan pencere-
ye çarparak her şeyi bulandırdı. Annesi ne zaman onu öpse
böyle oluyordu. Şu Robert'ı içinde Belçika şehrinin olduğu,
büyülü fenerini koyduğu arka odaya taşıma muhabbeti. Bu-
nun bebek bezleriyle ne ilgisi vardı?

"Yani..." Annesi beyaz kumaşı dizlerinin üzerine sererek
katladı ve katlanmış diğer bezlerin üzerine koydu. "Ailede
birine daha ihtiyacımız olacak. En az bir kişiye daha."

"Bence şu haliyle gayet iyi idare ediyoruz."

"Belki. Ama senin yattığın oda. Çok da fazla..."

Annesi elini açtı ve bir şey yapmadan öylece tuttu.

Birinin Bunny'nin odasını doldurması gerekiyordu. Hani
caddenin aynı tarafında, üç ev ötedeki Bayan Brews'un evin-
de kalan Bay Crumb gibi.

"Pansiyoner almayacağız değil mi?"

"Hayır, pek pansiyoner sayılmaz. Böyle bir şey hiç hoşu-
ma gitmezdi."

"Benim de."

Bay Crumb'ın öyle kocaman bir burnu vardı ki. Sabah
erken saatte kalkıp onu Robert'ın yatağında bulmak pek can
sıkıcı olurdu.

"Benim aklımdaki daha ziyade küçük bir kız kardeş veya
erkek kardeş gibi bir şeydi; kız veya oğlan olması fark etmez,
değil mi? Böylece yalnız kaldığın zaman yaptığın gibi odada
boş boş dolanıp durmazsın."

"Yok, dolanmam herhalde. Ama bu şey mi demek..."

Annesine yetmiyordu. Annesi küçük bir kız istiyordu.

Annesi kalkıp mutfığa gittiğinde onun peşinden gitmedi.
Tam tersine hiç kıpırdamadan oturdu; sarı yaprakların bu-
ruşmasını, örümceğin kendini tavandan aşağıya sallamasını
seyretti.

Kahvaltı vaktindeki çalışma odası son derece alışık olduğu bir yer olsa da, Bunny artık bir belirsizliğe doğru değişeceğini biliyordu. Holdeki büyük saatin söylediğine göre babası eve gelmişti ve evde kalacaktı, gün boyunca... Küçük pirinç saat genel bir sessizlik içerisinden belirdi ve hiç de öyle olmadığını iddia etti; akşam yemeğinden sonra Bay Morison'ın yeniden çıkacağını... O zaman bir tartışmaya daldılar. Büyük saat, diğerinin kısa cevaplar verdiği yavaş ve girift açıklamalarda bulundu. "Ona çeyrek var," dedi büyük saat, konuyla alakasızlığından hiç rahatsızlık duymadan. "Ona on var," dedi şömüne rafındaki küçük pirinç saat. Böyle devam ettikleri sürece Bunny hiçbir şeyden emin olamayacaktı.

Babası elinde pazar gazetesıyla koltuğuna yerleşti. Zaman zaman sayfaları ciddiyetle çeviriyordu. Yüksek sesle okuduğu zaman herkesin kendisini dinlemesini beklerdi.

"İspanyol gribi nedir? ... Yeni bir şey mi? ... İspanya'dan mı geldi?... Halihazırda bu ülkede rastlanan ve 'İspanyol gribi' adı verilen hastalık, ateş, baş, göz, sırt, beden ağrısı ve şiddetli bir bulantı ile seyreden, son derece bulaşıcı bir 'soğuk algınlığı'dır. Birçok vakada belirtiler iki-üç gün sonra yok olmakta ve hasta hızla iyileşmektedir. Öte yandan bazı hastalarda zatürre, kulak iltihabı veya menenjit gelişmekte ve bu vakaların çoğu da ölümle sonuçlanmaktadır. 'İspanyol gribi' adı verilen bu hastalığın geçmiş yıllardaki salgınla aynı hastalık olup olmadığı bilinmemektedir..."

Salgın sözü Bunny için yeniydi. Kafasında bunu biçimsiz, biraz da lazımlık gibi bir şey olarak canlandırmıştı.

"...Bu salgına 'İspanyol gribi' adı verilmiş olsa da hastalığın İspanya'dan çıktığını gösteren bir sebep yoktur. Bu sorunu

araştıran bazı yazarlar, salgının Doğu'dan geldiğine inanmakta ve Almanların bu hastalığın doğu cephelerinde 1917 yılının yaz ve sonbaharında ortaya çıktığından söz ettiklerine dikkat çekmektedir."

Bacak bacak üstüne atmış olan babasının bacaklarını sakince değiştirmesinden salgınla da, Çin'deki sellerle, Kongre'de neler olup bittiğiyle ve aile tarihçeleriyle neden ilgileniyorsa o yüzden ilgilendiği anlaşıyordu; çünkü böyle şeylerle ilgilenmekten hoşlanıyordu babası.

Bunny çok küçükken bazı geceler boğazı kurumuş bir halde uyanır ve su isterdi. Tuvalette tökezleyen, sallanan birini ve akan suyun sesini duyardı. Bir bardağın kenarı dişlerine çarpardı. Büyük bir susuzlukla içer ve uykusuna geri dönerdi... Ta ki bir gece karanlıktan bir ses, *Of, kalk kendin al!* deyinceye kadar. Bunny hayatında ilk kez bir babası olduğu gerçeğini fark etmişti. Ve büyük bir şok içerisinde kendisine söyleneni yapmıştı.

O zamandan beri kendi yarattığı varoluş içinde babasına da bir yer açmaya çalışmıştı; ama her seferinde başarısız olmuştu. Babası, kendi düzeni dışında başka hiç kimsenin düzenine uyabilecek bir adam değildi. Her şeyden önce çok büyüktü. Sesi çok yüksekti. Omuzları çok genişti ve sigara kokuyordu. Aile orkestrasında babası piyano çalardı, Robert da trampet. Bunny ise bas davulla zilleri çalardı. Babası müziği kolları ve başıyla başlatırdı. Ve çok geçmeden ses muazzam bir şekilde odanın bütün boşluklarını doldurur, köşelerdeki ve sandalyelerin arkasındaki boş alanlara yayılırdı.

"... Genellikle soğuk aylarda ortaya çıkan sıradan öksürük ve soğuk algınlıklarının aksine grip salgınları yılın her mevsiminde karşımıza çıkabilir, o yüzden mevcut salgın mayıs, haziran ve temmuz aylarında Avrupa'yı kasıp kavurmuştur. Dahası, sıradan soğuk algınlıklarında genel belirtiler (ateş, ağrı ve depresyon) hiçbir şekilde bu kadar şiddetli olmaz..."

Bunny annesinin hapşırığının geldiğini fark etti. Annesi çaresizce gözlerini kapatarak bekledi.

“...başlangıçları da griplerdeki kadar ani olmaz. Son olarak, sıradan soğuk algınlıkları toplum içerisinde grip kadar hızla ve bu kadar yoğun bir şekilde yayılmaz...”

Bunny habasına döndü. Nasıl oluyordu da babası bilmiyordu? Okumaya devam ediyordu?

“Genelde üç-dört gün süren ateşten sonra hasta iyileşir... Diğer bulaşıcı hastalıklarda olduğu gibi hastalıktan hafif etkilmiş bir kişi diğerlerinin çok daha ağır etkilenmesine neden olabilir...”

Hapşırık geldi. Annesinin dengesi hapşırıkla altüst oldu. Eliyle mendilini arandı.

“...Ölüm vakaları genellikle bir komplikasyonun sonucudur.”

“James—”

“Efendim?”

“Başka bir şey okur musun?”

“Eğer seni mutlu edecekse.”

Bunny'nin akiklerinin en büyüğü ile en küçüğü çalışma odasındaki halının kırmızı şeritleri boyunca yarışıyordu. Belki de annesi onun sözüne gelecekti, yani tam şu sıralarda bir bebeğin ne gerekli ne de akıllıca bir şey olduğuna. Belki sonra... Yemek odasındaki duvar kâğıdı meselesini hatırlayınca annesinin kendi planlarına devam edebileceğinden kuşkuya düştü. Gözlemleyebildiği kadarıyla (yapacak daha iyi bir şeyler olmayınca, arada bir König'lere giderdi) ortalıkta bayağı bir keşmekeş olacaktı.

“Bunny, mendilimi kaybettim. Uslu bir çocuk olup yeni bir tane getirir misin?”

Bunny başıyla tamam dedi. Kıyafetler almaları gerekcekti, başlıklar örülecekti ve yumuşak yün süveterler... Yarış bitmek üzereydi. Sonra hemen gidip mendili alırdı.

Her zaman elindeki işi bitirip öyle kalkar ve annesinin verdiği işi yapardı. Bu aralarında anlaştıkları bir şeydi. En küçük akik geride kalmıştı.

“Oğlum...”

Katlanmış gazete babasının dizleri üzerinde duruyordu.

“Annenin dediğini duydun mu?”

“Evet baba.”

Desendeki geniş yeşil açıklığa çok az kalmıştı, varış noktası da orasıydı, en küçük akiğin az da olsa bir kazanma...

“Öyleyse neyi bekliyorsun?”

Babası sakın sakın konuşuyordu ama sesi ve sertliği Bunny'nin omzunu kavrayan iki insafsız el gibiydi. Bunny onlara karşı koyarken bile bir yandan bunun beyhude olduğunu biliyordu. Bu eller onu doğrudan ön taraftaki merdivenlere sürecekti:

“Hiç,” dedi ve ayağa kalktı.

Bunny kapıda durup arkasına baktı. Çalışma odası baştan sona değişmişti. Bacadaki koyu kızıl tuğlalar ayrılmış, kaba-laşmıştı. Daha önce hiç fark etmemiş olduğu kaba dikey çizgiler vardı. Ayrıca halıdaki desenle annesinin ayakkabısının parmak uçları arasındaki bağlantıyı da kaybetmişti.

Küçük pirinç saat 10'u çalmıştı bile; şimdi de holdeki büyük saat hazırlanıyordu. Büyük bir tantana vardı. Büyük saat bir ihtiyar gibi kekeleyerek boğazını temizledi. Bir kez başladı mı onu durdurabilecek bir şey olmazdı. Ev yıkılsa o işine devam ederdi, ağır ağır:

Bonng... bonng... bonng...

Ve havada süzülen her ses babasının purosundan çıkan dumanla sarmalanıyor, çiçekleniyordu.

“*Charlie Chaplin dünyaevine girdi... Bir sinema aktrisi olan gelin...*”

Bunny siyah elbiseler, bir bıyık, bir baston ve yana açılmış ayaklar gördü. Bebeğe gelince, diye düşündü, babasına söylememeleri iyi olmuştu.

Görünmeyen bir yerlerden, koridorun arkasından *puf-puf-puf* diye hafif bir ses geliyordu... Bunny'nin üzerine bir hüznün çöktü; bir hüznün ve ağır bir değişim hissi. Dünyada bu sesi çıkartan tek bir şey vardı: buharlı gemisi. Robert küveti doldurmuş, onun buharlı gemisiyle oynuyordu.

Bunny durup Robert'ın olacak arka odanın kapısından baktı. Bunny'nin köyü hariç boştu o anda. Çok geçmeden o da Robert'ın olacaktı. Dolaptaki askılara Robert'ın kıyafetleri asılacaktı. Dolabın zemininde Robert'ın ayakkabıları birbirlerinin üzerine devrilecekti. Bunny ne zaman buharlı gemisini istese Robert her zaman *mal kimdeyse onundur* der, gemiyi vermeye hiç yanaşmazdı.

Bunun da sebebi Robert'ın ondan beş buçuk yaş büyük olmasıydı. Eğer bu lafı *o* söyleyecek olsa, Robert'ın umurunda olmazdı. O bir şey alacak olsa Robert'la sıkı bir pazarlık yapmak ya da annesine başvurmak zorunda kalırdı. Ama Robert'ın bir odası olması gerektiğini net bir biçimde söyleyen annesi olmuştu. Bu konuda karar verilmişti, tıpkı Robert'ın büyüyünce hukuk okuyacağına karar verilmiş olması gibi; *avukat*, diyordu Robert, büyüyünce ne olacağını soranlara. Hep öyle diyordu; başka bir şey değil (Bunny mimar olacaktı). Ne olursa olsun Robert hukukçu olacak, jüri önünde davalara bakacaktı, tıpkı Blaney Dede gibi. Sonra ona altın başlı bir baston hediye edeceklerdi, üzerinde *Logan, Illinois'un minnettar hemşehrilerinden Robert Morrison'a* yazacaktı.

Dünyada hiçbir şey Robert'ın bir avukat olmasına mâni olamazdı; tıpkı hiçbir şeyin arka odayı ele geçirmesine mâni olamayacağı gibi. Bunny gayet iyi biliyordu, zamanı gelince kara tahtası ve büyümlü feneri için başka bir yer bulmak zo-

runda kalacaktı. Belçika köyünü parça parça toplayıp evin başka bir yerinde yeniden kurmak zorunda kalacak, insanlar arada sırada bunların üstüne basıp şikâyet edeceklerdi. Peki ya büyü. feneri? O konuda ne yapabilecekti? Perdeleri koyu yeşil olan başka oda yoktu. Odası penceresiz ve kapkaranlıktı, hem o kadar büyük de değildi. Ayrıca fişi nereye takacaktı?

Koridorun diğer ucundaki hafif *puf-puf* sesleri durdu ve Robert kendi kendine konuşmaya başladı, kibirli kibirli. Bunny bir an dinledikten sonra yürümeye devam etti, köşeden bakınca tuvaletin içini görebiliyordu. Robert nutuk çekiyordu ve yüzünü lavabonun üzerindeki aynada görebilmek için klozet kapağını kapatıp üzerine çıkmak zorunda kalmıştı. Orada dengesini sağlamış, devam ediyordu:

“Ve eğer diyorsan ki ben İskoçya’da

Denk değilim hiçbir adama...”

Üzerindeki giysinin kolları dirseklerine kadar sıırıslıklamdı, her ikisi birden. Çorabında bir yırtık vardı, kahvaltıdan beri duran. Ve bacaklarından biri kaskatı sallanıyordu. Robert’ın *çilesi*, diyordu insanlar, onun duymayacağı şekilde.

Yıllar önce, Bunny daha ufacık bir bebekken, hâlâ yastıklar üzerinde taşınmak zorundayken Robert yaralanmış. Bunny sadece kendisine anlatılanları biliyordu. Robert’ın nasıl bir faytonun arkasına asıldığını ve bacağının ezildiğini. Bacağını dizin on santim kadar üzerinden kesmek zorunda kalmışlardı. İşte o yüzden Irene Şikago’ya gitmiş ve o harka askerlerle, süvarilerle dönmüştü; hani Robert’ın kimsenin kolay kolay erişemeyeceği kitaplığın üzerinde sakladığı askerlerle.

Robert o sırada prova yapıyordu. Bazı jestleri hoşuna gince aynadaki yansımasına dişlerini gösterdi ve biraz geriyeyleyerek başladı:

“Ve eğer diyorsan ki ben İskoçya’da

Denk değilim hiçbir adama...

Uzak

veya

yakın,

dağlarda

ve ovalarda,

Yalan söylüyorsun Lord Angus

YALAN!"

Etkisi korkunçtu, koridordayken bile. Bunny yavaşça geri çekildi ve mendil almak için annesinin odasına girdi. Sonra mendili aşağı, annesine götürdükten sonra tekrar yukarı çıktı, bu kez arka merdivenlerden.

5

Pazar sabahı bir şehre akın düzenlemek için mükemmel bir zamandı. Bunny'nin hayal gücü teklemeye başladığında vakit öğleni çoktan geçmişti. Ama çok ani bir şekilde sahne değişiverdi. Surlar, kale kapıları, çatılar, kırık dökük siperler ve kuleler basit bir gerçek olarak tüm çıplaklığıyla gözler önüne seriliverdi: iki katlanır bardak, bir cetvel, bir taş blok, mukavva, paket kâğıdı, üç kurşun kalem ve bir tahta oyma kaşık. Bundan sonra artık kurşun askerleri birbirlerine bağırarak çağıra Belçika şehrini müdafaa ediyorlarmış gibi yapması mümkün değildi.

Bunny gerçek bir bezginlikle ayağa kalktı ve kirli çamaşır sepetinin olduğu, annesinin amonyak şişesini ve temizlik bezlerini tuttuğu arka hole çıktı. Annesi, Bunny'nin akşam yemeğine kadarki bitmek tükenmek bilmeyen zamanı geçirmesi için yapacak bir şeyler bulurdu... Kasvetli, sıkışık merdivenlerden aşağı indi.

Annesini mutfakta buldu; kaşıkların ve gümüşlerin sıralandığı ve gümüş cilasının hemen elinin altında durduğu

masadaydı. Bunny tek bir söz söylemeden oturdu; bacaklarını yüksek mutfak taburesinin ayakları arasına doladı. Öyle olmasa da, mutfak her zaman evin kalanından daha eski görünüyordu. Daha eski ve daha baharatlı. Bunny'nin geçmişle ilgili hatırladığı ilk şey burada oluşuydu. Duvarlar ovalanmaktan kararmıştı; metal veya porselen bütün yüzeyler de pırıl pırıldı. Pervaza dizilmiş kâselerdeki turplar yeşillenmişti.

Annesinin parlattığı kaşıkların büyük bölümü sadeydi. Çok ilgi çekici değillerdi. Ama annesi, üzerinde ismi (*Elizabeth*), güller ve ananaslarla arkasından güneşin battığı Kentucky Hükümet Konağı olan kaşığı nihayet buluncaya kadar onları inceledi. Bunny bir bez parçası alıp annesinin ismini parlatmaya başlar başlamaz hüznü dağılıp gitti. Şimdi mutfakta annesinin yanında olunca Robert arka odayı almış mı almamış mı umursamak pek mümkün görünmüyordu.

Dışarıda gökyüzü gittikçe açılıyordu. Yağmur düzensiz, can çekişerek yağıyordu. Mutfak perdeleri daha aydınlık bir yeşile dönüyor, soluyor, sonra yeniden daha aydınlık bir yeşil oluyordu. Bunny tam başını kaldırıp baktığında kiler kapısı açıldı. Gelen Irene'di, uzun boylu, dik omuzlu; mavi bir pardösü giymişti.

"Sürpriz!" dedi.

Kendini Irene'in kollarına attı Bunny.

"Kimse bana geleceğini söylemedi."

"Sürpriz dedim ya."

Irene, Bunny'yi kollarından, tam dirseklerinin üzerinden tuttu ve dönmeye başladı. Bir o yana, bir bu yana yatan odanın ortasında dönüp duruyorlardı. Dönüp durdular. Annesi dönüp geçiyordu, ocak, pembe önlüklü Sophie ve lavabo... daha hızlı... daha hızlı... masa... ocak... lavabo... masa... ocak... lavabo uzuyordu... hem uzuyor hem de yükseliyordu...

Onlar durduktan sonra da mutfak bir süre daha etraflarında dönmeye devam etti, kendi kendine. Irene ne zaman pazar yemeğine gelse böyle olurdu. Bir tek annesi sakin ve sabitti. Masadan kalkıp Irene’i karşılamaya gitti. Gelişigüzel öpüştüler, ocağın önünde.

Irene teyzesiydi ama annesiyle uzaktan yakından alakası yoktu. Irene’in saçları annesininkinden çok daha açıktı ve gözleri başka bir renkti. Annesi esmerdi. Saçları neredeyse siyahtı, kaşları da; üstelik çok daha kiloluydu. İkisi de sürekli diyet yapmaktan söz ederdi. *Ne şeytanı gör*, deyip çayla birlikte taş gibi, lezzetleri korkunç bisküviler yerlerdi. (Irene için bu sadece laftaydı aslında; daha zayıf olmasına gerek yoktu ama annesi kıyafet almaya gittiğinde, “Şık toplu hanım için mi bir şeyler bakıyorsunuz?” demişti tezgâhtar kadın.) Ayrıca elleri de tamamen farklı bir his uyandırıyor, daha farklı görünüyordu. Irene’in ellerine bakınca bir heyecan görüyordu, annesinin ellerinde ise onu sevdiği gerçeğini. Irene ile annesi madenî bir paranın iki yüzü kadar birbirlerinden farklıydılar. Ama sanki hiçbir zaman bunun farkında değillerdi. Birlikte olmaktan çok hoşlanıyorlardı. Birbirlerine söyledikleri şeylerin genellikle diğer insanlar için pek bir anlamı olmazdı. Mesela Irene, *Ben tereyağının peşindeyim*—dediği zaman ikisi de gülmekten kırılırdı. Bunun neresinin o kadar komik olduğunu sorduğu zaman da söylemezlerdi.

“Yemeğiniz yetecek kadar var mı Bess?”

Bunny hemen annesine baktı ve annesi başıyla onaylayınca bir oh çekti. Eğer Irene yemekten önce gitseydi hiç iyi olmazdı.

“Yani *çok çok* var mı demek istiyorum,” diye üsteledi Irene. “Çünkü eğer değmeyecekse burada kalmamın bir mânâsı yok.”

Sonra cevabı bile beklemeden paltosunu çıkartmaya gitti.

Bunny çaktırmadan teyzesinin kuyruğundan ayrılmıyordu. İçinden geçtikleri yemek odası hazırlanmıştı, büyük bir

çoşkuya hazırdı. Daha on ikiyi çeyrek geçiyordu ama çalışma odasındaki küçük pirinç saat çalmaya başladı. Irene'in eşyaları böyle etkileme yeteneği vardı. Çoğu insanın lastikleri¹ ayağından hemen çıkardı ama onun lastiklerinden biri odanın yarısına kadar yerlerde sürüklenmişti. Diğer teki de holddeki askılığın altından toplandı. Tam eldivenlerini çekiştirip çıkarmaya başlamıştı ki yukarıdan bir şarkı sesi gümbürdedi:

*"O when I die
Don't bury me at all,
Just pickle my bones
In alkyhol..."*²

Bunny kendisini açıklama yapmak zorunda hissetti.

"Robert, Robert bu," dedi. "Yukarıda benim buharlı gemimle oynuyor." Sonra, o an aklına gelmiş gibi "Agnes nerede?" dedi.

"Babaannesı Hiller'in evinde. Bugünlük orada."

Orada olması gayet makuldü ama genelde Irene ile minik Agnes birlikte gelirdi. Yemekten sonra Agnes'le divanın arkasında evcilik oynarlardı. Agnes anne olurdu. Yatakları yapar, toz alır, yerleri süpürür, bakkalla telefonda konuşur (bakkal Bunny olurdu) ve kırlentten şişko çocuklarına okuldan geldiklerinde öğle yemeği hazırlardı. Günün sonunda baba (baba Bunny'ydi) eve gelir ve annelerinin sözünü dinlememiş bütün divan minderlerini döver, dinleyenlere de armonika verirdi.

Agnes'in babaannesine gitme günü normalde cumaydı. Cuma günleri annesiyle Irene birç kulüplerine giderlerdi. Okuldan sonra o ve Agnes eve birlikte yürürdü; Agnes, Babaanne Hiller'in evine, Bunny de halası Clara ve eniştesi

1 Eskiden ayakkabılar kirlenmesin diye ayakkabının üzerine giyilen lastik galoşlar. -ç.n.

2 Glenn Miller orkestrasının "Little Brown Jug" adlı parçası: "Aman öldüğüm zaman beni sakın gömmeyin/Alkolle kemiklerimin turşusunu kurun..." -ç.n

Wilfred Paisley ile aynı sokaktaki kare beyaz evde oturan Babaanne Morison'ın evine giderdi. Saat beş buçukta annesi onu arabaya çağırırdı. Irene de yanında olurdu ve en şık elbiselerini giyerlerdi. Sonra durup Agnes'i alırlardı. Genellikle böyle olurdu; Agnes'in o gün de orada olmasıyla ilgili aklına bir şey gelmeyecekti eğer biraz önce Irene çok canlı ve neşeli olmasaydı. Şimdi ise Irene'in gözleri Bunny'nin tepesinden dalmış gitmişti.

"Irene?"

Belli ki onu duymamıştı. Ona sormak istediği şeyi sorarsa muhtemelen Irene'in hoşuna gitmeyecekti. Ona *meraklı turşucu* diyebilirdi. O da durup teyzesinin işaret parmağının ucunda bir ileri bir geri sallanıp duran el çantasını seyretti.

"Irene, Agnes neden babaannesinde?"

"Babasını görmek için."

El çantasının sallanması durdu ve kayıp yere düştü. Bunny boş bulunup çok korkmuştu. Eğilip çantayı alıverdi ama sanki teyzesi çantayı pek de istemiyordu. Agnes'in babası Boyd Hiller enişteydi ama aile içinde adı anılmazdı. Ondandır söz edilse bile isminin baş harfleriyle edilirdi: B.H. İsmi hiç söylenmezdi. Mahkemeye gidip minik Agnes'i Boyd Hiller'dan aldıktan sonra bir daha hiç söylenmedi. O olaydan sonra enişte uzaklara gitmişti, kimse nereye gittiğini bilmiyordu ya da onun hakkında bir şey bilen yoktu. Uzun bir süre. Eğer şimdi geri gelmişse bu birçok anlama geliyor olabilir. Belki Agnes'i alıp götürmeye gelmişti. Ya da belki şimdi Irene gidip onunla yaşamak zorunda kalabilirdi, daha önceki gibi. Ayrıca belki de—

Şarkı yeniden başladı, sahanlıkta, tam üzerlerinde.

"Tükürüp çok uzağa

Duvara yapıştırmaktansa

En iyisi bilin ki

Hiç tükürmemek aslında."

Robert elinde buharlı gemi, şarkı söyleyerek belirdi. Gö-nülsüzce saçını taramaya çalışmıştı ama sarı tutamlar her yana dağılmıştı. Onu görür görmez Irene'in yüzünde güller açtı. Ta başından beri Robert onun gözdesiydi. Ama Bunny alınmı-yordu. Onun annesi vardı. Ve ayrıca Bunny dışarı çıkmadığın-da çıkması gerektiğini hiç düşünenlerden değildi Irene.

"Bildğin her şeyi anlatma Bunny."

Irene şimdi kalkmış merdivenlere doğru gidiyordu. Bun-ny başını salladı. Bazen öyle yapardı. Bildiği her şeyi anlatır-dı. Kastı o olmazdı ama. Ve bu kez, öpülmekten hiç hoşlan-mayan Robert'ın Irene onu yakalayamadan eğilip kaçacağından emindi.

6

Irene'de her şeyi unutulmaz yapan bir yan vardı.

Öyle gelmişti Bunny'ye, babası oturması için annesinin sandalyesini tutarken ve hep birlikte pazar yemeğine otu-rurlarken.

Irene'in orada olması özel bir durumdu. Şükran Günü ya da Noel gibi. Peçetelerini açarken sıradan bir şeyden çok daha fazlasını bekliyorlardı. Ne söyledikleri hiç önemli de-ğildi; söylenenler sadece Sophie nar gibi kızarmış tavukla görününceye ve durumun özel olduğu kesinleşinceye kadar zamanı geçirmek içindi. Sonra sofradan nidalar yükseldi. Annesi endişeyle öne eğildi, ya tavuk görüldüğü kadar yu-muşak değilse diye. Bunny butlardan birine bakıyordu. Biri ona verildi, âdet olduğu üzere.

"Hadi yine iyisin," dedi babası, et servis çatalıyla onu işa-ret ederek. Hepsi güldü. Sophie bile.

Sonra babası tavuğu dikkatle inceledi. Bir anlık gerginlik-ten sonra bıçak tavuğa saplandı. Bunny, daha sonra bunu o

güne kadar yedikleri en iyi kızarmış tavuk olarak hatırlayacaklarını düşünmeden edemedi.

“Bana az koy James,” dedi annesi, çünkü hep ilk ona servis yapılırdı. “Patates de koyma.”

“Ama bir şeyler yemen lazım. Hasta olacaksın!”

“Evet, biliyorum... Cuma kulübünde Amelia Shepherd, Peoria’daki bir kadından bahsediyordu—”

“Boşver, bir anlamı yok bunların,” dedi babası sıkkın bir edayla. Sonra ona pek karşı çıkan olmadığı için hoşnutsuzluğu geçti ve servise devam etti. Küçük bir parça göğüs annesine, daha büyük bir parça da Irene’e gitti. Robert da kanadını aldıktan sonra Bunny artık bakamayacak gibi oldu. Başını hemen çevirip bütün dikkatini Japon seyyahlara verdi; perdelerin kıvrımları arasına bir girip bir çıkarak tırmanan Japonlara. Sophie’nin arkasından dolanıp masanın diğer tarafına geçtiğini duydu. Gözlerini açtığı zaman but oradaydı işte, tam tabağının ortasında. Yanında da lades kemiği.

Bunny neşeyle etrafını çevreleyen suratlara baktı. Annesinin gözleri, onunkiler gibi koyu kahverengiydi, Robert’inkilerse ela. Eth Teyze Rockford’da yaşıyordu ve onun gözleri de elaydı. Ama Irene’in gözleri griydi.

Irene’e bakarken kendi omuzlarının düşüklüğünü fark etti (teyzesininki hep dimdik olurdu) ve omuzlarını dikleştirdi. Kimse fark edip de nasıl durduyuyla ilgili bir yorumda bulunmayınca o da rahatlayıp yemeğe başladı.

Sohbet ciddileşmişti. Savaşa ve savaşın bittiğine dair dedikoduların nasıl başladığıyla ilgili konuşuyorlardı. Sonra babasının hemen sazi eline aldığı son seçimler hakkında konuştular. Bunny büyüyünce Cumhuriyetçilere oy verecekti çünkü babası bir Cumhuriyetçiydi ve ondan önce de onun babası. Büyükler böyle uygun görmüştü. Arthur Cook’un babası bir Demokrattı ve çalışma odalarındaki şöminenin üzerinde Başkan Wilson’ın çerçeveli bir resmi vardı. Ama

Bunny'nin babası bunun ahmaklık olduğunu söylüyordu. Hughes seçimlerde Wilson'a karşı adayken Arthur Cook mînik pirinç bir katır, Bunny de bir fil³ takıyordu. Ayrıca bir ara akşamüzerleri okuldan eve ayrı ayrı yürüdükleri de olmuştu. Ama artık bunlar geçmişti.

"Zeki adam, kabul etmek lazım—"

Babası tavuk sosunun son kaşığına da boşalttıktan sonra sosluğu Sophie'ye verdi, yeniden doldurması için.

"Son derece zeki. Ama Amerikan bayrağı adına, halkın Demokratların çoğunlukta olduğu bir Kongre'yi yeniden seçmesini isteyerek hayatının hatasını yaptı. Bayrak adına insanlardan partinin kontrolünü istedi. Ve bunu talep ettiğinde Başkanlığın yüce makamından istifa etti ve artık Demokrat Parti'nin lideri olmaktan ne bir eksik ne de fazla bir şeydi. Bir başkanın yapabileceği bundan daha büyük bir hata varsa, neymiş bilmek isterim!"

Babası doğrudan ona baktığı halde Bunny cevap vermesi gerekmediğini biliyordu.

Sözleri cevapsız halde havada asılı kaldı, zorlayıcı bir güçle, muazzam bir ikna gücüyle yüklüydü; bu arada babası tabağına patates püresi almıştı.

"Peki bu ona ne kazandırdı? Bari bunu izah edin bana. Hem Temsilciler Meclisi'nin hem de Senato'nun, ikisinin birden denetimini kaybetti. Hâlâ başkan tabii. Bu sıfatı ondan alamazlar. Ayrıca bu ülke savaşta olduğu sürece halk, sırf vatan sevgisinden onu desteklemelidir. Anayasada başkana, ister savaş zamanı olsun ister barış, yasama organları üzerinde mutlak bir kontrol hakkını veren hiçbir şey yoktur. Kişisel hırslarını, kamu harcamaları ve vergi tahsilatı mekanizmasını tamamen bozan bir grup Güneyli Demokratın hırslarını daha ileri götürme meselesine gelince, tam da bu meseleyi

3 Katır (veya eşek) Demokratların, fil ise Cumhuriyetçilerin amblemidir. —e.n.

düşünecek olursak, yani bu ülkenin ekonomik refahını farklı çıkarlar için *riske* atmayı...”

Bunny huzursuzca oturduğu yerde kıpırdadı. Annesine söyleyeceği bir şeyi hatırlamıştı. Arthur Cook’la ilgili. Babası böyle nutuk atmaya başlayınca yemek odasının o güzelim sessizliği sanki evin başka yerlerine kaçır giderdi. Yukarıdaki yatak odaları geldi aklına, kim bilir nasıl da sakinlerdi. Annesi, Başkan Wilson’a rağmen büyük bir sükûnetle salatasını yiyordu. Çatalını bırakınca annesine doğru eğilebilirdi, ama anlatmak pek kolay olmayacaktı. Özellikle de olanları. Bunny için bir şeyler hakkında düşünmek demek, onları görmek demektir; okul bahçesini, çıplak ağaçlarını, çakıl taşlarını ve yürüyüş yollarını, kazan dairesini, binanın güney cephesindeki saçakları. Bu kadar çok şey arasında hangisinden başlasındı?

Robert olsa bir sorun yaşamazdı. *Yağ satarım bal satarım oynuyorduk*, derdi Robert olsa. *Ve hastalandı Arthur Cook*. Burada da biterdi söyleyecekleri, söz konusu Robert olsaydı. Kendisini, Arthur’un nasıl kimseye mendilini bırakmadan iki kere halkayı dolandığını anlatmak zorunda hissetmezdi. Ve nasıl oyunu bırakıp *kendimi tuhaf hissediyorum* dediğini. Nasıl bisiklet parkının oraya gidip oturduğunu.

“Geçen cuma okulda—”

Ama çok yüksek sesle söylemişti.

“Oğlum—”

Babası bir dakikalığına Başkan Wilson’ı rahat bırakmış ve bütün dikkatini ona vermişti, öyle ki Bunny sanki bir projektör altındaymış gibi kendisini çıplak hissetmiş, utanmıştı.

“—en azından lafımı bitirinceye kadar sussan?”

Bu kadar. Babası sert konuşmamıştı. Onu masadan uzaklaştırmamışlardı. Cezalandırmakla tehdit edilmemişti. Yine de Bunny hüznle tabağına sığındı. İkinci kere almaları için servis tabağının bütün masada dolaştırılması bile o gün bir daha keyfinin yerine getiremeyecekti.

Babası yemeye başladı ve sohbet dağıldı. Robert, okulda yaptığı kravat askısını anlatmaya başladı.

“Aşağı yukarı şu boyda bir tahta parçasını alıp—” Robert ne kadar uzunlukta olduğunu eliyle gösterdi.

Bunny bir bakışta Irene’in Robert’in kravat askısıyla ilgilenmediğini anlamıştı. Kendisi de Robert’in kravat askısıyla ilgilenmiyordu. Robert’in bir tek askerleri ilgilendiriyordu onu ve Robert da onun askerlerle oynamasına izin vermiyordu. Askerleri Robert’in en kıymetli eşyalarıydı.

“Ve planyayla güzelce düzleştirdikten sonra bir zımpara kâğıdı alıyorsun...”

Yemek odasının penceresinden bakınca Yaşlı John’u görebiliyordu Bunny. Yaşlı John arka verandada başını siyah patilerine yaslamış, boylu boyunca yatıyordu. John çok yaşlı ve dermansızdı. Kışın romatizmaları tutmuştu; artık kucakta taşınarak dışarı çıkartılıyor ve içeri alınıyordu. Günün yarısını ta çok eskiden bulup çıkardığı kemikleri aramakla geçiriyordu. Etrafta birileri olmadığında da sık sık kuyruğunu safça sallıyordu.

Robert sonunda kravat askısı konusunu bitirdi. Sonra annesiyle Irene yemek tarifi verdiler birbirlerine.

“Ben,” dedi annesi, “aynı yönde karıştırmaya devam ediyorum...”

“Soğuk suda,” dedi Irene, “sonra da yavaş yavaş kaynamaya bırakıyorum...”

Bir keresinde banyodaydılar, Irene’in üzerinde de geceliği vardı ve şöyle demişti: *Bunny Morison, bacaklarıma bakma bakayım!* Kulaklarına kadar kızarmaktan kendini alamamıştı. Ama teyzesi neden... Başka bir zaman da yürüyüş için kasabadan çıkmışlardı. Okumak için bir kitap vardı yanlarında ve karton bir kutuda da sandviç. İlk gölgeli yolda (haziran ayıydı) arabayı durdurup bir ağacın altına oturmuşlardı. Irene ona kitaptan, Belçika’nın oğlan kahramanlarıyla ilgili bir

şeyler okumuştı. Sonra bir inek gelmişti çitin diğer tarafından ve onlara bakmıştı. Acıkınca da karton kutudaki bütün sandviçleri yemişlerdi. Bu bir yıl önceydi ve o zamanlar yol toz toprak içindeydi. Hava basıktı. Irene'in sesi tepelerindeki yaprakları biçen, çarpışan kılıç seslerine benziyordu.

Şimdi de teyzesinin dikkatini çekmeye, kasabanın dışına gittikleri o günü hatırlayıp hatırlamadığını sormaya çalışıyordu. Fakat Irene'in yüzü bir umursamazlıkla gölgelenmişti. Kısa bir süre önce evin ön holündeysen yüzünde olan ifade vardı yüzünde yine. Annesi Karl hakkında konuşuyordu: Babası, sineklikleri sökmesi için önümüzdeki hafta –pazartesi veya salı– Karl'ı ayarlayabilir miydi?

Bu arada kimse ona engel olmayınca Robert her şeyden doldurduğu üçüncü tabağını da alıp yemişti. Koca bir dilim ekmeğe tereyağı sürüyordu ki aslında sürmemesi gerekirdi, ekmeği küçük parçalara bölüp ondan sonra tereyağı sürmeliydi. Üstelik Yaşlı John'a da bir şey kalmayacaktı.

Sophie tabakları toplamak için geldiğinde Bunny sofrada herkesin bir sessizliğe gömüldüğünü fark etti; bu sessizlik genellikle Sophie kırıntıları süpürüp kahve için süt getirinceye kadar sürerdi. Tatlılarını yerken annesiyle Irene elbisele ilgili bir konuşmaya daldı. Annesi, arkası plili ve büzgülü bir şeyden bahsediyordu.

Bunny böyle konularda bu kadar ilginç ne bulduklarını hiç anlayamıyordu. Robert ayrılınca o da masadan ayrılabilirdi. Ya da babası pazar günü öğleden sonra şekerlemesi için çalışma odasına gitmek üzere sofradan kalkınca. Ama Bunny'nin hâlâ annesine söylemek istediği bir şey vardı. Konuşmalarına bir ara verilinceye kadar bekledi; Irene beraberinde masaya getirdiği *Elite*'in sayfalarını çevirmeye başlayınca kadar.

“Okulda yağ satarım bal satarım oynuyorduk—”

“Fok derisinden geniş bantlar—”

Irene annesi görebilsin diye dergiyi kaldırdı.

“—ve alt tarafı dar etek.”

“Beli çok dar,” dedi anne. “Sirk çadırı gibi kesilmemişse hiç ilgimi çekmez.”

Bunny, belki bir fil resmi görürüm diye baktı masanın üzerinden uzanarak ama fil resmi falan yoktu. Kadın elbiselerinden başka hiçbir şey yoktu: *Büzgülü* olanlar paltolar, diye düşündü hüznle ve bluzlar.

“Anne—”

“Sen onu giyebilirsin Irene.”

Annesi dergiyi almış dalgın dalgın sayfalarını çeviriyordu.

“Ama sen de giyebilirsin!”

“Saçmalama.”

“*Sen* saçmalama.” Irene heyecanlanmıştı. En ufak bir kıvılcım ateş almasına yeterdi. “Aynısını kolayca yaparsın Bess. Ayrıca kabarık kalacak...”

Bunny okul bahçesini düşündü: arasında neredeyse hiç ot bitmeyen çakıl taşlarını ve toprağı, çıplak ağaçları, bisiklet parkını ve Arthur Cook’un hasta gözlerini.

“Anne, dinlesene!”

Öncekine nazaran daha yüksek sesle konuşmuş ve annesinin kolunu çekiştirmişti.

Annesinin elinin kendi elini kavrayışından, annesinin onu duymuş olduğunu anlamıştı. Baştan beri duymuştu. Ve eninde sonunda bütün dikkatini sadece ona verecekti. Sadece şimdilik durması gerekiyordu. Konuşmaları bitinceye kadar araya girmemeliydi.

7

Bunny’nin öğle uykusu bitmek üzereydi. Hiç ses çıkartmadan, hiç kıpırdamadan bedeni kendisini divandan ayırdı. Bazı gezegenler arasında serbestçe dolaşmaya başladı;

mesela pembe Mars'ın, halkalı Satürn'ün etrafında. Gittikçe silinmeye başlayan rüyası açılıp etrafıyla yer değiştiriyordu. Tekrar dünyaya sürüklenirken yoğun bir vızıltı duydu bir an... Sonra aniden uyanıverdi.

Irene'le annesi oturma odasının diğer ucunda önemli bir sohbet içerisindeydi. Sesleri alçak ve tekdüzeydi; kelimeleri birbirinden anca ayırabiliyordu.

"Savaştan olmadığına emin misin?" dedi annesi.

"Neden savaştan olsun?"

Bunny onlara bakmak istiyordu ama cesaret edemiyordu. Irene onu fark edip susabilirdi. Genel olarak onun dinlediğini fark ederlerse insanlar böyle yapıyorlardı. *Çocuktan al haberi*, diyorlardı. Öte yandan fark edilmemenin yolları da vardı. Masaların altında veya koltukların arkasında, son derece sessizce oynamak gibi. Ya da eğer geceyse ve evde değilse çok uykusunun gelmesi gibi; böylece onu etraftaki bir divana yatırıp üstünü örterlerdi. Bir süre sonra eğer gözlerini kapalı tutup muntazaman nefes alıp vermeye başlarsa uyuduğunu düşünürlerdi. Bu yolla neler öğrenmezdi neler.

"Eh, çünkü (annesi artık daha anlaşılır konuşuyordu), çünkü bölüğünün Fransa'ya gitmesi için emir çıkmış ve sen onu bir daha hiç göremeyebilirsin. Öyle olabilir Irene, mesele sadece bu olabilir."

"Olabilir ama öyle olduğunu düşünmüyorum... Onu görmeni isterdim Bess. Çok yaşlanmış görünüyor."

"Biz de öyle. Daha dün saçımda üç tane beyaz buldum."

Bunny'nin zihni kabağının içinde hafifçe kıpırdandı. Sayısız köşelerden birinde hatırladığı bir merdivenle karşı karşıya geldi; buradaki, bu evdeki merdivenle değil. İhtiyatla merdivenden aşağıya baktı ve babasının kucağında tekme atan, kıvrılıp kendini kurtarmaya çalışan Agnes'i gördü. Agnes korkmuş, durmadan *annemi istiyorum... annemi istiyorum...* diyordu. Kimin evi olduğunu bilmiyordu Bunny.

Bu hatıra biraz dumanlı ve müphemdi, tıpkı kahvaltının orta yerinde hatırlanan bir rüya gibi: Boyd Enişte, Agnes'i kucağında taşıyor ve kapı arkalarından kapanıyordu. Bu olanların bir anlamı ve izah edilebilir bir tarafı vardı mutlaka; ama o hiç cesaret edip de soramamıştı. Sonra Irene kendi kendine konuşarak yanından geçmişti. Irene'e seslenmişti ama Irene onun orada olduğunun bile farkında değildi. Tam merdivenlerin başında durmuştu Irene, sanki tam o anda aklına bir şey gelmiş gibi. Sonra basamaklardan düşmüştü, birer birer.

"Farklı bir şekilde yaşlı, üstelik hüzünlü de. Tam olarak anlatması çok zor."

"Hiç kuşku yok."

"Ama görsen anlardın! Sanki aklında hep bir şeyler vardı, bir şeyler düşünüyor gibiydi, hatta güzel güzel konuşurken bile; sanki elinden kaçırmaması gereken bir şeyi kaçırmış gibi."

"Kimin suçuydu acaba?"

Bunny annesinin sesini hiç o kadar keskin ve şüpheli duymamıştı.

"Onun suçuydu sanırım; ama bu bir noktada herkes için geçerli."

"Bir noktada. ma ben onunla yaşadığın son iki ayı hatırlıyorum. Keçileri kaçırmış gibi dolaştığını hatırlıyorum."

"Biliyorum, öyleydin. Gerçi çoğu Agnes nedeniyledi. Boyd çok kıskançtı biliyorsun. Ama onun öfke nöbetlerini ve de nasıl da mantıksız olduğunu hatırlamaya çalıştıkça, aklıma hep *kendi* başlattığım şeyler geliyor."

Bunny neredeyse tamamen kapalı gözleri arasından oturma odasını bir anlığına gördü: Duvarlar yosun yeşili kâğıtla kaplıydı, yerde yeşil halılar vardı; Irene'le annesinin oturmuş konuştukları yerde, odanın öte köşesinde yeşil gölgeden bir kuyu vardı. Tam uyanmamıştı, o yüzden her şeyi tuhaf bir halde görüyordu. Beyaz doğramalar duvarlara raptedilmemişti.

Sandalyelerin şekilleri belli belirsizdi. Söyleyeceği tek bir sözle (bir büyü sözüyle) divanın sırt kısmı farklı bir şekilde kıvrılacak ve tahtadan yontulmuş üzüm salkımları koltukların üzerinden uzamaya başlayacaktı. Tavandan üç zincirle sallanan ters kepçe altın kâse kâh atkestanesi büyüklüğünde, kâh Chautauqua'daki seyyar havuz büyüklüğünde oluyordu. O gözlerini kısarken duvarlar tekrar ve tekrar gevşiyor ve biçimsizleşiyordu.

Bunny sohbetin ucunu kaçırmıştı; tekrar dinlemeye başladığında Irene şöyle diyordu: "...yanında oğlu vardı, on bir yaşlarında bir oğlan. Ne zaman güverteye çıksalar, kartpostalları herkese yollayacağına tek bir oğlana yolladığı için çocuğa fırça çekiyordu. Boyd bunda komik bir şey görmemişti ama ben izah ettikten sonra da hiç gülmedi. Son derece önemsizdi..."

Bunny'nin kirpikleri kırıştı ve bir anlığına birbirlerine dolaştı. Cumbadan gelen ışıkla âdeta mızrak gibi büyük ve uzun görünüyordu kirpikleri. Annesi kalkıp şömine rafına gitti. Sonra gelip tekrar oturdu, dizinde bir kutu vardı.

"Şeker ister misin?"

"Yemeğin hemen üzerine. Nasıl yiyebiliyorsun Bess?"

"Nasıl bir şey olduğunu unuttun galiba—"

"Ay evet. İşin doğrusu unutmuşum. Yani senin durumunu —ama insanların aynı şeyi komik bulması önemli. Ya da en azından aynı şekilde zevk almaları."

"Eğer ona dönersen Irene, göreceksin ki—"

"Bu öğlen Agnes'i götürdüğümde oradaydı. O olduğu halde içeri girdim. Sanırım girmemem gerekirdi. Ama kendi kendime neden normalde yaptığım şeyleri onun için yapmaktan vazgeçecekmişim, diye düşündüm. Zaten yeterince sorunum var."

Boyd Enişte son geldiğinde, yani gitmeden önce son kez geldiğinde Bunny onu görmüştü. Bunny ön holde porselen

kurt köpeğiyle oynuyordu. Bu köpek, ölmeden önce Blaney Nine'nin evindeydi. Ön pencereden bakınca Boyd Enişte'nin ön yoldan gelmekte olduğunu görmüştü. Kapı zili çalmıştı. Babası gelip kapıyı açmıştı. Boyd Enişte kapının önündeydi; uzun boylu ve zayıftı, saçlarında ak bir çizgi vardı. Ve *Irene burada mı?* demişti. Babası da, *Hiçbir fikrim yok!* demiş ve kapıyı Boyd Enişte'nin suratına kapatmıştı.

"Boyd çok kibardı. Seni sordu Bess; seni ne kadar çok düşündüğünü söyledi—"

"Ve?"

"Ben kalktığım zaman da beni ön yola kadar geçirdi. Bağlama kazığının yanında durduk; ben hoşça kal dedim, o da güle güle; beni gördüğüne çok memnun oldu, sonra saraydan resmî bir misafirmişim gibi elimi sıktı. Ve sonra darmadağın oldu... Söylediği şeyler —söylesem bana inanmazsın. Kaldırımda, yanaklarından gözyaşları süzülerek duruyordu... Bir hataymış. İki yıl boyunca bunun bir hata olduğunu anlamış meğer. Bunu da nasıl anlamış biliyor musun, nereye gitse yanında hep beni arıyormuş. Tiyatroda veya parkta yürüyen kadınlar görüyormuş, arkadan bakınca aynı bana benziyorlarmış. Onları takip ediyormuş, hani belki..."

Bunny, annesi elinde bir kutu şekerle ayağa kalkıp şekerleri ortalıkta durup sürekli canının çekmesine neden olmayacak şekilde şöminenin üzerindeki rafa koyarken gözlerini kıstı. Irene devam etti: "Kadınlara arkadan bakmaktan söz açılınca, geçen gün Robert'ı kenara çekip eğer bana bir şey olursa kristal vazolarımı kırması için ondan söz aldım. Ölüp gidersem başka bir kadının bunları kullanmasını istemem."

Bunny'nin gözleri fal taşı gibi açıldı. Son anda uyuyor numarası yaptığını hatırlayarak gözlerini kapattı, sonra tekrar açtı, bu sefer daha temkinli bir biçimde. Mızraklar titredi. Yeşil mısırlarla dolu bir tarladaydı.

Irene eve gitmek için kalktığında günün öğleden sonraki bölümünün en yoğun kısmını geride bırakmışlardı. Irene gidince Bunny annesiyle yalnız kalmıştı. Annesinin bir şeye moralinin bozulmuş olduğu çok belliydi, çünkü bebek bezlerinin kenarlarını yapmaktan vazgeçmiş, uzun bir süre ateşe dalıp gitmişti. Bir kere de derince iç geçirmişti.

Tastamam doğru zamanda Bunny annesine Arthur Co-ok'u, Arthur'un okulda nasıl hastalandığını anlattı. Bunny, okulun dışında hemşirenin öğretmenine, bunun tam bir grip vakası olduğunu söylediğini duymuştu. Bu sefer annesinin dikkatini çektiğine hiç şüphe yoktu. Annesi oturduğu yerden ona endişeyle bakmaya başladı, sürekli. Anlattıklarının belli kısımlarını da tekrarlamak zorunda kalmıştı.

"Bunny, neden söylemedin bunu bana? Neden bunu cuma günü söylemedin de bu kadar bekledin?"

O anlatmaya başlamıştı ama annesi telefonun ahizesini eline almıştı bile.

"Arthur'un annesini arayarak nasıl olduğunu soracağım. Bak ne diyeceğim, aklıma ne geldi, sen de gidip benim için süt alr mısın? Kahve için süt bitmiş. Sophie dün ısmarlama-yı unutmuş. Akşama mısır ekmeği yapabilmem için tereya-ğına da ihtiyacımız var. İki yüz elli gram. *Dokuz-dokuz-iki... Evet, doğru...* İzci buluşmasından dönünce Robert'ı da yol-layabilirim ama geç kalabilir."

En umulmadık şey olmuştu, hep olduğu gibi. Babaannesi, boş silah adam öldürdü, derdi. Lastikleriyle paltosunu, baş-lığıyla eldivenlerini giyip dışarı çıkması gerekecekti şimdi.

Hafta içinde annesiyle baş başa kalabilmek için okuldan çıkıp doğrudan eve gelirdi. Dördü çeyrek geçe Sophie te-kerlekli servis masasını ittirerek getirirdi ve parti başlardı:

beyaz kaplamalı minik kekler; ona bir bardak süt, annesine de çay. Annesi ona *Toinette'in Philip'i* veya *Oyuk Ağaç ve Derin Ormanlar Kitabı*'nı okurken o da annesinin kucağında otururdu. Ya da "Bay Karga ile C. X. Turtası"nı okurken. Ya da Bay Keselisiçan'ın, şehirdeki kuzeni Glenwood'u ziyarete giden ve geriye bir "adam", bir sürü yeni kıyafet ve bir torba dolusu parlak çubukla dönen amcası Silas'ı okurken.

Kitap okurken, annesinin sesi tepeden üzerine yumuşacık dökülüyordu. Sonra sesi aleve dönüşürdü annesinin. Alevler gibi gölgeyle dolardı. Bazen annesi okurken başını kaldırıp bakar ve eşnediğini görürdü; ya da bazen annesi durur boş gözlerle şömineye bakardı, öyle ki Bunny ona okumasını hatırlatmak zorunda kalırdı.

Ama bugün babası gelmeden önce annesiyle böyle hoş vakit geçirme fırsatı olmamıştı. Arka kapıyı açtığı zaman tepesindeki gökyüzü tamamen açılmıştı; hava basık değildi, kuru ve buz gibiydi. Yaşlı John ayağa kalkarak patilerini sarsakça uzattı. Bunny bu hareketinin onu izlemek için bir işaret olduğunu fark etmişti. Ama bu hareketi yaptıktan sonra Yaşlı John başka bir şey yapamadı. Ona verilen halı parçasının üzerine kuvvetsizce çöktü.

Eğer Robert olsaydı, diye düşündü Bunny hüznle, eğer onu çağıran Robert olsaydı, Yaşlı John giderdi.

Dışarı çıkınca beklenmedik bir şeyler bulmak umuduyla bahçe yolundan ilerledi. Ama güneş ışığı yere öyle eşit yayılmış, asmalı çardağın altındaki sessizliğe öyle sebatla halı misali dokunmuştu ki... Bunny oraya gidince vaziyeti bozmaya hiç mi hiç yeltenmedi. Sadece karakavaklar biraz hazırlıksızdı; tutup karakavağın dalından bir parça kopartınca dalın üzerinde kalmış birkaç yaprak huzursuzca hışırdadı.

Bir saniyeliğine Bunny'nin içinden, bacanın arkasından başlayarak neredeyse yere, kiler merdivenlerine kadar inen mutfak çatısına tırmanmak geçti. Sonra dönüp doğrudan ön

bahçedeki yola gitti. Çitte demir kazıklardan biri eksikti. Bir zamanlar sadece başını eğerek buradan süzülüp geçebiliyordu, şimdiyse iki büküm olup büzüşmesi lazımdı. Büyüyordu. 32-33 numara ayakkabı giyyordu. Yine de kaldırım ona daha uzaktaymış gibi gelmiyordu. Başı öne eğik, gözlerini betona dikerek dükkâna doğru yollandı.

Çizgiye basarsan şimdi

Kırarsın annenin belini

Tam köşeye gelince sebepsiz yere bakışlarını kaldırdı. Karaağaçların en uzak dalları birbirine karışmıştı, tepesinde, yukarılarda bir yerlerde; her yanına ölü yaprakların yayıldığı boş sokağı koruyorlardı. Bayan Lolly'nin dükkânı bir sonrakı sokaktaydı. Verandası hayli eskimişti, yer yer de çürümüş ve sarkmıştı ama altına girip ayakta duracak kadar yüksekti. Bayan Lolly'nin verandasının altında üç oğlan diz çökmüş, ellerini uzatmış bilye oynuyorlardı. Johnny Dean, Ferris (sigara içen) ve Mike Holtz. Öğleden sonra olaylar biraz çetrefilleşmişti; gerçi yağmurdan sonra hava açılmış ve her taraf pırıl pırıl olmuştu.

Tam kavşakta Bunny karşıya geçti. Dizleri korkuyla çözülmeye başlamıştı. Dönebilirdi aslında. Eve dönüp biraz sonra gelebilirdi. Ama annesi ne düşünecekti? Dükkânın tam karşısına gelince tekrar karşı kaldırıma geçti. Mike Holtz onu görmemişti ama o Mike Holtz'u görmüştü. Oğlanın soluk yüzünü görmüştü, alaycı bir ifadesi vardı, şapkasını kulağına doğru yatırmıştı, parmaklarının kirli şişko boğumları... Basamaklara kadar gidebilsem, diyordu Bunny kendi kendine. İçindeki korkuya gömülmüş halde basamaklara ulaştı ve kapıyı güvenli bir şekilde arkasından kapattı.

Bayan Lolly orta yaşlıydı ve verandası gibi her yanı sarkıyordu. Arkasına topladığı saçlarına sarı kurşun kalemler saplardı. Bunny o an kadına minnettardı; tavanlara kadar yükselen raflardaki kutular ve kapların arasında dururken o anda

her şeye minnettar olduğu gibi. Her şeyden bolca vardı. Kasa kasa elma ve portakallar, ince kâğıda sarılmış armutlar, zaman lahanalar. Ve hepsinden de önemlisi şu şalına sarınmış, kaygılı, çok yaşlı kadın.

Bayan Lolly bir kese kâğıdına rakamlar yazıyordu. Bilinçsizce kendisine baktığında Bunny kadının gözlerinin rakamlarla dolu olduğunu gördü.

“Acelen var mı?”

Başını hayır anlamında salladı. Acelesi falan yoktu. Hiç hem de. O an için en çok istediği şey kesinlikle hareketsiz durmaktı, hani güneş ile ayın Yuşa peygamber için durdukları gibi.

Yaşlı kadın, durmuş bir halde şalının tokası açılıncaya kadar arka arkaya cıkcıkladı.

“Yedi,” diye saymaya devam etti Bayan Lolly, “iki de. oraya.”

Bunny burnunu camekâna yasladı. Jelibonlar, meyan şekerleri, karameller, mısır şeklinde şekerler.

“Şikago’da,” dedi yaşlı kadın, şalına iyice sarınarak, “insanlar gripten ölüyormuş. St. Louis’te de.”

Neşeli bir hayali ses şöyle dedi: *Alsana Bunny. Camekândakilerden istediğin kadar alabilirsin.*

Bayan Lolly kurşun kalemını doğrudan kafasına sapladı.

“Etrafta çok hastalık var,” dedi. “Yine başladı.” Ve bunu söylerken aldığı soluğun kalanıyla da “Buyur genç adam?” dedi.

“Süt,” dedi Bunny ona. “Ve iki yüz elli gram tereyağı.”

Sonra da bir şekilde oyalanabilmek umuduyla Bayan Lolly’nin alacalı kedisinin peşinden gitti.

Kedi, bisküvi dolu bir fiçinin altına girdi.

“Başka?”

Bayan Lolly sütü ve çok eski bir soğutucudan çıkardığı tereyağını uzattı ona. Artık kalması için bir sebep olmadığı

ve isteyeceği başka bir şey de bulunmadığından Bunny arkasını döndü. Yaşlı kadınla birlikte dışarı çıktı. Basamaklar ıslak olduğu için ikisi de yavaş yavaş indiler. Kadın kaldırıma ulaşınca nefeslenmek için durdu ve parmaklarını burnuna götürüp *hımkırdı*. Bunny'nin içi kalktı.

Yaşlı kadının peşinden karşıya geçerken, hayatında bunu yapan birini ilk gördüğü anı hatırladı. Bir çiftçiydi. Taşrada, sigorta primleriyle ilgili bir iş için görmeye gittikleri biri. Babası arabayı çiftlik evinde bırakmıştı. Bir çitin altından geçip papatya dolu bir çayırdan yan yana yürümüşlerdi. Bir tarlaya varmışlardı, adam da atıyla birlikte tarladaydı. Babası buğdayın fiyatı hakkında konuşmuştu, şimdi mi satmak daha iyiydi, yoksa bekletip mi satmalıydı. Bu arada etraflarındaki ham mısırlar öyle bir ses çıkartıyordu ki—

“*Bakın, orada!*”

Beklenmedik bir şekilde gelmişti ses. Şişko Holtz'un sesi. Tam o anda ağaçlar yolunu kesti, kaldırım ise âdeta Bunny'nin ayaklarının altından çekildi. Koştı, sonunda ayakları takılıp dengesi bozulana ve toprağa kapaklanana kadar bütün gücüyle koşmaya başladı.

Nasıl oldu da Robert oraya geldi, kim onu tam da ihtiyaç duyduğu anda oraya getirdi, bilmiyordu Bunny. Robert oradaydı. Bu yeterdi. Robert, Bunny'nin başındaki zorbaları bir bir tutup defetti. Sonra Bunny oturdu ve oturunca çorabında kocaman bir delik olduğunu gördü. Dizi de kanıyordu.

“Bütün arkadaşlarımdan önünde,” dedi Robert.

Matthews, Scully, Berryhill ve Northway caddenin diğer tarafından geçiyordu. Dönüp bakmadılar.

“Herkesin önünde,” dedi Robert, “ve sen onlara vurmaya çalışmadın bile.”

Robert da ondan yana değildi. Bunny cam kırıklarına ve kaldırıma yayılan beyaz lekeye baktı, iki gözü iki çeşme ağlamaya başladı.

Şömine rafındaki küçük pirinç saat tam yediyi çaldı, 1918 yılı kasım ayının sakin ve bitmek bilmeyen bu ikinci pazar gününün de neredeyse bitmekte olduğunu belirtircesine.

Pencere pervazındaki yerinden Bunny halının, sabit ve uzun beyaz kitap raflarının arasından akan bir nehir olduğunu düşündü; annesinin oturduğu koltuğun olduğu yerde dönüyordu. Işık tam annesinin başının üzerinden bir eğimle geliyordu; elbisesinin mavi kumaşının rengi de kat yerlerine, ceplere doğru koyulaşıyordu.

Küçük pirinç saat işini bitirince büyük saat boğazını temizledi ve kekelemeye başladı. Bu mekanik heyecanın tam ortasında Robert lambanın kordonunu daha sıkıca kavrarken boştaki eliyle *Tarzan ve Opar'ın Mücevherleri*'nin sayfasını çevirdi.

Büyük saat işini bitirip artık resmî olarak saat yedi olunca Bunny annesiyle bakıştı. Babası ateşe odun atmak için kalktı. Sonra bir deste iskambil alıp çalışma odasındaki masanın üzerine bunları ters şekilde dizmeye başladı. Yemekten sonra sofrada gereğinden fazla oyalanırlarsa babası rahatsız olup yerinde duramaz, sohbeti oturma odasına taşımanın yollarını arardı. Burada kâğıtları karıp açar, bıkmadan uğraşırdı. Bunny annesine döndü.

"Yılın bu mevsiminde," dedi annesi, "kasım için yani, havalar çok erken kararmaya başladı sanki."

Söylediği şeyi kastediyordu tabii ki. Ayrıca ne demek istiyorsa onu demişti. Bunny, babası kâğıtları açmayı kesip annesine baktığında hiç şaşırılmamıştı.

"Hiç fark etmemişim."

Birbirleriyle bu şekilde konuşmaya devam ettiler, Bunny'nin aklının ve tecrübesinin ermediği şekilde. Baş sallayarak

ve sessiz kalarak. Annesinin dudağındaki yorgun bir kıvrımla. Babasının gözlüklerinin üzerinden attığı ölçülü bir bakışla. Bunny dizlerini altına toplayıp etrafa baktı. Oda, pencere camından yansıyor. Perdeyi başının arkasından çekinceye kadar hiçbir şey görememişti. Dışarı karanlıktı, annesinin söylediği gibi. Köniğ'lerden gelen ışık onların kaldırımına, su depolarının köşesine düşüyordu. Eğer şu anda elinde bir el feneriyle dışarıda olsaydı, soğuk çimlerin üzerinde kırırdaşan böcekleri görebilirdi. Eğer orada, dışarıda beklesaydı, yeterince beklesaydı karatavukları ve göç eden yaban kazlarının seslerini duyabilirdi... Perde yeniden yerine çekildi. Yine odanın yansımalarından başka bir şey görememeye başladı. Dışarıdaki gece (ve gecenin içindeki her şey) üzerine kapanmıştı, tıpkı vagonlarının yan kısımları kapalı duran o müthiş sirk hayvanları gibi.

"Bu akşamüzeri Tom Macgregor'a uğradım," dedi babası.

"Karo yedilisi tatlım."

"*Ben de* görüyorum."

"Şimdi belki, ama görmemiştin."

Annesi hiç dikkat etmiyormuş gibi yapsa da, sanki içgüdüsel olarak babası ne zaman maça beşlisi veya karo yedilisi açsa biliyordu. Ayrıca odanın diğer tarafında bile olsa babasının hile yaptığını da hemen fark ederdi.

"Bal gibi görmüştüm."

"Sinek vale o zaman... Nasıldı?"

"Kim nasıldı?" diye sordu babası.

"Tom Macgregor."

Bunny artan bir ilgiyle dinliyordu. Bademciklerini alan Doktor Macgregor'dı; bisikletten düştüğü zaman Robert'ın gözünün üzerindeki uzun açılmayı, orada bir yara olduğu bile anlaşılmayacak şekilde diken de o olmuştu.

"Yeni bir av köpeği var."

“Kaç tane oldu?” Annesi aniden oturduğu yerde doğrularak dikiş kutusunun içinde, nihayet bir paket iğne buluncaya kadar arandı.

“Üç tane diye biliyorum. Ama biri parazitlenmiş. Başka bir şey de konuşamadık.”

“Gördün mü onu baba?”

Babası bütün kâğıtları bir araya toplayıp ters olanlarla düz olanları birbirinden ayırdı. Bunny bazen bir cevap almak için o kadar uzun süre beklemeye dayanamıyordu.

“Baba, parazitli köpeği gördün mü?”

“Evet oğlum.”

“Neye benziyordu?”

Babası konuşmadan önce kâğıtları gürültüyle karıştırdı.

“Bir İngiliz seteriymi.”

Bunny yeisle pencere pervazındaki yerinden kalktı; mutfağa, Sophie’yi ziyarete gidecekti. En azından Sophie sohbe-te tam başlamışken kısa kesmezdi.

Mutfağa gitmek için neredeyse kapkaranlık olan yemek odasından geçmesi gerekiyordu. Sonra da bir o kadar karanlık servis kilerinden. Mutfak aydınlık ve emniyetliydi ama Bunny’nin önünde, düşünmek bile istemediği karanlık mağaralar uzanıyordu: banyoya giden koridorla korkunç arka merdivenler.

“Gidip Sophie ne yapıyor bir bakayım.”

Annesinin başıyla yaptığı işaret ona moral vermişti. *Aferin tatlım, ama hızlı hızlı git, arkana bakma*, diyordu bu işaret.

Servis kilerinin kapısının altından çizgi halinde sarı bir ışık görünüyordu. Bunny sesler duydu: Sophie’nin sesi, sonra Karl, sonra yine Sophie. Aralarında Almanca konuşuyorlardı ama o kapıyı itip açtığında sustular. “Merhaba!” dedi Bunny. Mutfağın sıcakık havası hemen onu sarıp sarmalayivermişti.

“Bubi bu akşam nasılmış bakalım?”

Karl yağmurluğuyla mutfak sandalyesinde dimdik oturuyordu. Yüzünden minik ter derecikleri akıyordu.

“Benim adım Booby değil, Bunny!”

“Hein?”¹

Karl’ın yanlısını ne kadar düzeltirse düzeltsin fark etmiyordu. Karl hiç hatırlayamıyordu. Hep o koca ellerini karnının üzerine koyar, başını aşağı yukarı sallardı.

“Çok iyi. Ben de hep merak ediyordum... Neydi dediye-din? *Bubi* mi?”

Bunun üzerine Sophie gülmeye başladı, gülmesiyle mutfak lavabosundaki tabak ve çanakları tıngırdattı. Bunny’nin gördüğü kadarıyla gülmesi için bir sebep yoktu, niye gülüyordu ki. Her pazar akşamı bu konuşma tekrarlanıyordu. Karl yemekten sonra ortaya çıkar, hava yağmurlu da olsa güneşli de olsa ayaklarını paspasa siler, bir kez kibarca kapıyı tıklatır ve içeri girerdi. Sophie bulaşıkları yıkayıp kurular-ken Karl da üzerinde yağmurluğuyla oturup beklerdi. Eğer Bunny mutfğa gelirse Karl piposunu yakar, Bunny’yi dizine oturtur ve ona bir hikâye anlatırdı.

Bu çalkantılı ve saçma günden ve Şişko Holtz’la karşılaş-malarından sonra düşünmesi gereken o kadar çok şey varken (doğacak bebek, Robert’ın arka odayı sahiplenmesi), Bunny kendisini deri ve pipo tütünü kokusuna, Karl’ın omzunun rahatına bırakmıştı.

Hikâye hep aynıydı. Karl’ın cümlelerinin (*Hendekler şim-diden çok derindi...*) açtığı yoldan ilerleyen Bunny, Karl’ın büyük dedesinin bileklerine kadar sular içerisinde çamurları kazdığını görebiliyordu. Ağaçların devrildiğini görebiliyor, o muazzam rüzgârın hendekte durmadan estiğini duyabili-yordu. Rüzgâr esmiş de esmiş, sonunda gidip Karl’ın büyük dedesinin piposunu söndürmüştü ki Bunny bunun olacağından hiç şüphe etmezdi zaten. Ve Karl’ın büyük dedesinin

1 Alm. Öyle mi?/Değil mi? –e.n.

piposu söner sönmez (hikâyede yani) Karl'ın dişleri arasında duran, derin hazneli gerçek pipo da sönerdi. Bunny'nin hatırlayabildiği kadarıyla iki pipo da hep aynı anda sönüyordu. Karl hikâyeye devam etmeden durur ve her seferinde gerçek pipoyu doldururdu.

Önce tütün kesesini ne yaptığını hatırlayamazdı. Mutfak masasına, sandalyenin altına, bütün ceplerine ısrarla bakardı. Pantolonunun ceplerini yoklardı. Bunny'yi aşağıya indirirdi ki yağmurluğuna da birkaç kere bakabilsin. Kese (her zaman durduğu yerde, yağmurluğunun iç cebinde) bulunduktan sonra Karl piposunu büyük bir özenle doldururdu. Sonra ne çok gevşek ne de çok sıkı olacak şekilde tütünleri bastırırdı. Sonra da pipo adamakıllı yanıncaya kadar kibrit üzerine kibrit yakardı. Ve tam Bunny Karl'ın kucığına yeniden çıkacağı sırada Sophie bulaşık bezini son bir kez sıkar ve mutfak lavabosunun üzerine asardı.

"*Aber*² bir dahaki sefere..." dedi Karl kapı eşiğinden ona gülümserken.

Ama ben hikâyenin sonunu şimdi duymak istiyorum, bir dahaki sefere değil, diye içinden geçirdi Bunny mutsuzca, ışığı kapatıp bir eli duvarda yemek odasına varıncaya kadar.

"Söyledim sana Bess... Gidebileceği başka yer yok."

Annesiyle babası hâlâ çalışma odasındaydı. Bunny babasının ses tonundan babaannesi hakkında konuştuklarını anlamıştı. Sohbetin dinlenmeye değer olup olmadığına karar vermek için yemek odasının sandalyeleri arasında biraz oyalanınca Wilfred Enişte'yle Clara Hala'nın Şükran Günü'nü Wilfred Enişte'nin ailesiyle kutlamak için Vandalia'ya gideceklerini öğrendi.

"Annen neden başka bir yere gitmeliymiş? Neden onlar yokken orada kalamıyormuş? Gece tek başına kalmasın diye birini ayarlayabilirler. Ayrıca öylesi daha rahat olur."

2 Alm. Ama. -e.n.

“Evi kapatacaklar. Elektriği ve gazı kesecekler.”

“Beş günlüğüne mi?”

“Evet.”

Bunny, Clara Hala’nın kasabanın diğer ucundaki evini düşündü. Ve babaannesiyle birlikte misafir odasının kapısının arkasındaki dar merdivenlerden nasıl yukarı çıktıklarını. Tavan arasına. Kimsenin aklına gelip de bakmadığı kutularla, resimlerle, vazolarla, sandıklarla, kırık mobilyalarla, dergilerle, kitaplarla, eski kıyafetlerle dolu o Meçhul Diyar’a. Her şeyden vardı orada ve her şeyden çok fazla vardı, o yüzden de tavan arasının genel halinin karmaşık coğrafyasını bir bütün halinde hissedebiliyordu sadece. Çift bacanın yanında Kuzen Morison’ın çocukluk oyuncakları vardı. Bunlara dokunmaya izni yoktu... İkinci çatı penceresinin yanında Robert’a ait başka bir oyuncak grubu vardı. Diğeri kadar fazla değildi tabii ki. Robert’ın çok az oynacağı maruz kaldıkları muameleden sağ salim çıkabilmişti. Bunlara da kimsenin dokunmaya izni yoktu... Tavan arasının diğer ucunda, su deposunun yanında Bunny’nin kendi oyuncakları vardı; hepsi bir yumurta kutusunun içine dikkatlice yerleştirilmişti. Bunları babaannesinin hep kâfur kokan odasına indirmesine izin vardı.

Babaannesi kahverengi pelür kâğıttan kırkyama patronları çıkartırken o da makaralar üzerinde hareket eden o güzeller güzeli Rus kızağıyla oynayabiliyordu. Ya da Luzern Aslanlı kâğıt tutucusuyla. Ya da üç ayının yaşadığı evdeki masalar ve sandalyelerle. Ayrıca kutunun içinde oyuncakların yanı sıra resimler de vardı. Danyal’ın, vadideki Hezekiel’in, kılıcını çekmiş güneşe ve aya durmasını söyleyen Yuşa’nın resimleri.

Bunny, Clara Hala’sının evinde duran, oynamasına hiç izin verilmeyen diğer oyuncaklara yanıyordu. Özellikle de üzerinde melekler olan o küçük altın piyanoya. Bir kere-

sinde yanından geçerken elini uzatmış ve tuşlardan birine dokunmuştu. Clara Hala aşağıdan ona seslenmiş ve küçük piyanonun (karahummadan ölmüş olan) Kuzen Morison'a ait olduğunu ve dokunmaması gerektiğini söylemişti.

“Ben Clara’nın bana söylediğini söylüyorum.”

Bunny kapıya biraz daha yaklaştı. Az daha giderse susacaklardı, ama arkasında karanlık kiler vardı ve mutfak kapısı ağzına kadar açıktı.

“Başka zaman olsa tamam. Ama ikimiz de burada olmayacağız. Ayrıca biliyorsun kafasına bir şey koyunca nasıl yaptığını. Şifonyerimin çekmecelerini yeniden yerleştirmesi umurumda değil; gerçi umursuyorum aslında, ama Bunny’ye midesi bulanıncaya kadar jelibon, karaderme şekeri yedirmesi ve Sophie’nin Luteryen kilisesinde vaftiz edildiği için cennete gidemeyeceğini söylemesi... Peki ya Irene? Ona fikrimizi değiştirdiğimizi ve biz gidince çocuklarla kalmasını istemediğimizi söyleyeyim mi?”

“Hayır, ben onun burada olmasını tercih ederim.”

“Ben de. Hem de çok. Ama ev yeterince büyük değil, Irene’e ve senin—”

Bunny’nin kararsızlığı arka merdivenlerdeki bir kıpırtı ile çözüldü; o kadar ani çözüldü ki dehşete düşmüş kalbi neredeyse duracaktı. Kollarını ileri uzatarak kendini aydınlık odaya attı.

10

Bunny sol elinde bir zil, sağ elinde de kocaman keçeli davul tokmağıyla beklerken Robert yanında sandalyesinin kenarına dikkatle vurarak ritim tutuyordu. Piyanonun cilalı yüzeyinde, fildişi tuşlarında parladı ışıklar. Babasının elleri iki kez tekrarlanan bir akor serisiyle piyano tuşları üzerinde

harekete geçti. Annesi odanın diğer tarafından onlara bakıyordu. Başlamalarını bekliyordu.

“Evet beyler?”

Bunny, tam babası “Stars and Stripes Forever”ın ilk notalarını çalmaya başladığı anda annesiyle göz göze geldi. Bir sel gibi boşalan sesler o kadar ani ve muazzamdı ki Bunny neredeyse içinde boğulacaktı. 6/8’lik ritmi bir kalas, tutunacak bir dal gibi yakaladı. Ve sol elinde zil, sağ elinde tokmakla telaş içinde başının çaresine baktı.

Çing...

Bum...

Çing...

Bum...

Bum...

Bum...

Bumdidi-bum-bum...

Başladıktan sonra müzik kendi hızıyla savrulup Bunny’yi de yanında taşımıştı. Çaresizdi. Robert’la annesi de öyle. Bir tek odanın kendisi karşı koyabilmişti olanlara. Yeşil duvarların geri savurduğunu, ateş yakalayıp bacadan yukarı yolla-mıştı. Ateşin ulaşamadığını ise halkalı ve kollu şamdan asabiyetle ışığa çeviriyordu, halka halka.

“Stars and Stripes Forever”dan sonra “Washington Post”, “El Capitan” ve “The Fairest of the Fair” geldi. Bunny’nin gözkapakları ağırlaşmaya başlamıştı. Müzikle aşağı doğru sarkıyorlardı. Endişe içinde, kendi kendine gözlerini açık tutması gerektiğini söylüyordu. Uyuyakalmamalıydı. Ama çok geçmeden Karl’ın büyük dedesi ortaya çıkıyor, ağzında piposuyla durmadan kazıyor da kazıyordu...

kazıyordu...

ve hendeğe su sızıyordu...

ve hava kararmıştı...

ve şiddetli rüzgâr...

“Bu kez ne oldu?”

Müzik durmuştu ve Bunny hayretle evde, oturma odasında olduğunu fark etti. Babası kaşlarını çatmış ona bakıyordu.

“Uyukluyor,” dedi Robert.

“Böyle her beş dakikada bir uyuyakalacaksan bizimle çalamazsın oğlum. Hadi, biraz daha zorla bakalım kendini.”

Bunny, Robert’ın vakur sırtışı bir yana, bütün bakışları üzerinde hissederek önüne baktı.

Babası piyanoya döndü ve sol eliyle notalara bastı, sonra başka notalara. “Birkaç dakikaya bırakırız, o zaman sen de gidip yatarsın,” dedi. “The U.S. Field Artillery”ye bıraktıkları yerden başladılar. Bunny gözlerini öyle zorlayarak açıyordu ki ağrımaya başlamışlardı. Hiç olmazsa annesi en azından bir baksaydı ona! Kararan ışıktaki annesinin bir şey okuduğunu gördü. Eline bir dergi almıştı. Gözkapakları bir saniyelikliğine kapandı, tekrar açtığında ise oda kararmıştı, daimî olarak. Bu konuda yapacak hiçbir şeyi olmadığını fark etmişti. Piyanonun sesini duyabiliyordu. Ziller körü körüne zillere, davul tokmağı da davula vuruyordu. Ama müzik onu öyle rahatça sarmalamış, öylesine dalmıştı ki müziğe, ona yaslanıp yatabilirdi. Uzun bir süre öylece kaldırıp yükseklere taşıdı müzik onu; sonra bir gök gürültüsünün kırmızı halkalardan... yeşil halkalardan... leylak rengi halkalardan... eşmerkezli olarak patlayarak çıktığı, kararmış bir havaya doğru hareket etti...

“Tanrı aşkına!”

“Uyumuyordum!” dedi Bunny, öyle bir uyanmıştı ki söylediğinin doğru olduğunu düşünüyordu.

“Külahıma anlat!”

Bu sözün ne anlama geldiğini Bunny bilmiyordu; yani söz konusu olan gerçek külah olmadığı zaman ne demek istiyorlar bilemiyordu ama yine de bunun güzel bir söz olmadığını farkındaydı, her ne idiyse. İçinde hapsolmuş başka bir çocuk vardı, kimsenin melek oğlu olmayan başka bir çocuk,

kendisine bağırlımasından hoşlanmayan başka bir çocuk. O küçük oğlan çocuğu şöyle dedi: "Sen külahıma anlat!"

Odaya çöken şiddetli sessizlikten Bunny biraz fazla ileri gittiğini anlamıştı. Önce annesine, sonra da gözlerini ondan kaçırarak Robert'a baktı.

Babası sertçe, "Doğru yatağa. Hemen şimdi," dedi.

Bunny divana gitti, annesine iyi uykular öpücüğü vermek için eğildiğinde gözleri annesinin yüzünü taradı; annesinin öfkelenmiş olduğundan emindi ve bunu görmek için baktı ama inanılmaz bir hayrete düştü: *Annesi gülmemek için kendini zor tutuyordu.*

Babasına öfkelenmemişti, babasının tarafındaydı.

Yukarıya gitmekten başka çaresi kalmamıştı.

II

Bunny ertesi sabah erken vakitte, pazartesi sabahı olmasına rağmen çan sesleriyle uyandı. Yine pazar mı olmuştu yani? Yoksa önemli bir şey mi vardı?

Merak içinde yatakta yatarken ayakkabı fabrikasının düdüğüyle ve ikincisinde de pompa istasyonunun düdüğüyle gökyüzü tamamen açıldı. Derken yangın alarmı çalmaya başladı; düdüklere ve çanlara kendi korkunç feryadı içinde eritti. Sonunda her yeri kaplayıp tüm sabah bu sesle zonklayıncaya kadar.

Bunny başını yastığının altından çıkarıncaya kadar Robert gitmişti bile; yatağı dağınık ve boştu. Son bir hareketle Bunny de aynı şekilde kalkmıştı. Yüzünü yıkadı, giyindi ve aşağıya indi. Çalışma odasının kapısında bekledi; nasıl karşılanacağını bilemiyordu. Robert'la annesi ateşin önünde kahvaltılarını ediyorlardı. Babası pencere pervazındaki yere oturmuş, *Chicago Tribune*'ü okuyordu. Babasının kahvesi

yanında, pencere pervazında unutulmuş, soğumaktaydı. Hepsi yerli yerinde, çok hoş görünüyorlardı. Tam kendi hallerinde. Acaba dün geceye dair hatırladığı şeyler hiç yaşanmamış olabilir miydi?

“Herkes güneydin,” dedi kibarca.

Üçü birden konuştu:

“Savaş bitti.”

“Hı.”

Uykusunda oldukça gerçek olan şeyler görmüştü daha sonra. Ondan mıydı acaba? Acaba babasına cevap verdiği ni ve odasına gönderildiğini rüyasında görmüş olduğundan olabilir miydi? Sofradaki yerine oturdu ve boynuna peçetesini bağladı. Dün gece müzik bir süre daha onsuz devam etmiş, sonra aniden kesilivermişti; sonra da Robert yukarı çıkmıştı. Bu kadarı gerçektir, rüyasında gördüğü bir şey değildi. Ve kirpiklerinin arasından Robert’ın soyunuşunu seyretmişti, tahta bacağının bağlarını açışını. Sonra yatağının etrafını karanlık kuşatmıştı; artık rahat rahat kederlenebilirdi. Eğer annesi olsaydı, diye düşünmüştü, eğer başı derde girmiş olan annesi olmuş olsaydı, dünyadaki hiçbir şey onu annesinin yanına gitmekten alıkoyamazdı. Annesi onu gerçekten sevmiyordu işte... Gözyaşları zahmetsizce, sıcak akmıştı. Sonunda yorulup, kıpırdamadan yatıncaya kadar yanaklarından yastığa süzölmüştü; o yattığı yerden yatak odasının kapısının altından süzölen, ışıktan takozu seyrederken. Bir süre sonra bu ışık yayılmıştı. Aşağıda konuştuklarını duymuştu; sonra yerine çekilen oyun masasının ayakları gıcırdamıştı...

NIHAYET BARIŞ

Bunny sabah gazetesinin başlığını tersten söktü.

*Almanya Teslim Oluyor
Ateşkes Şartlarını İmzalıyor*

“Bütün bu gürültü bundan mı?”

“Tabii ki. Ne zannetmiştin?” Robert neredeyse tahammül edilemeyecek kadar kibirlenmişti.

“Bilmiyordum. Belki yangın çıkmıştır diye düşündüm.”

“Yangın mı! Şuna bakın. Ateşkesin imzalandığını bile bilmiyor!”

Bunny ona açıklasın diye annesine baktı. “Ateşkes” kelimesi onun için yeni bir şeydi; ayrıca Robert’ın da bunun ne demek olduğunu, ondan daha fazla bilmediğinden oldukça emindi.

“*Sayım Suyum Yok*, demek,” dedi annesi.

“Almanları yendik, demek,” dedi Robert. Robert masadan kalktı ve kısa bir süre sonra ön kapının çarpılırcasına kapandığını duydular. Robert dışarıdaki coşkuya katılmak için gitmişti.

Annesi Bunny’yi iyice yanına çekti. “Bir şey unutmadın mı?”

Saçları? Dişleri? Yüzü ve elleri? Annesini öpmeyi unutmuştu... Gece yattığı yerde, uyurken biri üzerine eğilmişti. Biri Araminta Culpepper’ı kolları arasına koymuştu. Demek ki annesi... Bunny babasının onları beklediğini gördü.

“Şunu bir dinle evlat. Büyüdüğün zaman bunları hatırlamak hoşuna gider.”

Fakat ateşkesin askerî şartlarını dinleyeceğine Bunny gidip başını annesinin kucağına koydu, çünkü kendini bir acayip hissediyordu. Annesinin “James, bu çocuk alev alev yanıyor!” deyişini duydu, Bunny de rüyadaymışçasına, herhalde öyledir diye düşündü. Hasta olacağım, diye geçirdi aklından, alnındaki serin ele ve annesinin yakınlarda olmasına müteşekkire bir halde. Ve o andan itibaren hayat ne belirsizdi ne de eksik.

İKİNCİ KİTAP

ROBERT

I

Ayaklarının altındaki çimenler ezilmiş ve düzleşmişti. Bağırmaktan sesleri kısılmıştı. Elleri sıkı sıkı kenetlenmiş, parmak uçlarında dengede durarak diz çökmüşlerdi. Bacaklarının arasından oynak gökyüzünü

Dokuz...

On altı...

Otuz yedi...

ve evlerin çatılarını gördüler.

Ofsayt

Ofsayt

Altmış dört...

Ofsayt

Yüz on sekiz-değiş

Şimdi dikkat

Tamam

DİKKAT

Tamam

DİKKAT

Ayakları popolarını döve döve koştular, ağaçlar etraflarında dönüyordu. Akşamın gri aydınlığı alınlarına, toprağa bulanmış ince çenelerine, ellerine değişiyordu. Bir şeyler bağırıyor, isimlerini haykırıyor, birlikte düşüyorlar, sırtları, omuzları çarpıyordu birbirine; düşüyorlardı yabancı bir kalça veya sert toprak üzerine.

Başlama sırası sizde

Tamam

Sizin sıranız

Üç...

On yedi...

Otuz sekiz...

McCarty ofsaytta

Kırk yedi...

Tutun

Tutun

Of...

Bu kadar mı kötü olunur Northway

Çocukların seslerinden –McCarty’nin sesinden– başka bir şey duyulmayan alana girdi Robert, aksayarak. Northway’in sesi. Onun sesi gergindi, itiraz ediyordu. Gökyüzü Robert’in omuzlarını kucaklıyordu âdeta.

Ah

Topa vurma

Hayır

Bunu yapamı yıkın yere

Ne

Böyle aylaklık edeni

Haydi

Haydi Morison, pas ver

PAS ver

Robert’ı yere savurmuşlardı; hayattaydı, nefes alıyordu.

Sayı

Dinleyin, bundan sonra...

Sayı

Alakası yok

Sayı bizim

Hadi ordan

Sayı
Ne zaman
Mola, dedim
Ne zaman dedin
Ne zaman

Robert toparlanıp yerden kalktı ve golf pantolonunun dizlerini düzeltti. Yavaş yavaş değil, birden bire çöküyordu karanlık. Kazağını başından geçirdi; tartışmalar ve inkârlar da kazağına siniyordu. Artık eve gidiyorlardı. Matthews ile Scully ve Northway ile (dizlerinin arasında topla) Berryhill ve Engle ile McCarty.

Haydi hoşça kal McCarty
Yarın görüşürüz
Hadi görüşürüz
Bu kimin kepi
Hadi görüşürüz
Biri kepini kaybetmiş
Yarın görüşürüz dedim
Unutma
Yarın görüşürüz

Gökyüzü ağaçların üzerinde, tüm karanlığı ve ağırlığıyla öylece duruyordu. Robert bisikletine atladı, İrlandalı gidonun üstüne oturmuştu. Arsadan ayrıldı, bir kaldırımdan, bir eskimiş ve beklenmedik çukurlarla dolu yoldan gidiyordu. Bisikletinin ön tekerleği bir o yana, bir bu yana dönüyor, onları sarsıyordu.

“O sayı bizim olmalıydı,” dedi İrlandalı.

“Bizim hakkımızdı ama ne bekliyordun ki?”

Bisiklet Robert’ın olsa da Matthews veya McCarty ve Berryhill bisikleti kullanmayı teklif ederdi. Onlar Robert’ın, bacağı nedeniyle, pedalları bir başkasının çevirmesini isteyeceğine emindiler. İrlandalı bunu hiç teklif etmezdi. Eve dönme zamanı gelince gelip gidona otururdu.

Üçüncü uzun sokaktan sonra araba izleri bitmiş, yolun yüzeyi düzleşmişti. Kavşaklardaki sokak lambaları yanmıştı. Evler, lambaların sallanan öfkeli ışıklarının ötesine çekilmişti. Robert arkasına bakınca başının ve omuzlarının yaydığı gölgenin arkasında solup gittiğini gördü, yaprakların dağıldığını...

Yaşlı Bayan Talmadge'ın tek katlı evinden sonra Baker'ların, McIntyre'ların ve Lloyd'ların evi geliyordu; sonra da İrlandalı'ların evinin yanındaki garaj yolu ve önlerindeki kaldırım vardı. İrlandalı indi.

"Yarın görüşürüz."

"Tabii, annene öğle yemeği için teşekkür ediver."

"Ederim," dedi İrlandalı.

Mutfak penceresinde ışık vardı ama İrlandalı'ların evinin kalan kısmı karanlık ve oturulmaz haldeydi.

"Hadi görüşürüz," dedi Robert.

Bir dizi yaprak önlerinden uçup geçinceye kadar bekledi İrlandalı.

"Görüşürüz."

Son sokak lambasının altından tek başına geçti Robert; tekerleklerin gölgeleri uzadı, önünden gidiyordu gölgeleri. Bayan Brew'un, Mitchell'ların ve König'lerin (ve görülmeyen, hayal edilemeyen karanlığın) ardındaydı evleri: veranda lambası, ön kapı, ön verandanın beyaz sütunları ve onu karşılamak için gölgede bekleyen Yaşlı John.

"Nasılсын bakalım? Nasılmış oğlum?"

Yaşlı John yavaş ve zahmetli bir daire çizerek kuyruğunu salladı; başı, arka ayakları ve kuyruğunun ucuyla.

"Nasılmış oğlum bakayım?"

Robert bisikletini basamaklara dayadıktan sonra ön kapıyı açarak ön hole adım attı. Onu hemen gördü Irene, karşılamak için ilerledi.

“Bak şimdi,” diye makul bir uyarıda bulundu Robert. “Başın derde girer!”

Annesi olsa, sağa gidecek gibi yapıp sola giderse yanından geçip gidebiliyordu. Ama söz konusu Irene olunca bu o kadar kolay olmuyordu.

“Sen kendine bak!”

Robert doğrudan Irene’e saldırdı ve kaçamadan yakalandı. Irene iyice eğilip öyle bir sarıldı ki neredeyse Robert’ı boğacaktı.

Çalışma odasının kapısında duran babası, “Onu oğlanın odasından uzak tutmak ölüm kalım meselesi. ‘Yaklaştırmamak için başka çareniz kalmazsa bağlayın,’ dedi Doktor Macgregor.”

Robert aniden Irene’in onu bırakmış olduğunu fark etti.

Kepini ve üstündeki kazağı çıkardı. Artık gidip, onu bu utandırıcı sevgi gösterilerine maruz bırakmayan babasının yanında durabilirdi. Irene onun öpülmekten hoşlanmadığını biliyordu. Bunu sadece kötülükten yapıyordu... Robert’ın akli karışmıştı. Oyun sahasının gürültüsü kulaklarında çınlamaya devam ediyordu. Golf pantolonunu yukarı çekip düzelttiğinde, Irene de benzer bir hareketi eteği için yapmıştı.

“Bunny nerede?” diye sordu, bir yandan Irene’e yüzünü ekşitirken.

“Hasta.” Ona cevap veren babası olmuştu.

“Nesi var?”

“İspanyol gribi,” dedi annesi, yemek odasından onlara doğru ilerleyerek. Robert başını çevirdi. Annesinin, gelecek olan bebek nedeniyle karnı büyümeye başlamıştı. Niyeti annesinin karnına bakmak değildi ama bazen gayriihtiyari gözü kayıyor ve bu annesini utandırıyor.

“Ah, keşke biraz sağduyum olsaydı,” diye feryat etti annesi, onlara değil ama belli ki kendi kendine. “Salgın ilk başladığında Bunny’yi hemen okuldan alsaydım!”

Dışarıdan geldiği için oda Robert'a çok parlak gelmişti. Şömineden yayılan harareti giysilerinin üzerinden bile hissediyordu.

"Kasabada biri hasta oldu diye her seferinde oğlanı okuldan alamazsın."

"Robert, ellerin—" Annesinin konuşma tarzından dinlemiyor olduğu anlaşılıyordu. Olduğu yerden doğruldu. "Bütün kiri havluya silmeyeceksen gidip mutfakta yıkayabilirsin ellerini. Haydi koş... Ben bir yukarıya kadar gidip geleyim."

Irene kapıda yolunu kesti.

"Ben giderim Bess."

"Sağolasın ama—"

"Bence de bırak Irene gitsin." Babası telaşla konuşuyordu, hani sanki annesi sözünü dinlemeyebilirmiş gibi. Odanın sıcağı ve parlaklığı arasından Robert, o sırada oğlunun kendisine bakmasını pek kafasına takacak durumda olmayan annesine bakmak için döndü.

"Neden?" diye sordu annesi.

"Doktor öyle tembih etti. Bunny'nin odasından uzak durman gerekiyor."

"Ama James, ne kadar saçma!"

"Öyle dedi."

Annesi yukarı gitme niyeti ile sinirlenme arasında gidip gelirken Sophie kapıda belirdi. Sophie'nin önünde beyaz bir önlük vardı. Robert'a öyle geldi ki sanki Sophie ile küçük pirinç saat aynı anda vurmuştu.

"Yemek," diye duyurdu Sophie, "hazır."

2

Robert evin yan tarafına inen bir darbeyle uyandı. Hâlâ uykunun etkisi altında tereddütle dirseğinin üzerinde doğ-

rudu. Gün aydınlanmıştı; Karl'ın başı ve omuzları belirdi pencerede.

“*Wie geht's?*”¹

Amerika savaşa katıldığından beri hiçbiriyle Almanca konuşmamıştı Karl, ilk başta Robert onu anlayamadı. Kelimelerin ne anlama geldiğini biliyordu ama dikiş makinesini ve annesinin elbise dikerken kullandığı tel mankeni görünceye kadar nerede olduğunu anlayamamıştı.

“İyiyim galiba... sadece bu odada uyumayı sevmiyorum.”

Karl tahta merdiveninin yerini değiştirerek sineklikten içeri baktı. Robert'ın Bunny ile aynı odada kalmasının tehlikeli olduğunu söylemişlerdi. O yüzden onu buraya taşımışlardı, dikiş odasına, daha önce hiç uyumadığı bu odaya. Herkes yattıktan sonra uzun süre merdivenler gıcırdamaya devam ediyordu. Ayrıca çat çat diye ses çıkartıp duran sineklik de onu uyutmuyordu.

“Ama Bunny yüzünden burada kalmam lazım. Hasta o. Sophie söyledi mi sana?”

Karl düşünceli düşünceli başını salladı. “Bu kötü.” Sonra gülümsedi, yüz çizgilerine kadar yayılan ince bir tebessümle.

“Yakında döneceğim!” dedi, tahta merdivenin yerini kaydırarak.

“Nereye?”

“Eski memleketime.”

“Almanya'ya mı? Neden böyle bir şey yapacaksın?”

Dengesini sağlayan Karl sinekliği yerinden çıkarmaya başladı.

“Eğer babanı,” dedi, “eğer anneni, eğer abilerini yedi yıldır görmediysen...”

Karl'ın Alman olması, diye düşünüyordu Robert, elden gelen bir şey değildi, yapacak bir şey yoktu. Ama Alman-

1 *Alm.* Nasıl gidiyor? –e.n.

ya'ya dönmek ve orada bir sürü başka Almanla yaşamayı istemek başka bir şeydi. Esnedi.

“Şu pencereyi kapatmak için ne istersin?”

Karl sanki bütün gücünü kullanıyormuş gibi numara yaptıktan sonra pencereyi bir santim kadar indirdi. Sonra sinekliği koltukaltına sıkıştırıp gözden kayboldu. Sonuç olarak Robert'ın bu konuda, tekmeleyerek örtülerini üzerinden atıp pencereyi kendisi kapatmaktan başka yapabileceği bir şey yoktu. Bir yandan giyinirken, bir yandan da Eth Teyze'nin onları Rockford'dan ziyarete geldiği günleri düşünerek oyalandı. Irene de gelmişti. Bertha'ya annesinin kıyafetlerini, şapka ve kürk etolünü giydirme ve babasını kandırmak için merdiven başına koyma fikri de ondan çıkmıştı. Sonra kıkırdayarak yatak odasının kapısının arkasında beklemişlerdi... Tahta bacağın çorabını giydirdikten sonra Robert takma bacağın sandalyeden aldı ve kayışları omuzlarından aşırarak yerleştirdi. Sonra yarı oturur, yarı ayakta bir halde golf pantolonunu çekti üstüne.

Robert'ın *çilesi*, diyordu insanlar, duymadığını düşündükleri anlarda.

Kahvaltı sofrası her zamanki gibi çalışma odasında, ateşin önüne kurulmuştu. Robert, annesine ve üzerinde sarı çiçekleri olan, yeşil ipekten bir kimono giymiş Irene'e güneydin dedi. Bunny hakkında konuşuyorlardı.

“Otuz dokuz,” dedi Irene, “bir de gözlerindeki ağrıdan şikâyet ediyor.”

Daha Robert peçetesini açmaya vakit bulamadan ona döndü Irene.

“Dilini çıkart Robert. Hiç şaşırmam — tam tahmin ettiğim gibi: kırmızı. Çok kırmızı. Dikkat etmelisin. Bak Bess—”

Ama annesi şakalaşacak haletiruhiyede değildi. “Mısır gevreği burada,” dedi, “şekerle süt de. Kendin hallediver.”

Robert kahvaltısını anca yarılarmıştı ki evin yan tarafından bir darbe sesi duyuldu. Bu kez şaşırmamıştı Robert. Ağzı kırmış ekmek doluydu, Karl'ın başının ve omuzlarının çalışma odasının penceresinde belirmesini bekledi. Bunun ardından sırasıyla, önce Almanya'ya gidecek olan Karl'ı ve sonra annesine de Irene'e de hiç benzemese bile bir yandan da her ikisi gibi olan Eth Teyze'yi düşündü. Onlardan farklı olarak Eth Teyze'nin saçları beyazdı, annesinden bile daha sessizdi ve Rockford'da bir okulda öğretmenlik yapıyordu. Ziyarete geldiği zamanlarda harika hediyeler getirirdi: Ona bilyeler, nefis beyzbol eldivenleri, Bunny'ye ahşap bloklar, kitap ya da boyalar.

Bunny ya hep resim yapardı ya da bloklardan bir şeyler. Belli ki tek istediği şey de buydu. Ne beyzbol oynardı ne bilye, ne de diğer oğlanların yapmayı sevdiği şeyleri yapardı. Teneffüslerde onlar oyun oynarken o kenarda durur, zilin çalmasını beklerdi. Eğer biri yanına gelip de onu rahatsız edecek olursa da ona vuracağına ağlardı.

Bunny iyi değil, demişti babası. Onunla oynarken dikkatli olmalısın Robert. Sen onun yaşındayken daha güçlüydün, Bunny o kadar güçlü değil... Dikkat ediyordu ki zaten. Ama Bunny'yi alıp garaja götürdüğünde kılıçları ve hançerleriyle yaptıkları düelloda ellerine inen ilk darbe Bunny'yi feryat figan eve yollardı. Yakalamaca oynadıklarında da aynı şey oluyordu. (Yine merdiven biraz ileriden duvara çarptı. Ve Karl'ın başı üçüncü pencerede belirdi. Karl gidince Robert son jambon parçasına uzandı.) Daha adam gibi bir kardeşi olmasını tercih ederdi ama tek kardeşi Bunny olduğu için ona karşı elinden geldiğince iyi olmuştu. Mesela, Bunny gri-bi atlattığında güzelim askerlerini kitaplığın tepesinden alıp, askerlerine bakması için Bunny'ye verecekti.

Aklından geçenler annesi tarafından dağıtıldı, elini onun koluna koyarak.

“Düşündüm de Robert—”

Masadan kalktı, ağzını elinin tersiyle sildi, sonra aklına gelip bir de peçeteye sildi. Annesi ne zaman salı sabahları tam bu sıralarda bir şey hatırlayacak olsa, hatırladığı şey temiz çamaşırlar olurdu. Cumartesi gelirdi temiz çamaşırlar ama annesi bir türlü kirlileri yollama zamanı gelinceye kadar gelenleri ayıramazdı. Eğer İrlandalı'ya uğrayıp, Scully ve Berryhill'e söz vermiş olduğu gibi saat sekiz buçuğa kadar okulda olacaksa acele etmesi gerekiyordu.

Kirli sepeti mutfaktaydı, ocağın diğer tarafında, bildiği yerde. Çalışma odasında elinde kirli sepetiyle zar zor yürürken içinde bir umutla annesine baktı. Ama annesi Irene'in söylediği şeye dalıp gitmişti bile. Robert yürümeye devam etti. Robert annesiyle Irene arasındaki sohbeti hiç dinlemeyi kendisine huy edinmişti. Zaten genellikle yemek pişirmek ve kıyafetlerle ilgili olurdu sohbetleri, bu da Robert'ın içini daraltıyordu. Sepeti merdivenlerin başında bıraktı; beklerken divandaki at kollarını temizleyerek kendini oyalıyordu. İrlandalı onu bekliyor olmalıydı. Saat sekiz buçukta okulda olacaklarına söz vermişlerdi, ikisi de. Annesinin konuşmasının bu kadar uzun olacağını bilseydi... Sabrı taşınca tırabzanlara kadar gidip aşağıya seslendi.

“Anne, acele edebilir misin lütfen? Gitmem gerekiyor.”

Annesi çalışma odasından seslendi ona: “Tamam Robert. Geliyorum.” Ama aşağıdaki holde görünmesi bile birkaç dakika almıştı. Irene de yanındaydı ve konuşmaya devam ediyorlardı.

“Mesele de o. Öğlen yemeği için yeni bir şey gelmiyor hiç aklıma.”

Robert korkuluktan tehlikeli bir biçimde sarkınca annesiyle teyzesinin başlarının üstünü görebiliyordu. Önce Irene geldi. Onu annesi izledi ama daha yavaş geliyordu.

“Bu münasebetsiz acele niye?” diye sordu sahanlığa vardığında annesi.

“İrlandalı’ya söz verdim, geleceğim diye.”

“Eğer bütün mesele buysa korkarım İrlandalı bekleyecek.”

“Off, inanmıyorum ya!”

“Bu kadar yeter Robert.”

Ama yetmemişti. Robert’a bakılacak olursa uzaktan yakından yetecek bir durum değildi. “Sendeki sıkıntı anne (yutkunmuştu), ne kadar düzgün ve dürüst bir oğlun olduğunu takdir etmemen. Keşke Harold Engle bir haftalığına bizim evde olsaydı. ‘Robert’ı geri verin Bayan Engle. Onsuz yapamıyoruz galiba,’ deyip göz açıp kapayıncaya kadar Engle’ların kapısına giderdin.”

“Muhtemelen öyle yapardım Robert.”

Uysallaşmış bir şekilde merdiveni çamaşır dolabının yanına koydu.

“Fazla ses yapmamaya çalış. Bunny’yi rahatsız edeceksin.”

Çamaşır sepetinin üzerine eğilip iç çamaşırlarını pijamalardan ayırmaya başladı; gömlekleri, mendilleri, masa örtülerini, havluları ayırıyordu. Önce çarşafları uzatıyordu Robert’a, sonra yastık kılıflarını. Sonra şarkı söylemeye başladı, duyulur duyulmaz bir sesle, o kadar ki Robert ne söylediğini zor işitiyordu.

*“There’s a long long
trail a-
winding
Into the land of
my dreams...”*

Robert acilen gitmesi gerektiğinden boğulacak gibi oluyordu.

*“Where the night-
in-gale is*

*sing-
ing
And
the
pale—*

Şarkı o kadar ani kesilivermişti ki Robert ne olduğunu anlamak için başını çarşaf ve yastık kılıflarının arasından uzattı.

“Burada bir kuş var,” diye bağırdı Irene ve yatak odasına girerek kapıyı kapattı.

Annesi ona döndü, elleri kolları kışlık iç çamaşırlarıyla doluydu. “Bir şeyler yapman lazım Robert.”

Daha doğrusu... Robert portatif merdivenden aşağıya kayd, hiç düşünmeden, önce süpürgeyle denemeyi kafasına koymuştu. Eğer o işe yaramazsa o zaman havalı tüfeğini kullanmasına izin vermeleri gerekecekti.

Yukarı döndüğünde Irene ile annesi, ikisi birden Bunny’nin odasına girmişlerdi; Irene şifonyerin yanında annesi de yatağın ucunda, Bunny’ye sarılmıştı. Bunny hasta ve ateşli gözleriyle kanatlarını kocaman açmış serçenin odanın içinde korkuyla dört dönmesini seyrediyordu. Pencerele sonuna kadar açılmıştı.

“Hepsi sineklikleri çıkaran Karl yüzünden,” dedi annesi. Robert’a kalırsa annesinin bu yorumu ne bir işe yarıyordu ne de gerekliydi. Süpürgeyi eliyle kavradı.

“Siz buradan çıkın, ikiniz de. Çünkü bir dakikaya şu elimdekini savurmaya başlayacağım!”

Irene hemen çekilmişti; bir yandan gülüyor, bir yandan da kuş onu teğet geçerken saçlarını eliyle kapatıyordu. Annesi pek öyle aceleye gelmiyordu. “Kıpırdama dan yat canım,” dedi, kuş odanın bir yanından diğerine uçarken; atılıyor, dönüyor, özellikle dalıp yüzünü teğet geçiyordu. Kapı kapandı, kapanır kapanmaz da Bunny hemen doğrulup oturdu, gözleri ateş içinde çakmak çakmaktı.

“Ne olur canını yakma Robert!”

“Niye?”

Robert tüm gücüyle savuruyordu süpürgeyi.

“Çünkü canını yakmanı istemiyorum.”

“Ha bir fazla ha bir eksik serçe—”

“Bana ne, canını yakmanı istemiyorum!”

Robert yine savurdu süpürgeyi ve ıskaladı. Buna rağmen kuş düşerek Bunny’nin yatak örtüsü üzerine taş gibi serildi. Robert tam elini kuşun üzerine koymuştu ki hatırladı: *Yapmamız gereken annesini oğlanın odasından uzak tutmak...*

“Anneme söyleyeceğim seni!”

Gözyaşları Bunny’nin yanaklarından sessizce akmıştı.

Bağlayın onu, dedi doktor... Serçe Robert’ın parmaklarının arasından kaçmış ve aniden dönerek açık pencereden fırlamıştı.

Bağlayın...

Ve onlar o kadar heyecanlanınca annesi odaya girmeyi başarmıştı bile. Bunny’nin yatağının kenarına oturmuştu bile.

“Aman be, kes artık!” dedi Robert ve süpürgesini boş havaya savurdu.

3

Perşembe günü bütün sabah Robert yaprakları tırmıkla topladı, sonunda ayaklarının dibinde hışır hışır bir yığın oluşuncaya kadar kendine doğru çekti. Sonra bir yığın daha, bir yığın daha yaptı. Artık düşecek yaprak kalmadığı için ağaçlar asıl çıplak biçimleriyle, hani o yaz boyunca unutulmuş olan ama şimdi hatırlanan biçimleriyle duruyorlardı. Öğlene kadar evin her iki yanındaki bahçeyi de süpürüp temizlemişti; bodrumdaki çöpleri de taşıyıp getirmişti. Artık geriye bir tek

öplerle ölü yaprakları yan yolda birlikte yakmak kalmıştı. Bunu da ne zaman isterse yapabilirirdi.

Öğlen yemeği biter bitmez Robert futbol başlığını ve formasını giymek için üst kata çıktı. Annesi onu gördüğünde neredeyse ön kapıya varmıştı.

“Nereye gidiyorsun?”

“Futbol oynamaya.” Babasının yapmasını söylediği şeylerin hepsini yapmıştı. Öğleden sonrası ona aitti. Bu kesin gibiydi. “Bütün millet— ”

“Bir dakika gelir misin, konuşmamız gerek.”

Annesi oturma odasına giderek diğerleriyle bir hizada olmayan perdelerden birini düzelitti.

“Buraya gel,” dedi.

“Ne var?” diye sordu Robert kuşkuyla.

“Böyle ne şişkinlik yapmış merak ettim.”

“Mendil onlar.”

“Bir, iki, üç, dört... şimdi anlamaya başladım. Arka cebin bunların buluşup bir araya geldikleri yer demek ki. Alıp onları ait oldukları yere, arka holdeki çamaşır sepetine götürsen nasıl olur acaba?”

“Hemen yapmam şart mı? Sonra yapsam olmaz mı?”

“Nasıl istersen. Ama ne yazık ki bu öğleden sonra futbol oynayamayacaksın.”

“Niyeymiş?”

“Birkaç sebebi var. Kendi bahçemizde kalmanı istiyorum, anlıyor musun? Çünkü eğer kasabada koşturup durursan muhtemelen herhangi bir hastalığı olmayan çocuklarla oynamış olacaksın.”

Robert boş bulunmuş, annesine bakıyordu. Annesi gülümşüyordu ama söylediği hiç komik değildi, hatta hiç mantıklı da değildi. İki gecedir Bunny’nin baş ucunda nöbet tutmuşlardı; önce Irene, sonra babası. Bugün üçüncü gündü, o yüzden ateşi düşer demişti Dr. Macgregor, ya da daha da yükselir.

“Bütün kasabada koşturacak halim yok. Topu topu futbol oynamak için Dowling’lerin evinin karşısındaki boş arsaya gidiyorum.”

“Benimle tartışma lütfen Robert.”

Onunla tartışmamış! Takımlarını seçmeye başlamışlardır bile. Sanki yanlarındaymış gibi Robert onları duyabiliyordu: Scully ile Matthews ve Northway ile Berryhill.

“Ama anne—”

“Bu konuda daha fazla konuşmanın bir mânâsı yok Robert. Ne diyorsam onu yap.”

Annesi yorgundu. Bütün mesele buydu işte. Çok yorgundu, farkında değildi... Robert çalışma odasına girip oturdu. Babası da etrafına yaydığı kâğıt yığınlarıyla çalışma odasındaydı; bürodan eve getirmiş olduğu işlerdi bunlar. Robert’ın geldiğini belli belirsiz fark etmişti, ama o kadar; Robert böyle olduğuna memnundu çünkü boğazında bir yumru vardı sanki, hiç kurtulamadığı. Futbol başlığını parmağının ucunda bir o tarafa bir bu tarafa döndürüp duruyor, bir şey düşünmemeye çalışıyordu.

Belki de annesinin Bunny’nin olduğu odaya girmesine izin verdiği için hepsi onun suçuydu. Belki de ona ceza vermekte haklıydılar. İki gün geçmişti ve annesinde bir değişiklik yoktu ama belki yine de haklıydılar. İyi de, diye sordu kendi kendine sallanan sandalyeye giderken, iyi de okulların kapalı olmasının ne faydası var? Dünyanın bütün zamanı benim olsa ne fayda? Bahçede kalmak zorunda kaldıktan sonra hiçbir şeyin faydası yoktu ki!

Bir cevap bulamadı; o yüzden o da sallanmaya başladı, önce yavaş yavaş, sonra hızlı hızlı.

*“She was goin’ downgrade
Makin’ ninety miles an hour
When the whis-sul broke out
In a scream (Beep-Beep!)
He was found in the wreck*

*With his hand on the throttle
All scalded to death
With steam..."*

Keyifle sallanıp şarkı söyleyen Robert ikinci kıtada da ba-yağı ilerlemişti ki babası kulağının arkasındaki kalemi çıkarırken, "Eğer evde kalacaksan sessiz olmalısın evlat. Konsant-re olamıyorum," dedi.

"Tamam."

Futbol başlığını kafasına takan Robert, Bunny'nin yata-ğı için çarşafı yıkamakta olan Sophie'nin yanına, mutfağa gitti. Son zamanlarda Sophie'nin üzerinde sürekli bir terslik vardı. Burnu havada etrafta dolanıp duruyor, herkese emir-ler yağdırıyordu. Bir parçacık yağ sürülmüş ekmek isteyecek olsa onu annesine şikâyet etmekle tehdit ediyordu.

"Şimdi ne istiyorsun?"

"Dün gecenin gazetesini."

"Orada işte, masanın altında. Kalanları alt üst edip bırak-ma, duydun mu?"

İnsanlar hep, *Duydun mu Robert? Duydun mu beni?* di-yorlardı. Sanki kulaklarında bir sakatlık varmış gibi. Ama yoktu. Duymak istediği her şeyi duyabiliyordu, hatta fazla-sını bile. Gazete en tepedeydi. Gazeteyi dikkatle katlayarak kemerinin altına soktu.

"Ne demeye dün gecenin gazetesini istiyorsun?"

"Senin üzerine vazife değil," dedi Robert ve kapıyı çarpıp çıktı.

Yaşlı John, çatının bodrum merdivenlerine kadar indiği yere, evin arkasına kadar onun peşinden gitti. Burada Robert yan yana yetişmiş olan iki akçaağaca tutuna tutuna çatıya çıkabiliyordu. Dizini çatıya koyar koymaz Yaşlı John sızlan-maya başladı.

"Git başka bir yerd e oyna," dedi Robert acı acı ve diğer bacağına da yukarı çekti.

Mutfak çatısına vardıktan sonra gerisi kolaydı. Oraya çıkınca artık kulağının arkasındaki kurşun kalemini çıkaran ya da perdeleri düzeldenlerin insafında olmayacaktı. Her şeye tepeden bakabilirdi: arka bahçeye, garaja, parmaklıklara, parmaklıkların arkasındaki yola, Burnham'ların çöp yığınına, yan yolun diğer tarafına sıralanmış genç akçaağaçlara. Sağa doğru baktığında bahçeyi, asmalı çardağı ve avluyu görebiliyordu. Sol yanında ise araba girişi ve büyük ağacın altındaki Bunny'nin kum yığını vardı. Robert sırtını bacaya verip oturmadan ve *Courier*'ı açmadan önce tüm manzarayı dikkatle inceledi. İkinci sayfa... İşte buldu: "OKULLAR... *Okul yönetim kurulu ile sağlık müdürü okullara ve kasabadaki muhtelif yerlere, okulların bir sonraki duyuruya kadar kapalı olacağını beyan eden duyurular asmıştır...*" Robert bel kemiği boyunca minik minik karıncalanmalar hissetmişti. Bir yanlışlık olmadığından iyice emin olmak için ilk cümleyi iki kere okudu. Annesi onu sonsuza kadar evde tutamazdı. Böyle korkunç bir şey olamazdı. Annesi bu öğlen sadece yorgun ve kızgındı. Mutlaka futbol ve bilye oynayacak, golf sopası yapacak, garajın tepesindeki misk sıçanı kapanlarını aşağı indirip temizleyecek, tavşan ve sincap avlayacağı zaman da gelecekti... Ama duyuruda daha fazlası vardı. Yani kasabada, etrafında bir şeyler oluyordu. Öyle Ateşkes'in imzalandığı zamandaki gibi bir şey değil, hani itfaiye arabalarıyla, düdüklerle, bağırış çağırış kutlamalar yapıldığı, cenaze arabalarının etrafta dolaştığı zamanki gibi bir heyecan yoktu etrafta. Onun göremediği, işitemediği, sessiz bir şey vardı; aşağıda Bunny'nin odasında da böyleydi bu, Onuncu Cadde'de Arthur Cook'un yaşadığı yerde de. Ve bunun gibi başka yerlerde de. İçten içe, üstelik neden olduğunu anlamasa da Robert'ın hoşuna gidiyordu bu. *Duyuruda şöyle söylenmektedir: Ebeveynlere... Salgının hiçbir şekilde Logan'a ulaşmamış olmasına ve birçoklarına gereksiz görünmesine rağmen*

sağlık müdürü ve birçok tıp uzmanına danıştıktan sonra okul yönetim kurulumuz, yeni vakaların görülmeyeceğini ve halkımızın ciddi bir salgına maruz kalmayacağını umarak okulları en azından bu hafta için kapatma kararı almıştır. Illinois Kamu Güvenliği Komisyonu bu tedbirlerin alınmasını şiddetle tavsiye etmekte ve her ne amaçla olursa olsun kalabalık olarak bir araya gelinmemesi, çok gerekli olmadıkça tren yolculuğu yapılmaması yönünde halkı uyarmaktadır... Robert gözlerini kapattı. Sanki bir kere daha bağırımlarını duyar gibi oldu. *İlk oyun... dört... başla...* Matthews ile Berryhill bağırıyordu. Ve o yüzden (sadece bu öğleden sonra için) keşke ezilen ve bacağı dizinin üzerinden kesilen, zaten şu anda hasta yatmakta olan Bunny olsaydı, diye geçirdi içinden.

Ama bütün duyduğu, at arabası ve yaşlı beyaz atıyla yan yoldan gelen Deli Jake olmuştu. Çok çok eskiden, daha Robert doğmadan önce Deli Jake'i haydutlar kaçırp bütün parasını ve saatini almışlar, başına vurmuşlardı. O yüzden de bir daha hiç doğru dürüst düşünemez olmuştu Jake, sokak aralarında dolaşarak insanlar için teneke konserve kutularını toplardı. Günün her saatinde çıkar gelirdi. Robert annesinin, bazen gece yarısı uyanık yatarken bile onu duyduğunu söylediğini işitmişti.

"Merhaba Jake!"

Damda olmamın avantajlarından biri buydu. Robert, kendisini göremeyen Deli Jake'i görebiliyordu. Görünmez olmak gibi bir şeydi bu. Hiç durmadan etrafına bakınan Deli Jake, Morison'ların çöp tenekesini arabaya boşalttı. Sonra havaya üfleyerek, ifadesiz suratını gökyüzüne uzatarak yoluna devam etti.

Damda Robert'ın biraz daha tırmanıp çıkabileceği yerler vardı: çıkıntı halinde uzanan bir üst kat. Buraya ulaşabilmek için yağmur oluğunu, pencere pervazını ve sinekliğin bağlandığı demir kancayı kullanmıştı. Tepeye vardığında nefes

nefese kalmış, başarısından da biraz başı dönmüştü. Yere olan mesafe hatırı sayılır bir mesafeydi; karnına ağırlar soka-
cak kadar yüksek. İsterse uzanabilirdi. Neredeyse akçaağacın
dallarına değebilirdi. Ama tepetaklak düşüp bütün kemik-
lerini de kırabilirdi. O zaman hepsi evden koşarak gelirler-
di. Annesi... ağlar ve bari bu sefer *onunla* ilgilenirdi. Ama
elinden bir şey gelmezdi. Çok geç olmuş olacaktı... Bazen
Robert garajın damından, bazen de Chautauqua Stadyu-
mu'ndaki bayrak direğinden düşerdi. Ama her iki durumda
da insanlar koşarak gelir, onunla ilgilenirlerdi.

Saat ikide Dr. Macgregor'ın arabası Morison'ların evinin
önüne geldi. Kurduğu hayallerden kurtuluncaya kadar Ro-
bert bir an için Dr. Macgregor'ın kendisini muayene etmeye
geldiğini zannetti. Sonra hatırladı. Hasta olan Bunny'ydi ve
Dr. Macgregor'ın bu sabah ikinci gelişiydi.

Göze alabilse Robert ona seslenecekti. Ama çatının bu kıs-
mına tırmanmaması gerekiyordu; içeridekiler de onu duyabi-
lirdi. Sorun da bu zaten, dedi kendi kendine. Ne zaman bir
şeylere üzülecek olsalar, hep Bunny'ye üzülmüyorlardı. Onun
için hiç doktor falan çağırmamışlardı. Ezildiğinden beri.

Keşke babası bir gün kemiklerin yeniden büyümesini sağ-
layan uzman bir doktorla ilgili bir haber okusaydı gazetede.
Yani tam büyümesi değil tabii. Çünkü bir kez kesilen kemik-
lerin yeniden uzaması mümkün değildi. Ama hani olsa... Bu
uzmana göstermek için onu alıp Şikago'ya götürselerdi. Ve
uzman doktor onu enine boyuna dikkatle inceledikten sonra
babasına ve annesine onu tekrar eve götürmelerini, bütün
perdelerinin sıkı sıkı kapalı tutulduğu karanlık odada bir
yatağa yatırmalarını söyleseydi. Ama bunu yapmadan önce
Lincoln Park'a gidip hayvanları görseler daha iyi olurdu.

Eve döndükten bir hafta sonra ayağı özel bir alçıya
alınsaydı, esnek bir alçıya. Tabii bir de hemşire tutulsay-
dı artık ona. Ayrıca o istemezse kimse odaya giremeseydi.

Belki günler boyunca o da kimseyi istemeyecekti. Sadece öylece yatsaydı, her bir buçuk saatte bir cam bir borudan akan koyu yeşil —yok, koyu *morumsu* bir ilaç alsaydı.

Hemşirenin adı da Bayan Walker olsaydı.

Hafta sonunda uzman doktor gelip belki üç santim kadar genişlemiş olan alçının dışını ölçseydi. Annesi ağlasaydı, o yüzden onu odadan çıkartmak zorunda kalsalardı. Yok yok, ağlayan Irene olsundu. Çünkü annesi öyle kolay kolay üzülmezdi. Ve uzman doktor onlara Robert'ın kalkmadan yatması gerektiğini söyleseydi, en önemli şey buydu. Sırtüstü yatsa ve (düzgün görünüşlü ama kazadan sonra ona bakan hemşire gibi bir deri bir kemik olmayan) Bayan Walker'dan başka kimseyle konuşmasaydı. Bayan Walker futbola meraklı olsaydı, genellikle bu konuda konuşsalardı... Bu hayalî meselelere dalıp giden Robert o kadar kıpırdamadan oturuyordu ki serçeler dönmüş, mutfak bacasının üzerinde birbirleriyle kavga etmeye başlamışlardı... Kesik bacağının ucu ağrımaya başlayınca şehirlerarası telefonla uzman doktoru arasalardı. Adam gelip alçıyı ölçüp biçse ve her şeyin yolunda olduğunu söyleseydi: Zaten kesik bacağın ağrması gerekiyor olacaktı. Ağrması gerekiyordu çünkü diz oluşmaya başlamıştı. Bir aya kalmaz Robert'ın yeni bir dizi olacağını söyleseydi.

Yeni ilaç kırmızı ve balık yağı gibi yoğun olmalıydı; ilk kaşık Robert'ın midesini bulandırmalıydı. O yüzden bir süre ilacı Robert'a portakal suyuyla vermek zorunda kalmalıydılar. Ama zamanla, Bayan Walker *İşte budur*, derken burnunu tutup hemen yutmayı öğrenecekti.

Yeni kemiğin etrafında et oluşmaya başlayınca alçı da genişlemeliydi. Ayrıca kemik de büyüyor olmalıydı, biraz vakit alsa da. Sabırlı olup bu konuyu düşünmemeliydi çünkü bir süre sonra kesik yeniden ağrımaya başlardı. Ayrıca kemik ayağa vardığı zaman, işte en çok o zaman ağrıyacak demeliydi uzman doktor.

Her şey böyle gelişmeliydi.

Alçıyı çıkarma zamanı gelince onu hastaneye götürmeliydiler. Dr. Macgregor da orada olmalıydı —yok, bu olmadı. Suratlarında maskeleriyle birkaç doktor daha olmalıydı. Ona anesteziyi Dr. Macgregor vermeliydi ve hatırladığı son şey Dr. Macgregor'ın kendisine derin derin nefes alıp vermesini, böylece onların ellerini çabuk tutup işi bitireceklerini söylemesi olmalıydı... Hikâyenin bazı yerlerinin düzeltilmesi gerekiyor, diye karar verdi Robert. Özellikle de sonunun, hani uyanıp örtülerin üzerinden eliyle bacağına yokladığı kısmının falan. Ama genel olarak fena değildi. En azından vakit ayırıp bir daha üzerinden geçinceye kadar.

Çünkü gün iyice ilerlemişti. Etrafındaki gökyüzü parlaklığını ve renginin bir kısmını kaybetmişti. Ayrıca ellerini koyunca, teneke çatının ısısının da azalmaya başladığını hissediyordu. Dünyadan uzun zamandır uzak kalmış bir kâşif gibi kenara doğru giderek aşağıya baktı. Irene tek başına duruyordu orada, bahçede.

Bazı belirtiler vardır, dedi kendi kendine. Eğer Irene yürümek için dışarı çıktıysa, bunun bir anlamı vardır. Bunny'nin ateşi düşmüştür. Ya da belki Dr. Macgregor'ın dediği gibi yükselmiştir. Yolun kalanının çoğunu kayarak giden Robert ne olduğunu anlamak için aşağı indi. Akçaağaçlara vardığında Irene dönüp mutfak kapısına yönelmişti. Belli ki onu görmemişti. İçeri giriyordu. Seslenmek için ağzını açtı ama bir başkası seslendi. Birisi Irene'e adıyla seslendi, Robert'ın yıllardır duymadığı bir sesle.

"Irene..."

Bahçenin arkasındaki kapı savrularak açıldı ve Boyd Hill'ler girdi içeri. Akçaağaçların o kadar yakınından geçmişti ki Robert adamın şakaklarındaki beyaz saçları gördü ve gri, mutsuz gözlerini.

"Irene, saatlerdir bekliyordum seni. Gidemedim. Seni görmeden gidemedim!"

Robert her şeyi görüp anlıyordu, hatta içindeki o garip gerginliği, yani kıskançlığı da. Gözlerine dolan yaşları da. Irene, Boyd Hiller ile buluşmak için bahçeye çıkmıştı ve Boyd Hiller ondan kendisine dönmesini isteyecekti. Eğer onunla giderse, Robert onu bir daha görmek istemeyecekti. Asla, dedi Robert kendi kendine, ağaçlar arasından kaçıp evin köşesini dönerken. Yaşadığı sürece asla.

4

Akşam yemeğinden sonra çalışma odası Robert'a kalmıştı. Annesiyle babası hemen yukarı çıkmıştı, ama Irene ile karşılaşım korkusuyla, onlarla gitmemişti. Yapacak ödevi de olmadığı için parmağını kitaplığın en üst rafında yürüterek *İskoç Hükümdarları*'nı çekip çıkardı. Kitap dedesi Blaney'ye ait eski bir baskıydı. Kenarlarından sararmaya başlamıştı ve yazıları küçüktü. Ama tam da Robert'ın sevdiği gibi başlıyordu; ikinci sayfaya vardığında tüm dış seslerden kurtulup içine dalmıştı. Yukarı dünya ile tek irtibat aracı lambanın kordonuydu. Buna sıkı sıkıya sarıldı ve okudukça sözleri sesizlik içinde biçimlendirdi.

Saat sekizde annesi aşağıya geldi ve kapı eşiğinde bir an durdu, ona baktı. Annesinin orada olduğunu fark etmemişti. Dr. Macgregor'ın sabahtan beri üçüncü kez geldiğinin de farkında değildi. Robert, Lanark'ta köprüyü geçiyordu, gördüğü kadarıyla ay yükselmekteydi. İskoçlar arasında en kıymetlilerden biri olduğundan kendisine, hain Baliol'ın Lord Douglas'a, Douglas'ın da Monteith'e vermiş olduğu demir kutu teslim edilmişti. Ayrıca Eilerslie Vadisi'ne varmak için önünde uzun, sekiz kilometrelik bir yol uzanıyordu.

Saat onda Irene gelip kitabı elinden aldı. Aklı çok bulanıktı; Irene'den kaçtığını hatırlayamayacak kadar uzun bir süredir başka bir dünyada yaşıyordu.

“Yatma zamanın geldi.”

“Kim demiş?”

“Atanız, saygıdeğer pederiniz.”

Robert sandalyeden doğruldu. Söyleyen annesi olsaydı okuduğu bölümü bitirir, hatta belki neler olacak diye bir sonraki bölüme de şöyle bir taşardı. Ama babası farklıydı.

Adamların ve atların suretleri yanında dolanıp dururken Robert yukarı, dikiş odasına çıktı, soyundu ve yatağa girdi. İlk kez evin ne kadar sessiz olduğunu fark etti, nasıl mutlak bir bekleyiş içinde olduğunu. Küçükken karanlıktan korkardı. Kapıların arkasından aklın alamayacağı şeylerin fırlayıp çıkacağını düşünürdü. Bazen gergin ve sabırsız evin kendisi olurdu onu korkutan. Artık korkmuyordu.

Bazı sesler duymuştu; Irene ve Dr. Macgregor’ın seslerini ve Irene’in merdivenleri döven topuklarını. Irene’in tekrar yukarı çıkmasını beklerken uykuya dalmıştı.

Uyandığında dışarısı hâlâ karanlıktı. Ne kadar erken veya ne kadar geç olduğunu anlayabilmenin imkânı yoktu. Uyku ile uyanıklık arasında kalan Robert tuvalete gitmek için kalktı. O zaman, hole çıktığında gördüğü şey, tablo gibi bir şeydi ve uzun bir zaman da aklına öyle kazınıp kalacaktı. Her yerde ışıklar yanıyordu, bütün odalarda. Merdivenlerin başında annesiyle Irene sırtları ona dönük duruyordu. İkisi de kıpırdamadığı için Robert da kıpırdayamadı; ta ki Bunny yatağından sakince doğrulup “Saat kaç?” deyinceye kadar.

Dr. Macgregor holün karşısındaki yatak odasının kapısında belirdi ve hemen Bunny’nin odasına gitti. Dışarı çıktığında yüzü rahatlamıştı, gülümsüyordu.

“Elizabeth,” dedi, “melek çocuğun iyileşecek.”

Bundan sonraki birkaç gün büyük bir kutlama gibi gelmişti Robert'a: kış bahçesinden kesilen çiçekler ve her akşamüzeri gelen misafirler... Sophie çoğu zaman elinde çaydanlıkla, bir içeri bir dışarı girip çıkıyordu.

Annesinin bütün arkadaşları ziyarete gelmişti (Amelia "Teyze", Maud "Teyze", Belle "Teyze"), genellikle de saat altı vuruncaya kadar oturuyorlardı. Robert çalışma odasının çay içen ve kolyelerden konuşan bu kadar kadınla olduğunu hiç hatırlamıyordu. Ya da annesinin bu kadar mutlu, bu kadar kendi olduğu bir zamanı.

"Bir bebek sahibi olmak," demişti ona baş başayken "bahar temizliğinden hallice bir şey. Hatta o kadar bile kötü değil. Perdeleri indirip yıkamak zorunda kalmaz insan."

Bahçeden çıkmasına, hatta oynasınlar diye İrlandalı'nın gelmesine bile izin yoktu. Ama annesi öyle ya da böyle (geç saatlere kadar uyumamasına müsaade ederek, sevdiği tatlıları yedirerek, lise takımı hakkında anlattıklarını dinleyerek) onun gönlünü alıyordu; öyle ki bir süre sonra Robert pek umursamamaya başlamıştı.

Belli ki annesi herkesin gönlünü almak istiyordu. Gazeteyi getiren çocuğun altı haftalığını peşin ödemişti. Her cumartesi, tutma bezleri (yükçük bunlarla tıka basa doluydu) ile Boston esmer ekmeği getiriveren Bayan Atkins'i öğle yemeğine alıkoymazsa olmuyordu. Yetmezmiş gibi bir de en kıymetli mavi porselenler çıkartılıyordu kadına.

Bir tek Sophie'nin gözleri kan çanağına dönmüştü ve tersliği üzerindeydi. Robert ile annesi bunun Karl nedeniyle olduğuna kanaat getirmişti. Karl Almanya'ya dönüyor diyeydi.

"Benim anlayamadığım," diye izah etmişti Robert, "Sophie'nin neden onunla Almanya'ya gitmediği."

“Belki de,” demişti annesi, “Karl isteseydi giderdi.”

“Neden Karl’ın *istemesi* gerekiyor ki?”

“Zevahiri kurtarmak için.”

“*Sophie* ondan isteyemez mi?”

“İsteyebilir ama istemez.”

“O zaman neden o da kendi başına gitmiyor?”

“Ben de ondan korkuyorum ya. Ne yaparsan yap sakın o fikri *Sophie*’nin kafasına sokma. *Sophie* kadar güzel turta yapan birini bulmam yıllar alabilir.”

“Yok,” dedi Robert hüzünle, “sokmam.”

“*Bizim* gitmemiz konusuna gelince, her şey ayarlandı artık; tren biletleri hariç her şey. Ve tahminim en ufak bir bahaneyle baban hemen gidip alacak onları da. Nasıl her şeyi önceden hazır etmeyi sever bilirsin... Onun için en önemlisi bebeğin bir kız olması. Benim pek umurumda değil öyle. Ben haylazları da severim. Ama babanın gönlünde bir kız var. Eğer yine bir oğlan olursa geldiği gibi geri yollamak zorunda kalabiliriz. Belli olmaz... Irene geceleri *Bunny*’yle senin yanında kalacak ki yalnız başınıza olmayasınız... Eğer bir şey olursa Dr. Macgregor’ı arayacaksınız. Önemli bir şey değilse onu rahatsız etmeyeceksiniz, ancak ev yanıyorsa veya *Sophie* yukarıda benim şapkalarımı giyip çıkartıyorsa falan. Anladın mı? Artık, babanın hep söylediği gibi sorumluluk alabilecek yaşa geldin. Yani demem o ki, artık arada sırada iç çamaşırlarını değiştirsen, kilerin ışığını açık bırakmasan fena olmaz. Ayrıca biz yokken *Bunny*’ye de göz kulak olmanı istiyorum. Erken yatmasına dikkat et, bunun anlamı senin de erken yatmak zorunda kalman olsa da. Biliyorsun, büyük bir badire atlattı. Sonra, yemesi gereken şeyleri yesin, sadece et ve patates değil. Ayrıca haftada bir kere mektup yaz mutlaka, sabah akşam dişlerini fırçala ve Irene’i fazla üzme... Şimdi düşünüyorum da, sence *Jeanette* ismi nasıl, *Jeanette Morison*, minik kız için?”

Robert annesinin yanında hiçbir zaman rahatsız hissetmezdi kendini, huzursuz olmazdı onun yanında. Annesinin aklına gelenleri konuşması çok kolay ve doğal bir şeydi. Annesi konuşurken yaptığı şeyi elinden bırakmazdı. Pek bırakmazdı. Böyle olunca o da annesine rahatlıkla her şeyi anlatabiliyordu. Çünkü annesinin çarşafı ve yastık kılıflarını katlamaya devam edeceğini biliyordu.

Ama babasına gelince durum farklıydı. Babasını seviyordu, babasının sevdiği birçok şeyi de seviyordu. Eski kıyafetleri, beyzbol sohbetlerini, balık tutmayı, silahları, otomobilleri, tamirat işlerini. Taşraya çıktıklarında dönüp babasının baktığı şeylere bakardı. Annesinin sevdiği şeyler ağaçlar, gümbatımları olurdu ama *onların* sevdiği şeyler çift süren atlar, meyve bahçeleri ve güzel ahırlardı. Hatta yemeklerden bile aynı şeyleri severler, ne olursa olsun yemeklerine hemen tuz ekerlerdi. Ama ne zaman babasının arkasından gidip ona bir şey anlatmaya başlasa sonradan hep pişman olurdu. Hiçbir zaman sonuç baştan tahmin ettiği gibi olmazdı.

Babasının eleştirileri onu utandırırdu. *Bunu bana söylediğine memnun oldum evlat. Ama en iyisi bunu hemen aklından çıkarıp unutman. Eğer büyüyünce düzgün ve onurlu biri olmak istiyorsan, böyle fesat şeyler hakkında konuşacak vaktin olmamalı...* Ya da, öyle damdan düşer gibi, *Unutma, başını nasıl bir belaya bulaştırdığın hiç önemli değil; baban hep yanında olacaktır...* derdi. Bu Robert'ın çok iyi bildiği bir şeydi. Ve aslında bunun söylenmesine gerek bile yoktu.

Ya da bazen duymak bile istemediği şeyler hakkında konuşabiliyordu. Hani bir keresinde çalışma odasında yalnız kaldıklarında söylediği şeyler gibi: "Annenin neden bebeği dünyaya getirmek için ta Decatur'a gittiğini merak ediyorsundur Robert; neden burada, evde doğurmadığını. Tabii ki bir nedeni var. Çok geçerli bir nedeni."

Robert babasının *bu* konuda konuşmayacağına neredeyse emindi... Ayrıca Decatur'a neden gittiklerini de hiç merak etmiyordu, çünkü genellikle annesiyle babası yaptıkları şeyler konusunda ona bir şey anlatmazlardı, o yüzden o da çoktandır merak etmekten vazgeçmişti.

"Sen doğduğun zaman annen büyük bir sıkıntı yaşamıştı. Bir ara, birkaç gün başaramayacak sanmıştık. Sonra Bunny geldi, onda da aynı şey oldu. Ama Decatur'da bir doktor var, çok iyi bir uzman; bu adam bebek doğumları konusunda çok yeni bazı yöntemler geliştirmiş. Bunları detaylarıyla sana anlatabilirim aslında ama netice olarak, bu ciddi bir masraf dahi olsa, Dr. Macgregor anneni oraya götürmemiz gerektiğini düşünüyor."

"Anladım."

Robert gitmek için ayağa kalktığı anda babası da akşam gazetesini bir kenara bırakıp ayağa kalktı.

"Çünkü bu çok ciddi bir şey," dedi babası ve beceriksiz bir hareketle kolunu Robert'ın omzuna attı.

Birlikte, yavaş adımlarla ilerlediler, hiçbir nedeni yokken çalışma odasının bir ucundan bir ucuna volta attılar. Bir süre sonra Robert bacağının ağırlığını hissetmeye başladı. Tek bir şey söylemesi yeterliydi, o zaman babası dururdu tabii ki. Ama bu pes etmek anlamına gelirdi, kendisinde bir sıkıntı olduğunu kabul etmek demekti.

Annesine gelince, annesi onda bir sorun olduğunu düşünmüyordu. Balığa falan çıktıklarında dikenli telin altından sürünerek geçmek zorunda kalırlarsa babası bazen dönüp arkasına bakardı. Ya da arkaya seslenirdi, *Geçebiliyor musun ahbap?* Ama annesi dümdüz giderdi. O açıdan İrlandalı gibiydi.

Oyunlarda da aynısı oluyordu. Annesi onun yüzmeyi ve dalmayı öğreneceğine hiç şüphe duymamıştı ve o da öğrenmişti. Oğlan çocuklarının yaptıkları diğer şeyler için de bu

böyleydi. Annesi bir tek izci kampındaki tenis tekler turnuvasını kazandığı zaman onu övmüştü. Oymakbaşı çok şaşır-
mış, ne kadar güzel demişti; kastettiği Robert'ın tek bacaklı
bir özürlü olmasıydı. Zamanla bu haber gazeteye yansımış,
annesi ise yolladığı kartpostalda şöyle yazmıştı: *Çok güzel.
Temiz çamaşırlarımı bu sabah postaya verdim. Yemeklerini gü-
zelce yiyor musun?*

Robert kartpostalı hâlâ saklıyordu. Kartpostalı ikinci sı-
nıftaki izcilik nişanı ve ok başlarıyla birlikte bir kutuya koy-
muştu.

“Artık her şey farklı olacak,” diyordu babası. “Artık ken-
di işini daha çok kendin yapacaksın. Evde bir bebek olunca
artık kimse arkandan gelip de kıyafetlerini veya eşyalarını
topalayamaz.”

Voltalardan birinde ciddi bir edayla hole çıktılar. Bir kere
de oturma odasına girdiler. Bütün bu süre zarfında her iki-
si de konuşmadığı için Robert babasının aklından geçenleri
tahmin edebiliyordu; yani babası birbirlerini anladıklarını
düşünüyordu muhtemelen. Ama babasının ona dönüp de,
“Böyle şeyler eninde sonunda herkesin başına gelir. Başa ge-
len çekilir,” demesi çok şaşırtıcıydı. Ceviz divana yaklaştırmaya
başladıklarında Robert etrafına çaresizce bakındı. Son anda
dönmüşlerdi divanın yanından tabii ki, ama kıl payı.

“Annen iyi bir kadın,” demişti babası.

6

Hastalığından sonra Bunny çok solgunlaşmıştı ve çok
çabuk yoruluyordu. Aşağıya inmesine ilk kez izin verilmesi
olay olmuştu. Robert askerlerini çıkartıp kutuyu Bunny'nin
kucağına bırakmıştı.

Kutu o kadar büyüktü ki Bunny kutuyu ancak tutabilmişti kucağında. Robert da yanında duruyordu, Bunny askerleri yerlerinden çıkarmak isterse diye. Bunny kısa bir süre bunlara (gümüş zırh göğüslükleri ve tuğları olan mızraklı süvarilere, kovboylara, beyaz atlara binmiş, sırtlarında tüfekleri, ayı kürkünden başlıkları olan Kazaklara) baktıktan sonra Robert'a kapağını kapatmasını işaret etmişti. Elleri biraz titriyordu ve yorgun gözlerinde memnuniyet vardı.

"Çok güzeller," dedi. "Teşekkürler Robert. Çok teşekkür ederim," dedi ve ekledi: "Bir gün birlikte oynar mıyız onlarla?"

Robert cevap vermedi.

"Yarısını sen alırsın, yarısını da ben, sonra da savaşıyoruz, ne dersin?"

Robert askerleri ait oldukları yere, kitaplığın tepesine kaldırmıştı. Bunny hasta olduğu için ona iyi davranmak istiyordu. Ama öte yandan fikrini söylemek de çok doğru olmayacaktı.

"Belki oynarız bir ara," dedi ve müzik dersine çalışmak için oturma odasına gitti. Bir salgın var diye, demişti annesi, egzersizlerini yapmaktan vazgeçmesi gerekmezmiş.

Bir süre —on beş dakika kadar belki de— özenle egzersizlerini yaptı. Sonra saate bakmak için ön hole birkaç kere gidip geldi. Her geri dönüşünde ona göre ya çok yüksek ya da çok alçak kalan piyano taburesiyle hatırı sayılır bir miktarda uğraşmıştı. Yarım saati daha kaldığından *The Shepherd Boy's Prayer*'dan

Go tell

Yanlış olmuştu—

Go tell

Aunt Rho

die her— şarkısına dönmüştü.

"Bemol, Robert... Si bemol!" diye seslendi annesi kilerden bir yerlerden. Annesi yine bir şeyler yiyordu. Sorun

buydu işte. Robert'ı kendi haline bıraksalar gayet iyi idare edecekti, hatta belki piyano çalmasını o kadar güzel öğrenecekti ki resitale çıkacak, insanlar gelip onu dinlemek için üstüne para vereceklerdi. Öyle yapacaklarına hemen çıkışıyorlardı; ne zaman yanlış bir notaya bassa annesi çıkışıyor, o zaman da her seferinde başa dönmek zorunda kalıyordu, saatler boyunca, haftalar boyunca, yıllar yılı (diyordu kendi kendine).

Yine kalkıp saatin kaç olduğuna bakmaya gittiğinde Irene boy aynasının önünde duruyordu. Şapkasına uzun şapka iğneleri takıyordu; hazır sırtı dönükken Robert sıvışmaya çalıştı. Ama yine de Irene onu aynadan görüp durdurdu. Bu sefer mesele sadece öpmek değildi.

“Ziyaretçim hakkında,” dedi “ne düşünüyorsun?”

Robert verecek cevap bulamayınca merdivenlerin son basamağına oturdu. Irene şapkasının düzgün olduğundan emin olunca o da gidip Robert'ın yanına oturdu.

“Bir şey düşünmedim herhalde.”

“Mantıklı.”

Irene, Robert'ın elini eline alıp sıyrılmış parmak eklemelerini kendi eliyle örttü. Robert'ın aklına pantolonunun diz kısmı geldi; neredeyse yırtılıp açılacak olan kısım. Sorun şu ki Irene'e ziyaretçisi hakkında düşündüklerini söyleyemezdi —gerçekten söyleyemezdi. Zaten söylese de bir şey fark etmeyecekti. Eğer yeniden Boyd Hiller ile yaşayacaksa, Robert ne söylerse söylesin o istediğini yapacaktı.

Çok eskiden, daha sakatlanmadan önce, neredeyse hatırlayamayacağı kadar eski bir zamanda Piskoposluk kilisesinde bir düğün olmuştu, bir sürü insan gelmişti. Hava karardık-tan sonra olmuştu ve oraya bir taksiyle gitmişlerdi, Irene ve Blaney Dede'siyle. Irene, eğer Robert bir yastığın üzerinde taşırırsa yüzüğü düşüreceğinden korkmuştu, o yüzden yüzüğü avucuna koyup, elini güzelce kapatmıştı. O kadarını

hatırlıyordu. Sonra sıraların arasından yürüdüğünü de hatırlıyordu.

Ama sonra daha çok şey olmuştu. Bu durmadan dinlediği aile hikâyelerinden biriydi. O kadar çok dinlemişti ki artık sanki kendi hatırlıyormuş gibi geliyordu ona. Yüzüğü verme zamanı geldiğinde yüzüğü vermemişti. Boyd yüzüğü ondan almak istemişti ama o, *Hayır, o Eenie'nin yüzüğü!* demişti. O kadar bağırarak söylemişti ki kilisedeki herkes duymuştu onu.

“İşin doğrusu Robert...”

Dediklerine göre Irene dönüp yüzüğü ondan almak zorunda kalmıştı. Ama o kısmı hatırlamıyordu.

“...işin aslı Boyd'un geleceğini bilmiyordum. Kasabada olduğunu biliyordum tabii ki. Küçük Agnes'i babaannesi Hiller'ın evine götürdüğüm zaman onu görmüş ve birkaç dakika konuşmuştum. O kadar.”

Robert erişkinlerin kendisine sırlarını açmalarına alışkın değildi. Önce babası, şimdi de Irene. Dudakları utançtan kasıldı.

“Bütün öğleden sonra evde Bunny'nin yanıdaydım, biliyorsun. Baban bir nefes alayım diye yukarı gelmişti, o yüzden ben de omzuma bir şal atıp hava almak için dışarı çıktım... Kim olduğunu fark ettiğimde Robert, ben de senin yaptığını yaptım: Kaçtım.”

Bir haftalık tereddüt, bir hafta gizli gizli süren mutsuzluk bir nefeste gitmişti, öyle ki Robert kendini çok hafif ve kararsız hissediyordu. Başına gelen kaza için Boyd Hiller suçlanamazdı, çünkü suçlu o değildi. Robert'ın at arabasının arkasına tırmanmış olduğunu bilemezdi Boyd. Robert'ın ayağı tekerleğin arasına girinceye kadar onun orada olduğunu bilmiyordu. Fark ettiğinde de çok geç olmuştu... Ne zaman Boyd'u görse bunu düşünürdü. Bunu düşünmekten kendini alıkoyamıyordu. Ama şimdi onu rahatsız eden şey başkaydı. Irene'le ilgiliydi.

“İnsan yaşlandıkça Robert, cesareti de azalıyor.”

Robert ayağa kalkıp ellerini cebine soktu. En azından bir konuda memnundu. Artık Irene’den kaçınmak zorunda kalmayacaktı.

“Birkaç misk sıçanı kapanı görmek ister misin? İstemezsin herhalde.”

“Şu anda olmaz. Taksi her an gelebilir.”

Robert saate baktı. Konuşarak piyano çalışmasının on dakikasını yemişlerdi bile.

“Bir dahaki sefere o zaman, ha?”

Irene sağ eldivenini ilikleyip solunu eline geçirdi, başparmağı hariç tamamını. “Bir dahaki sefere,” dedi ve Robert’ı şapırtıyla dudağından öptü.

7

Robert parlak ve soğuk bir odaya uyandı. Pencere pervazında ve pervazın altında, yerlerde kar vardı. Dışarı bakınca yürüyüş yollarının gözden kaybolmuş, çatıların üç santim kadar kara gömülmüş olduğunu gördü. Ve sabahın ufki ışığında, ne gökyüzünden ne de bembeyaz topraktan, gökyüzü ile yeryüzü arasında bir yerlerden geliyordu ışık, akçaağaçlar en ince ayrıntılarıyla belirmişlerdi.

Robert kendisini bu değişikliğe alıştırmaya çalışırken annesi girdi içeri.

“Fos çıkacağını hiç bilmezdim,” dedi pencereyi kapatırken.

“Neyin fos çıkacağını?”

“Sophie’nin—”

Robert annesinin daha önce binlerce kez bunu yaptığını görmüş olsa da, yatakta oturup annesinin radyatörleri açışını seyretti.

“Gidip bütün dişlerini çektiymiş. Ağzındaki bütün dişleri. İnanabiliyor musun! Bu sabah işe öyle acınası bir halde geldi, öyle bir görüntüsü vardı ki, eve dönmesini söyledim.”

Radyatör tepinmeye başlayınca Robert annesinin söylediklerinin bir kısmını duyuyor, bir kısmını duymuyordu. Annesi çıkınca yavaş yavaş yıkanıp giyindi. Gömleğinin düğmeleriyle oynarken zaman zaman aklı bir yere takılıyor, uzun süre dalıp gidiyordu. Fakat bu zamanlar arasında, nedenini anlamasa da aklına dişler geliyordu; nasıl yedi yaşındayken bir dişini yuttuğu, nasıl babaannesinin kendi dişlerini geceleri bir bardağa koyduğunu, Sophie’yi, Sophie’nin dişsiz nasıl görüneceğini düşünüyordu.

Nihayet kızarmakta olan jambon kokusu onu uyandırdı. Arka yoldan aşağıya indi ve annesini mutfakta buldu.

“Sophie’yi o kadar,” dedi, “aksi yapan o muymuş?”

“Bilmiyorum.”

Annesi kahve demliğinin altını kapattı.

“Sormadım. Sorulacak halde değildi. Sorulacak halde olsaydı greyfurt bıçağını nerede tuttuğunu sorardım. Çünkü bakmadığım yer kalmadı...”

Kahvaltıdan sonra Robert yukarıya yollandı ve günün birinde kendisinin olacak olan arka odaya bakarak durdu.

Annesiyle buraya geldiği ve birlikte burayı nasıl düzenleyeceklerini planladıkları günden beri hiçbir değişiklik yapılmamıştı. Annesi yerler için halı yerine hasır yapmayı önermişti. Ve kuş resimleri. Sonra eski bir deniz sandığı ayarlayabilirlerdi; hani tepeden açılan bir sandık. Robert yatağın duvara denizcilerin ranzaları gibi, yüksek ve dar bir şekilde yapılmasının iyi bir fikir olduğunu düşünmüştü; altında da eşyalarını koyabileceği uzun çekmeceler olurdu. Bildirileri ve kartpostalları iğneleyebileceği, istediği gibi bakabileceği bir de panosu olacaktı. Sonra ikisi de kapısında bir asma kilit olması konusunda mutabık kalmışlardı.

Şimdi bebeğin gelmesiyle falan her şey bu kadar altüst olunca odasına pek bir şey yapmalarını beklemiyordu. En azından bir süre için. Tam odadan çıkmak için dönüyordu ki dikdörtgen biçimli duvarlar ve binalar gördü: bir cetvel, taş-tan blok, kahverengi kâğıt, kurşun kalemler, tahta makaralar. Bunny yapmış olmalıydı bunu, her ne idiyse. Buraya bir tek o geliyordu. Ama Robert binaları sağlamlaştırmak için iki büyük binanın kenarlarına konmuş kartonla birinci sınıf bir uçak hangarı yapabileceğini görmüştü.

Düşüncesini hemen icraata döktü ve bunu kelimelere sıgırmayacak bir mutlulukla yaptı. Ama bir iki değişiklik (daha ciddi değişiklikler) yapmaktan da kendini alıkoyamadı. Yaptığı şeye kendini o kadar kaptırmıştı ki hemen arkasından Bunny'nin sesini duyduğunda havaya sıçradı: "O ne?"

"Havaalanı."

Bunny ona kuşkuyla baktı.

"Sen neye benzettin?"

Bunny rahat rahat görebilsin diye büyük bir gururla arkasına yaslandı Robert. Her şey muntazaman ayarlanmıştı: hangar, üç baraka, bunlara giden yol, alanın kenarları. Bunny'nin de hoşuna gittiğini görebiliyordu ya da en azından hoşlanacakmış gibi duruyordu.

"Bunlar projektör," dedi, Bunny'nin anlamayacağından korkarak.

Bunny başka bir şeye bakıyordu. Bir zamanlar içinde bir daktilo şeridi bulunan silindirik kutuya bakıyordu.

"Köyüm... Belçika köyümü yıkmışsın!"

Robert içini çekti. Bütün istediği Bunny'yle oynamaktı. Ve ne yaparsa yapsın, sonuç hep aynı oluyordu.

"İstersen düzeltebilirsin Bunny. Yeniden yaparsın olur biter."

"Yapamam işte. Üstelik daha bitirmemiştim de. Onunla daha oynayacaktım, şimdi sen gelip bozdun işte!" Bunny'nin

gözü kararınca çok tuhaf görünüyordu: Beti benzi atıyor, yaşlı bir adam oluyordu. “Her şeyi berbat ettin.”

“İyi ama Bunny, niyetim o değildi... Sonra sana yeni bir havaalanı yaptım, öyle değil mi? Eski bir Belçika köyünden çok daha iyi.”

“Sen kendi şeylerinle oyna,” diye bağırdı Bunny, “ve sana ait olmayan bu yerden uzak dur...” Bloklar, çırallar, kurşun kalemler, tahta makaralar bir gümbürtüyle yere dağıldı ve oradan da babasının onlara baktığı hole doğru yayıldı.

“Nedir bu olup bitenler?”

“Köyüm. Robert gitmiş—”

“Hiç de bile. Bozmadım ki. Ben sadece—”

“Neyse, önemli değil... İkiniz de sessiz olun. Ve dediklerimi dikkatle dinleyin. Irene sizinle kalacaktı ama kasabadan ayrılmış.”

“Nereye gitmiş?”

“Şikago’ya.”

“Niye?”

“Bilmiyorum. Ona sormanız lazım. Sophie gelip çalışacak durumda değil o yüzden Clara Hala’nızla konuştum. Sen ve Bunny birlikte oraya gideceksiniz ve biz yokken orada kalacaksınız.”

Her şey bu kadar ani değişmişti. Her şey farklıydı artık.

Robert kıyafetleri toparlanırken kendisi yukarıda duramayacak kadar tedirgindi. O yüzden bir odadan bir odaya gidip duruyordu kederli bir şekilde, Bunny de ensesindeydi. Bunny kayıp sarı ağığını arıyordu, her nasılsa kaybolmuş ya da başka bir yere konmuş olan sarı ağığını. Ayrıca planlardaki değişiklikten çok onun kaybolmasından rahatsız olmuş gibi görünüyordu.

Robert bir süre çalışma odasındaki kütüphanenin önünde durdu; askerlerini alıp almama konusunda karar veremiyordu. Gidip Clara Hala’nın evinde kalmak istemiyordu.

Orayı sevmiyordu. Öte yandan ya onlar yokken ev yanıp kül olursa... Son anda hem askerlerini hem de bir kere baştan sona okuduğu, sonra da yeniden okumaya başladığı *İskoç Hükümdarları*'nı aldı.

"Acele et evlat," dedi babası kapıdan. "Doktor Macgregor dışarıda arabasıyla bekliyor. Annenle vedalaş, sonra biz..."

Robert hole geldiğinde annesi paltosunu giymiş, şapkasını takmış, boy aynasının önünde duruyordu. Tam annesine doğru bir hamle yapmıştı ki Bunny ondan önce davranmış annesini çekiştiriyor, annesinin boynuna sarılmış çığlıklar gibi ağlıyordu.

"Daha neler," dedi annesi örtülerinin arasından. "Bu yaşta... ağlamak. Ne ayıp şey!" Bunny daha çok ağlamaya başlayınca da, "Hadi, hadi meleşim, bu kadar büyütme!" dedi.

Robert tereddüt etti. Babasının saatini cebinden çıkardığını gördü.

"Güle güle," dedi, gerçi muhtemelen annesi onu duymamıştı. "Güle güle anne. Dikkatli ol." Ve arabaya doğru gitti.

8

Clara Hala onları tel kapının arkasında bekliyordu.

"Ee, nasılmış oğullarım? Siz nasılsınız doktor?"

Halası ona sarılırken Robert nefesini tuttu. Clara Hala iri yarı bir kadındı, neredeyse babası kadar uzundu. Hafta içinde de korse takmıyordu.

"Paltonuzu çıkarmaz mısınız doktor? Paltonuzu çıkar-maz mısınız diyorum?"

Doktor Macgregor çocukların bavulunu ön hole bıraktı.

"Bugün gelmeyeyim, teşekkür ederim."

"James telefon ettiğinde hemen çocukları getirmesini

söyledim. Çünkü Şükran Günü için Bay Paisley ile birlikte Vandalia'ya gidecektik ama salgındı, bu kadar insanın hastalanmasıydı falan derken, evde kalmaya karar verdik.”

Robert'ın gözlerini bağlayıp bir bavul gibi Clara Hala'nın holüne bıraksalardı, nerede olduğunu yine de bilirdi. En çok kokusundan bilirdi; o güne kadar bulunduğu hiçbir evin kokusuna benzemeyen kokusundan. Bunu anlatmak da pek kolay değildi, yalnız uzun süre bir kutuda kalmış kıyafetlerin kokusuna benziyordu.

Duvarlar ve ahşap işlemler karanlıktı, gölgelikler hep yarı kapalı olurdu, salon hariç; salonda sonuna kadar kapalı olurdu, halılar solmasın diye.

Robert başında kepi, üzerinde paltosu, olduğu yerde dururken, kimse ne olduğunu anlayamadan arka kapıdan çıkıp evi dolanıp arabaya kaçabileceğini fark etti. Annesiyle babası eve dönünceye kadar Doktor Macgregor ile kalabilirdi, sonra da her şey yoluna girerdi. Tam yemek odasına doğru bir hamle yapmıştı ki Doktor Macgregor veda etmek için elini uzattı.

“Eğer bir şey isterseniz,” dedi Doktor Macgregor, “eğer bir şey gerekirse Robert—”

Clara Hala onun yerine cevap verdi: “Eğer bir şey gerekirse Doktor Bey, sizi çağırırız. Sizi çağırırız diyorum.”

Halasının ses tonundan Robert hiçbir şeyin gerekmeyeceğini hissetmişti. Kapı ağzında duran Doktor Macgregor'ın bacaklarının arasından soğuk hava geliyordu; durup döndü ve onaylarcasına gülümsedi. “Yaramazlık yapmayın,” dedi ve kapıyı ardından kapattı.

“Şey,” dedi Clara Hala, “sizi bu kadar çabuk beklemiyordum. Dokuz buçuktan sonra demişti babanız. Kauçuk ga-loşlarını yerdeki sıcak hava menfezinin üstüne koy Robert. Üzerlerinde kar var, halıyı kirletecekler.”

Robert, Doktor Macgregor arabasıyla uzaklaşınca ya kadar seyretmeye niyetliydi ama Clara Hala başka bir şey yapmasını söylerken pencereye gitmeye cesaret edemedi. Yine de tüm cesaretiyle kıpırdamadan durdu. Çünkü ayağındakiler lastikti, kauçuk galoş değil. Ayrıca Clara Hala onun annesi değildi. Ona kulak asmasına gerek yoktu. Eğer istemezse söylediği hiçbir şeyi yapmak zorunda değildi.

“Benimle yukarı gel Bunny. Babaannenin odasındaki örtüyü ve uzun yastığı kaldıracam. O zaman uzanabileceğin bir yer olur. Bir süre dikkatli olman lazım. Hastalıktan yeni çıktın.”

Yüzü gözyaşlarıyla yol yol olmuş olsa da Bunny halinden memnun görünüyordu. Robert belirtileri hemen görüp tanıdı. Bunny, Clara Hala’ya yaranmaya çalışıyordu —bunu da sanki halası sevdiği ve güvendiği tek insanmış gibi onun önünden merdivenlerden çıkmaya başlayarak yapmıştı. Tıpkı Irene’e, Sophie’ye ya da o anda etrafında olup da istediği şeyi ona verebilecek herkese yaptığı gibi. Bunny ile Clara Hala sahanlığa vardıklarında Robert menfeze gidip üzerinde durdu, ayağında lastikleriyle falan; bir yerde özgürlüğünü koruyordu teknik bir manevrayla, sıcak hava bacaklarının arasından yukarı doğru dalga dalga yükselirken.

Ayağındaki lastikleri kurur kurumaz çıkardı (paltosuyla kepini de) ve karanlık salona girdi. Askerlerini koyacak bir yer arıyordu. Emniyetli de olsa (ya da oldukça emniyetli de olsa) salon işini görmezdi, çünkü misafir gelmeyince burası kullanılmıyordu. Misafirler gelince Clara Hala gölgelikleri yarıya kadar açar ve insanlar cılalı maun sandalyelerde oturup sohbet ederlerdi. Piyanonun üzerinde uğuldayan bir deniz kabuğu ile bir keresinde Robert’ın elinde parçalanmış olan bir denizyıldızı vardı. Denizyıldızı elinde, kırılmış parçayı yerinde tutmaya çalışırken neler hissettiğini hâlâ hatırlıyordu. Yavaş yavaş —korku içinde— denizyıldızını daha önce

durduğu şekilde yerine koymuştu piyanonun üzerine ve dikkat çekmesin diye dua etmişti. Ertesi gün toz almaya geldiğinde Clara Hala fark etmiş, bir daha izin almadan eşyaları ellememesini rica etmişti ondan.

Sadece altı neye benziyor diye görmek istemişti Robert. Ama ne olacağını bilseydi denizyıldızını hiç ellemezdi.

Oturma odasında kapıların üzerinde alçıdan kafalar vardı: kırmızı türbanlı zenci bir kadın ile bir de mavi türbanlı (daha koyu renkli, diğerinden birkaç beden daha büyük) bir kadın. Robert bir türlü bunları sevip sevmediğine karar veremiyordu. O yüzden deneme babından odanın değişik bölümlerine oturdu: kucağında askerlerinin kutusuyla deri divanın üzerine, büyük koltuğa. Nereye giderse gitsin zenci kadınlar beyaz gözleriyle onu takip ediyorlardı. Bir keresinde annesine Clara Hala'nın bunları nereden bulduğunu sormuştu, o da en kara Afrika'dan, diye cevaplamıştı. Ama annesiydi bu, sadece o böyle cevaplar verirdi işte. Clara Hala, Wilfred Enişte'yle New York'a gitmiş ve Niagara Şelalesi yolundan eve dönmüşlerdi. Sonra Omaha'ya, cenazeye gitmişti. Ama okyanusu hiç aşmamıştı. Robert bundan kesinlikle emindi. Tıpkı bu kafaların hakiki kafa olmayıp alçı olduklarını bildiği gibi ya da şöminenin gerçek bir şömine olmadığını bildiği gibi. Üstelik şöminenin, ızgarasının üzerine vidalanmış gibi duran süslü metal bir paravanı olmasına rağmen.

Bir keresinde Clara Hala, Kadın Yardım Kuruluşu'nda bir toplantıya gittiğinde Robert bütün vidaları çıkarmış ve arkasında duvardan başka bir şey olmadığını görmüştü. Yalnız, metal paravan bir daha yerine yerleşmemişti. Annesi onu almaya gelinceye kadar bütün bir öğleden sonra tekrar yerleştirmeye çalışmış ama yine de vidaları yerine takamamıştı. Gerçi bunun bir önemi yoktu, çünkü annesi Clara Hala'ya tamirat için birini tutmasını, parasını kendisinin vereceğini

söylemişti. Eve dönerlerken ona kızmamıştı bile. Yıllardır, demişti, aynı şeyi ben de yapmak istemiştım.

Robert'a göre her şey olması gerektiği gibi olmalıydı. Ve işe yaramalıydı. Bu sonuca varınca gidip kitaplığın önünde durarak, burada gördüğü ve dokunmasına hiçbir zaman izin verilmeyen bir sürü ilginç şeye çaresizlik içinde bir merak duydu: mercanlara, denizyıldızına, deniz kabuklarına, tavus kuşu tüyüne, papağan yumurtalarına, okarine, boyalı taşlara. Artık bunlara bakmaya tahammül edemez hale gelince yemek odasına ve giriş holüne döndü. Saat neredeyse on olmuştu. Minik tahta kapısı savrularak açılıp tahta kuş çıkıncaya kadar guguklu saatin önünde durdu. Sonra yine askerlerini koyacak bir yer arayarak yoluna devam etti.

Merdivenlerin tepesinde, dar holde Robert'ın karşısına Clara Hala ile Wilfred Enişte'nin çerçevelenmiş diplomaları, Morison'ların arması ve Büyükbaba Morison'ın cenaze çiçekleriyle bezenmiş tabutu içindeki resmi çıktı. Sol tarafta kullanılmayan oda ile Clara Hala ile Wilfred Enişte'nin her gece yatıldığı halde sanki içinde hiç yatılmamış gibi duran yatak odaları vardı. Sağda ise babaannesinin odası. Kapısında durup içeri baktı. Babaannesi pencerenin yanındaki sallanan sandalyedeydi; üzerine bir battaniye örtülmüş Bunny ise büyük maun yataktaydı. İkisi de Robert'ın orada olduğunu fark etmedi. Oda elbise patronları, kırkyama parçaları, tebeşir, kurdele, eski mektuplar, makaralar, kutular, sepetler, torbalarla karman çormandı. *Gireceksen gir içeri*, derdi babaanne her zaman. *Ya da girmeyeceksen girme*. Robert havayı kokladı (hafif bir kâfur kokusu vardı) ve holden Wilfred Enişte'nin çalışma odasına geçti; içinde bir çocuk karyolası, iki sandalye ve aralarında anca dolanacak kadar bir yer kalan storlu çalışma masası ile bir daktilo masası olan, dar, karanlık, küçük bir oda. Eureka Yangın Sigorta Şirketi'nin eyalet mümessilleri

oval çerçeveleri içinden Robert'a bakıyorlar, bakışlarıyla onu telaşlandırıyorlardı. Duvar kâğıdı kahverengiydi, hani insan-da iç bayıltacak tat bırakan bir şey gibi. Ama gardırop tam onun istediği gibiydi.

Askerlerini bunun tepesine, geriye, görünmeyen bir yere koydu. Tam odadan çıkmak için dönüyordu ki bir tren düdüğüyle durdu: İki *uzun*, iki *kısa* ve sonra hüznü *çok uzun* bir düdüğü. Bir daha duyuncaya kadar kulak kabartmaya devam etti Robert. İki *uzun*... iki *kısa*... İçini buran o saniyede, babasıyla annesinin trende olduğunu anladı; gitmişler ve onu hiç de rahat olmayan, onun hiç hoşlanmadığı insanlarla dolu bu evde bırakmışlardı; onları uzun bir süre daha görmeyecekti, tabii eğer görebilecekse.

9

Babaannesi insanların isimlerini ya da eşyaları koyduğu yerleri hatırlayamıyordu. *James*, diyordu Robert'a —ya da *Morison-Robert* diyordu, *gözlüklerimi gördün mü?* Üstelik gözlükleri de hep alnında oluyordu.

Gözlüklerini gözlerine indirince rahat rahat ya *Lusitania* hakkında, ya Başkan Garfield suikastı ya da Sumter Kalesi'nin Bombalanması hakkında konuşuyordu Robert'a. Bir de Mississippi'de bir pamuk plantasyonu olan Büyük Amca Martin hakkında. Bir de eğer Güneyli insanlar zencilere biraz daha kibar olup onlara bay ve bayan deseydi hiç savaş mavaşı olmayacağı hakkında. Ve Aziz Pavlus hakkında konuşuyordu. Ayrıca insanlar ne derse desin aslında suya atılmış olan İsa hakkında —çünkü demek ki İsa suya *girmişti* ki sonra sudan *çıksındı*.

Robert yatağa ayakkabılarıyla çıkmadığı ve tığ işini yaparken soru sormadığı sürece istediği her şeyle oynayabilirdi.

Böylece deneye yanıla Robert babaannesinin odasının bu evdeki en emniyetli yer olduğunu keşfetti. Evin kalan her yerinde ne zaman elini uzatıp bir şeye dokunsa, bir *Robert* sesi geliyordu. Robert yerinde duramamaya başladığında (ki sürekli öyle oluyordu) ve mesela Boş Oda'ya gittiğinde ya da aşağıya indiğinde Clara Hala'dan gelen *Robert, sanırım sana Wilfred Amca'nın defteriyle oynamamanı söylemiştim... Senin ninen Burnett'e ait bir çorap yumurtası o. Yerinde olsam onunla oynamazdım... Robert, söylediğin şu şarkı sence sana uygun bir şarkı mı?* şeklindeki sözler onu olduğu yere mıhlıyordu; Robert bir şey söylemeye veya yapmaya korkuyordu, o yüzden de ön holde oturup kollarını bir kavuşturup bir açıyordu. Ya da burnunu ön cama dayayıp ayakta duruyor, geçen çocukları seyrediyordu; koşan, kayan, buz tutmuş kaldırımlarda birbirlerini iten çocukları.

Hepsini isimleriyle tanıyordu. Arkalarından kızaklarını çeken oğlanları, kardan melekler yapan küçük kızları. Daha büyük çocukların bazılarının ceplerinde hangi bilyelerin olduğunu bile biliyordu. Ama onlar başlarını kaldırıp Robert'a bakıp görseler de tanıdıklarına dair hiçbir emare olmuyordu. Sanki bir Çinliye bakıyorlarmış gibi bir hayret oluyordu yüzlerinde, o kadar. Onlardan koparılmıştı, uzaklaştırılmıştı. Onların anneleri doğurmak için Decatur'a gitmemişti.

Dışarıda ilgisini çekecek bir şey kalmayınca Robert dönüp guguklu saatin çalmasını bekliyordu. Tahta kapı sivrulurcasına açılıyor, gürültücü küçük kuş dışarı çıkıyor ve onun yaşama konusundaki ilgisini tazeliyordu. Aynı zamanda ona, annesinin nasıl da Bunny'nin olduğu odaya girmesine izin verdiğini hatırlatıyordu ki bu aslında unutmak istediği bir şeydi. Bu, aklından gitse bile yine de belli belirsiz bir şey hakkında endişelenmesi *gerektiğinin* farkındalığı oluyordu üzerinde.

Her gün bir diğer günün aynısı oluyordu çaresizce. Şükran Günü bile; çünkü Clara Hala hindi yerine kilosu 1,20

dolar daha ucuz olan tavuk yapmıştı. Fakat Şükran Günü'nden sonraki cumartesi bir şey keşfetmişti, gözünden kaçmış bir şey. Oturma odasının masasının altında büyük sözlük ve onun da üzerinde büyüktен küçüğe dizilmiş yedi-sekiz tane kitap vardı. Bunları, Clara Hala'nın geldiğini duyduğu an yine yerlerine koyabilecek şekilde çıkarmıştı.

Sözlüğe bakıp da olmadık kelimeleri bulmak bir suç sayılmazdı herhalde. Bu yüzden onu hapse atacak halleri yoktu. Ama bunu yaparken yakalanmak istemezdi, özellikle de Clara Hala'ya. Yalanlar atmaya ya da çaktırmadan insanları dinlemeye benziyordu bu.

En güzeli bir harf seçmektі (mesela Ç), gözlerini kapatmak ve alelade bir sayfaya gitmektі: *çoban... çocuk... çocukla yüklü olmak... çocuk yatağı... çocuk doğurmak...* Aradığı şeyi geçmişti. "Çocuk bekliyor" diyordu insanlar. Bir kadın *çocuk* beklerdi. *Çocuk, isim... Doğmamış veya yeni doğmuş insan; dölüt; evlat; bebek... Cinsiyet bakımından oğul ya da kız; bebeklik ile gençlik arasındaki; çok genç birinin, masumiyet...*

Robert kızardı. Oturma odasındaki boş sandalyelere baktı ve neredeyse sözlüğü kapatacaktı. Sonra fikrini değiştirdi.

İtaatkârlık, güvenilirlik, kısıtlı anlayış gibi özellikler taşıyan kişi... Kıyafetlerinin altında teni ateş gibi olmuştu. Yine çok ileri gitmişti: şimdi *dölüt*'e varmıştı... *döl... döllemek... döl suyu... dölüt... bir hayvanın rahim içindeki yavrusu ya da cenin...* Bunny arkasından yaklaştı, o kadar sessiz yaklaşmıştı ki Robert onun odada olduğunu bile duymamıştı. Bunny biraz bekledikten sonra hafif bir ses çıkardı. Robert panikle kitabı kapattı.

"Eğer seni yakalarsa," dedi Bunny, "eğer sözlüğünü kurcaladığını anlarsa canına okur!"

"Yakalayamaz."

"Eğer yakalarsa ne yapacaksın?"

“Hiç.”

“Niye o zaman yüzün o kadar kızardı?”

“Kızarmadım.”

“Bal gibi de kızardın.”

“Kızarmadım bi’ kere. Allaşkına Bunny, git başka yerde oyna!”

“Giderim,” dedi Bunny ümitlenerek, “eğer bana güzel askerlerini verirsen.”

“Yağma yok.”

Robert’ın okuduğu sayfa kırıışmıştı. Dikkatlice düzeltti. Clara Hala sözlüğü kullanmayalı epey bir zaman geçmiş olmalıydı, ayrıca Ç ile başlayan kelimelere de bakmamış olabildi... *bir hayvanın rahim içindeki*, diye okumaya devam etti, *yavrusu ya da cenin...*

Bunny odadan çıkarak R harflerini karıştıran Robert’ı yalnız bıraktı... *rahatfeza... rahatlık... rahatsızlık... rahibe... rahim... Batın... “Rahmin günahkârları” Cowper... Rahim gibi bir şey ihtiva eden veya sarmalayan oluşumlar...* Robert bir daha, bir daha okudu parantez içlerindeki ve kısaltmaları atlayarak, ama kelimenin asıl anlamını hiç görmüyordu. Sanki bir partide olmak gibi, diye düşünüyordu, hani elinize bir eşeğin kuyruğunu verirler, gözünüzü kapatırlar ve kuyruğu yerine takmanızı isterler. Anlam orada durup duruyordu ama bir türlü ona varamıyordu. Anlam kelimelerin içindeydi.

Robert aniden dışarıda, bomboş tarlalarda olmak, koşmak istedi. Deli gibi koşmak istiyordu, kaburgalarına dayadığı bir futbol topuyla koşmak, mücadele edip sert zemine kapaklanmak. İçini çekerek sözlüğü kapattı ve diğer kitapları üzerine dizdi. Sonra mektuplar gelmiş mi gelmemiş mi diye bakmak için ön kapıya gitti. Gelmişti, Clara Hala’ya babasının el yazısıyla bir mektup vardı. Robert mektubu halasına götürüp bekledi, kalbi deli gibi atıyordu.

“Babandan,” dedi halası, ellerini mutfaktaki makaralı havluya silerken. “Babandan diyorum, bir mektup gelmiş.” Mektubu açıp baştan sona yavaş yavaş okudu. Bitirince mektubu zarfa geri koydu, zarfı da önlüğünün cebine.

“Bebek doğmuş mu?” diye sordu Robert, çünkü artık kendisini daha fazla tutamamıştı.

“Hayır.”

“Annem nasılmış, yazmış mı?”

“Annen iyiymiş, beklendiği gibi idare ediyormuş.”

Robert ona baktı.

“Bütün söylediği bu mu?”

“Evet, hepsi bu...”

Ama değil, diyordu Robert kendinden emin bir halde yukarı çıkarken. Gözlerinden belliydi. O mektupta Clara Hala’nın söylemediği bir şey yazılıydı. Belki telefona gidip Dr. Macgregor’ı arayabilir, işlerin ne âlemde olduğunu öğrenebilirdi. Ama annesi çok önemli bir şey olmadığı takdirde onu rahatsız etmemesini söylemişti ve bu onlardan biri olmayabilirdi.

Ama, diye düşündü yine de Robert kendi kendine, belki de öyleydi. Holü dönünce Bunny’nin askerlerine ulaşmaya çalıştığını gördü. Bunny çalışma odasında Wilfred Enişte’nin dönen iskemlesini gardırobun önüne çekmiş, tıngırdarak üzerine çıkmıştı.

“Hop!”

Bunny korku dolu bir suratla ona dönünce dengesini kaybetti. Askerler de onunla birlikte düştüler, ta yere kadar.

“Aslında niyetim... gerçekten!”

Robert tek bir söz söylemeden onun yanından geçti. Kolları, kafaları, tüfekleri kırılmış Kazaklar ortaya saçılmıştı, beyaz atlarının da ayakları kırılmıştı. Dudakları acıyla burulmuştu. Mızraklı süvarileri de oradaydı işte.

“Allah belanı versin,” dedi. “Allah belanı versin Bunny... Allah *belanı* versin!”

Robert bütün pazar sabahı boyunca elinde tutkal, kibrit, tel, kürdan ve iplik kırık askerleriyle uğraştı. Allahtan bazı atların bacakları tek parçaydı. O bacakların yerinde kalmasını sağlayabiliyordu. Zaten atlar bir daha ayakta duramasalar bile sakatlanmışlar, diye düşünebilirdi. Kollar tellerle, kafalar da kibritlerle tutturulabiliyordu. Böylece biraz uzaktan bakınca kimse askerlerin bir tamirattan geçtiğini anlamazdı. Sorun şu ki Robert askerleriyle uzaktan oynayamazdı.

Bunny yardım etmek istedi ama Clara Hala izin vermedi, Robert kardeşiyle öyle konuştuğu için yardımı hak etmiyordu ki Robert için hiç dert değildi. Bunny yeterince büyüdüğü zaman, her ikisi de erişkin ve aynı boya geldikleri zaman Bunny'yi arka bahçeye çıkartıp onu benzetecekti. Bunu yapmak askerlerini eski haline getirmeyecekti belki, demişti kendisine –ve Bunny'ye– ama kendisini çok daha iyi hissedeceğine kuşku yoktu. Oturma odasında askerler (bir kol burada, kılıcın bir parçası orada, miğfer şurada) yerde etrafına yayılmış bir haldeyken aniden Bunny'nin büyümesini beklemenin çok uzun süreceğini düşünüyor, hemen oracıkta bir şeyler yapabileceği kararına varıyordu. Wilfred Enişte elinde pazar gazetesiyle büyük koltukta oturuyordu, o yüzden olmazdı.

Saat bire beş kala Clara Hala, Robert ile Bunny'yi yemekten önce ellerini yıkamaları için çağırdı. Mutfak musluğuna ilk Bunny varmış ve o kadar ağırdan almıştı ki, Robert'a sıra geldiğinde masaya oturma vakti de gelmişti. O yüzden ellerini güzelce yıkama veya kurularken havluyu kirletmemesi konusunda kendini pek mecbur hissetmemişti. Ayrıca, diyordu kendi kendine oturup peçetesini açarken, çok acıkmıştı.

Evdeyken, herkesin tabağına yemek konmadan önce salatadan biraz tırtıklamak ayıp sayılmazdı. Ama daha buna yeltenirken Clara Hala ona fısıltıyla seslendi.

“Robert, bir şey unuttun.”

Hayretle başını kaldırınca herkesin kendisine baktığını gördü: Clara Hala, Wilfred Enişte, babaannesi ve Bunny. İçini çekerek salata çatalını bırakıp başını eğdi, bu arada Wilfred Enişte kınayan bir ses tonuyla, “Kutsa bizi ey Tanrım ve bu nimetlerin...” dedi.

Dua bittikten sonra artık yemeğe başlayabilecekleri zaman geldiğinde bile Wilfred Enişte’nin neşesi yerine gelmemişti. Robert’a göre bunun nedeni *kendisi* değildi. Nedeni salgın sırasında (diğer kiliselerle birlikte) Hristiyan Kilisesi’nin kapılarını kapatmasını isteyen sağlık görevlisiydi. Wilfred Enişte’ye göre böyle bir şeye hiç gerek yoktu.

“Bowling salonlarını,” dedi, Robert’ın en sevdiği yer olan kanadı geçip ona mümkün olduğu kadar yemekten kaçındığı budur verirken, “bowling salonlarını, havuzları kapatmak bir yere kadar. Ama İsa Mesih’in kilisesini kapatmak başka bir şey. Herkes kilisede toplanmanın sağlıksız olduğunu düşünecek; hastalığın yayılmasına özellikle yardımcı olduğunu.”

Clara Hala’sı da, “Etrafta hastalığın çok fazlalaştığı doğru. En azından bu kadarı doğru diyorum,” dedi.

“Kilise,” dedi enişte, “o kadar önemsiz ki en ufak bir bahanede hemen onu yasaklayabiliyorlar. Pazar günü bir saatliğine bir araya gelen insanların, bütün gün dükkânlarda ve bürolarda duranlardan daha fazla hastalığa maruz kaldığına ikna olmam için bir neden göremiyorum.”

Robert artık aç değildi. Wilfred Enişte konuşurken bütün iştahı kaçmıştı.

“Burası soğuk,” derken Clara Hala’nın kalkıp termometreye bakacağı hiç aklına gelmemişti.

“Bakayım... yirmi dört derece. Yoksa iyi değil misin Robert?”

İyiydi. Çok iyiydi. Hepsinin ona öyle bakmaya başlamalarına gerek yoktu.

“Gözlerin kan çanağı gibi.”

Robert sandalyesini iterek masadan uzaklaştırdı. “Hayır,” dedi, “sadece burası biraz soğuk geldi bana.” Daha yukarıdaki banyoya yetişmeden kusmaya başlamıştı.

Clara Hala soymuştu onu, izin verdiği kadarıyla; yatağa girsin diye de örtüleri açtı. Çok geçmeden Dr. Macgregor geldi, ateşini ölçüp sorular sordu; bütün sorular çok uzaktan geliyordu, işe yaramayacak sorular. Robert, Dr. Macgregor’ın gelmesine sevinmiş, gittiğinde üzülmüştü. Ama elinden gelen bir şey yoktu. Kopup gitmişti. Tamamen kendi hastalığına kapılmıştı.

Üç gün, üç gece böyle devam etti.

Clara Hala her iki saatte bir geliyordu; bazen giyinik, bazen de uzun saç örgüsü arkasından salınmış bir halde, beyaz geceliğiyle. Bazen o kadar az dikkat çekiyordu ki sonradan gerçekten gelmiş olup olmadığından emin olamıyordu. Sonra belirsiz zamanlarda yine yatağının yanında duruyordu, bir elinde iki beyaz hap, bir elinde bir bardak suyla.

Dördüncü günün sabahında Robert güzel bir uykudan uyanıp daha iyi olduğunu fark etti. Bir yandan da cevabını beklediği bir şeyler olduğunu biliyordu, tabii ne olduğunu hatırlayabildiyse. Clara Hala kahvaltı tepsisiyle geldi.

“Günaydın,” dedi halası. “Nasıl hissediyorsun kendini? Nasıl hissediyorsun diyorum Robert?”

“Daha iyi.”

Sesi zayıf, sanki başka birinin sesi gibi çıkmıştı.

“Galiba kalkabilirim Clara Hala.”

“Kesinlikle kalkmayacaksın. Hasta oldun Robert. Hem de çok fena...”

Mektup... Aniden hatırlayıvermişti. Clara Hala bir mektup almıştı ve ne yazdığını ona söylemiyordu. Dr. Macgregor'ı arayıp neler olduğunu öğrenecekti. Sonra Dr. Macgregor geldiğinde ise mektubu hatırlamayacak kadar hastaydı.

“Clara Hala, annem nasıl, bana söyler misiniz?”

“Doktorun dediğine göre annen gayet iyi idare ediyormuş. Ayrıca hastanede, en iyi bakılabileceği yerdeymiş.”

Robert hiç tatmin olmamıştı. Halası odadan çıkar çıkmaz sigorta mümessillerine bakmamak için sırtını duvara döndü ve uyudu. Öğlen ilaçlarını vermek için Clara Hala onu uyandırdı. Aynı soruyu sordu ve benzer bir cevap aldı. Gözlerini kapattı, uyudu, o kış gününün bütün öğleden sonrasının çoğunu geçirecek kadar; sonra yine uyandı, yine uyudu. Sokak lambası tavanda kareler halinde yansıyor. O zaman dönünce Robert, uzaktan, sanki opera dürbünleriyle tersten bakıyormuş gibi, bir ay önce olanları gördü. Ekim ayının son pazar günü olta sıırıkları, sepet sepet yiyecek, tavalar, araba örtüsü, su şişeleri ve solucanlarla sıkış tıkış arabaya dolmuşlardı. Sonra o özel girişe gelinceye kadar kırlarda arabayla gitmişlerdi. Ondan sonra dikenli bir telin altından sürünmek zorunda kalmışlar, bütün getirdiklerini bir derenin kıyısındaki açık bir alana güçlkle taşımışlardı.

Araba örtülerini yere serdikten ve yiyecekleri kaldırdıktan sonra babası turna balığı ve levrek için olta atmaya dereye girmişti. Annesi derenin derin kıyısına yakın, eninde sonunda deredeki bütün kamer balıklarını yakalayacağı bir yere oturmuştu. Bunny de yaşlı bir ağacın kökleri arasına, annesine yakın bir yere oturmuştu. Robert ise dere yukarı ilerleyip oltasını dallara dolamadan atabileceği bir köprüye gitmişti.

Annesi diğer kıyıdan ona saçma sapan gülümsüyordu. Annesi sanki gökyüzüne de gülümsüyor gibi gelmişti; hatta dereye, bazen düzineler halinde akıp geçen, derenin kıyısına gelip giden sarı yapraklara da.

II

Robert uyandığında dışarısı oldukça kararmıştı, Clara Hala'nın aşağıda söyledikleri hava mazgalından son derece belirgin olarak ona kadar gelmişti.

"Evet... evet Amanda..."

Sesi telefonda konuştuğu için kısıktı.

"Ben gayet iyiyim. Sen nasılsın? Gayet iyiyim diyorum... evet... daha iyi galiba... Robert daha iyi diyorum. Gün boyunca bir uyuyor bir uyanıyor... evet... Decatur'da... Evet... bütün tedbirlere rağmen... ikisi de... James de..."

Robert yastığına gömüldü. Annesi ve babası hakkında konuşuyorlardı. O hastayken annesine ve babasına bir şey olmuştu. Ya da belki de daha önce. Ve Clara Hala ona söylemiyordu. Akşam yemeğini getirdiğinde, *Annem nasıl? Bana söylemek zorundasın...* diyecekti. Ama öyle olmadı. Yemek tepsisinin zamanı gelmeden Robert ön kapı ziline çalındığını ve Irene'in sesini duydu. Başını dönerek yatağında doğruldu, duyduğu şeyden emin olamıyordu, hayal mi ediyor yoksa diye.

"Bilmiyorum Irene..."

Clara Hala onunla tartışıyordu.

"Robert'ın biriyle görüşebileceğinden çok emin değilim. Hâlâ ateşi var ve doktorun talimatı..."

Robert'ın artık bir dakika bile dayanacak hali kalmamıştı.

"Irene," diye bağırdı, "yukarıdayım!"

Merdivenlerde topuk seslerini duydu ve o zaman dünyada Clara Hala'dan korkmayan bir insanın olduğuna dair hiçbir kuşkusu kalmadı.

Irene ışığı açtı. Kapıda dururken o kadar güzeldi ki. Gözleri pırıl pırıldı, siyahlar içindeydi, boynunda siyah bir kürk vardı. Gelip yatağa, yanına oturdu, Robert parfümünün

kokusunu alabiliyordu. Şaka gibiydi. Aniden her şey bir şaka gibi gelmeye başlamıştı. O anda teyzesinin tuttuğu elleri, koyu renkli duvar kâğıtları, sigorta mümessilleri, ama hepsinden çok Robert'ın kendisi (Clara Hala'nın evinde hastalanacak kadar salak olduğu için), hepsi bir şaka gibiydi.

“Şikago'ya gitmiştim,” dedi Irene, sanki bu da salakça bir şeymiş gibi.

Irene ile merdiven basamaklarında oturduğundan beri çok şey olmuştu. Neden Şikago'ya gittiğini sormadı. Umurunda değildi. Küçükken, yapmaması gereken bir şey yaptığında –tam Cuma Briç Kulübü'ne gitmek üzereyken Eth Teyze'nin üstüne bahçe hortumunu açmak gibi– hemen Irene'in yanına kaçardı. Eğer ulaşabilirse, onun yanında emniyette olurdu. Irene kimseyi onun yanına yaklaştırmazdı. Gözleri parlar, onu arkasına saklar ve *James Morison, bu çocuğun bir kılına bile dokunayım deme*, derdi.

Robert, Irene'e dikkatle baktı; gittiği zaman oyalanacak bir şeyi olsun diye yüzünü, şapkasındaki tokayı ezberlemeye çalıştı. Mendilinde, pudraya bandırılmış bir sünger vardı, tıpkı annesinin hep yanında taşıdığı gibi. Anlattığı hikâyeyi dikkatsizce dinliyordu; Şikago'da bir caddede nasıl kaybolduğuyla ilgili hikâyeyi.

“...Nerede olduğumla ilgili tek bir fikrim bile olmadığına iyice emin olduktan sonra polise gidip, *Palmer House'a nasıl gideceğimi söyleyebilir misiniz?* dedim. O da, *dosdoğru gidin*, demez mi.”

Robert gülümseyerek adını yavaş yavaş söyledi.

“Irene...”

“Ne var?”

“Biraz önce burayı bir kız aradı. Adı Amanda Matthews.”

“Evet Robert.”

“Annem hakkında konuştular... Clara Hala'ya annem nasıl diye sorunca hep, *olabildiğince iyi*, diyor.”

Robert kendisini rahatsız eden soruyu bir türlü toparlamıyordu ama belli ki Irene zaten biliyordu. Sanki sormuş gibi başını salladı.

“Dön,” dedi. Sonra örtüleri açıp Robert’ın sırtını ovmaya başladı, hani küçükken hep yaptığı gibi, sonunda uykusu gelip iliklerine dek sakinleşinceye kadar.

“Annenle baban, ikisi de grip oldu ve çok hastalar.”

Irene’e bakmak için döndüğünde Irene dalmış, pencereden dışarı bakıyordu.

“Annen çift taraflı zatürre olmuş.”

Robert duvara doğru dönüp gözlerini kapattı. Artık öğrenmek istediği şeyi öğrenmişti.

“Bebek dün doğdu... hâlâ yaşıyor. Doktorla bu öğlen konuştum. Annenin birazcık daha iyi olduğunu söyledi... Yarı yarıya şansı olduğunu söyledi.”

12

Irene gittikten sonra ateşler içindeki o haliyle zihninde bu durumu izah etmek için bir yol aradı. Onu korkutan bazı kelimeleri kullanmak istemiyordu. *Çift taraflı zatürre*, demişti Irene. Üstelik hem annesi hem babası hastanedeydi.

Sonra Amelia “Teyze”nin kocası vardı mesela. Bay Shepherd da zatürre olmuştu (sade çeşidinden) geçen kıştan önce ve *kriz* denen bir şeyi vardı. O bittikten sonra iyileşmişti. Ama insanlar her zaman iyileşemiyordu.

Okuldaki Bayan Harris iyileşememişti. Onun “tüberküloz”u vardı, zaten o yüzden o kadar solgundu. Coğrafya öğretmeni idi ve çocuklar ona hep elma ve portakal götürürdü, ve leylaklar açtığı zaman da leylak. Yaş gününde bütün sınıf ona seradan bezelye götürmüştü.

Artık ders veremez hale geldiğinde bir akşamüzeri İrlandalı ile birlikte bisikletiyle onu görmeye gitmişlerdi. Alt kat-taki odada, yataktaydı ve o kısıacak zamanda o kadar değiş-mişti ki onu zor tanımışlardı. Onlarla konuşmaya çalışırken öksürmüştü. Odada yüksek sesle tıklayan bir saat vardı ve bir iki dakikadan fazla kalmalarına izin verilmemişti.

Bu birkaç yıl önceydi. Ondan önce dedesi Robert Blaney'i hatırlıyordu. Taşrada, Gracelands diye bir yerde fareler yaklaşmasın diye gelincik besliyorlardı. Dedesi uyurken ge-lincik onu kulağından ısırılmıştı. Eve döndüğünde uzun süre hasta yatmıştı; hatta o yüzden Noel ağacını yukarıda, oda-sında kurmak zorunda kalmışlardı. Kapı açıldığında Bunny ile Agnes birlikte girmişti içeri koşarcasına; Agnes, *Sallanan atıma bak!* diye; Bunny de, *Asıl benim oyuncak bebeğime bak!* diye bağırıyordu.

Sonra Blaney Dede ölmüş ve odasının kapısı sıkı sıkı kapalı kalmıştı. Robert bir keresinde, etrafta kimse yokken kapıyı açıp içeri girmişti. Mobilyalar hariç her şeyi çıkarmış-lardı odadan. Hatta gardıropta kıyafet bile yoktu.

Eve döndüğünde annesiyle konuşmuştu bunu. Annesi de ona, nasıl olup da Blaney Dede'nin öldüğünü zannettiklerini ve dedenin gözlerini açıp onlara, *Cennet bir bolluk yeri...* de-diğini anlatmıştı. Bu Bay Stark'ın Pazar Okulu'nda okuduğu bir şeye çok benziyordu: *Baba'mın evinde ne çok köşk var-dır.* Aslında aynı şey. Eğer insanlar iyi olurlarsa, demişti Bay Stark, ve On Emir'e karşı gelmezlerse, işte o zaman ölünce cennete giderler. Kedilerle köpekler de. Ama bu doğru de-ğildi. Robert bundan emindi çünkü İrlandalı'nın kedisinin yavruları öldürülmüştü. İrlandalı'yla birlikte bunlardan bi-rini içi su dolu cam turşu kavanozu içinde gömmüşlerdi. Ve iki hafta sonra kazıp kavanozu çıkartmışlardı.

Bazı şeyleri hiç düşünmemekte fayda vardı. O yüzden dakikalar dakikaları takip ederken Robert hiçbir şey düşün-

meden bir süre sessizce yattı. Birisi üst kata çıktı. Tuvaletteki sifonun çekildiğini ve suyun aktığını duydu. Sonra Wilfred Enişte ona yemeğini çıkarıncaya kadar hiç ses duymadı.

Annesiyle ilgili konuşmak istiyordu ama Wilfred Enişte'yle o kadar samimi olduklarını zannetmiyordu. Wilfred Enişte iyi biriydi ama o kadar. Robert tam uyanmadan ilacını zorla içirtmeye kalkmıyordu. Ve ışığı yaktığı zaman hemen lambanın etrafına bir kâğıt sarardı. Ama öte yandan Wilfred Enişte diğer adamlara benzemiyordu. Sigara veya viski içmiyor, Pat ile Mika adındaki iki İrlandalının hikâyelerini anlatmıyordu. Saçlarını sık sık kestirmiyor ve dans etmekten hoşlanmıyordu. Burnu havaya kalkık ayakkabılar giyiyor, pazar günleri kiliseye üç kere gidiyordu ve Robert'ın onunla konuşabileceği pek bir şey yoktu.

Robert yemeğini yerken her ikisi de kendi sessizlikleri içinde kaldılar. Fakat Robert, Wilfred Enişte odadan çıkar çıkmaz onun gitmesine izin verdiği için pişman oldu. Çünkü ışık söner sönmez eğer annesine bir şey olduysa bunun *kendi* hatası olmuş olacağını hatırladı. O zaman korkmuştu, hiç korkmadığı kadar. Sanki aynı anda hem ağlayacak hem midesi bulanacak gibi berbat bir korkuydu. Yumruklarını sıkıp yüzünü sıcak yastığına gömdü. Karanlık boğucuydu ama sonunda ışıkla kaplı bir rüyaya daldığı uykusuna kadar öylece kaldı.

Eve dönmüştü.

Merdivenlerin başındaki küçük dikiş odasındaydı.

Geceydi.

Uykuya dalmayı beklerken merdivenlerin gıcırdadığını duydu.

Ve merdivenlerden sesler geldi.

Teyzelerinin sesleriydi, *Robert... Robert... tüüğ diyemiyor... diyorlardı*. Clara Hala, Rockford'da yaşayan Eth Teyze ve Irene. Sesleri karanlıkta yayılıyordu ama yine de tanınıyordu, aynı şeyi tek tek söylüyorlardı.

Bu onu huzursuz etmişti. Battaniyesinin kenarlarını tutarak döndü.

Tüy... Tüy...

Artık kolaylıkla söyleyebiliyordu... *kadar hafif*. Ama küçükken söyleyemiyordu.

Tüy...

Kelimeyi pat diye söylemişti, net bir şekilde.

Tüy...

Evin karanlık tarafına sürtündü ve merdivenlerde kahkahalar vardı.

Tüy...

Karanlık ve bölük pörçük gece rüzgârı onu sarmalamıştı, boş yatağında. İstemeye istemeye, bir kederin önsezisiyle uykusuna biraz daha daldı.

Rüyasında çınlayan çingirak sesleri, sert taşlar üzerinde takırdayan nal sesleri duydu... Kahverengi böğrü pırıl pırıl parlayan Dreyfus'u gördü. Koşum takımı sallanan Dreyfus'u duydu... Suratları kül rengi ve dalgın Boyd ile Irene, yanından yüksek, siyah bir at arabasıyla geçtiler. *Irene! Irene!* diye bağırarak arkalarından koşturdu ama onu duymadılar. O yüzden arabanın arkasına tırmanmaya çalıştı,

—deliler gibi—

Irene!

diye bağırarak

Tekerlekler dönerken

Irene, beni duyuyor musun?

onu sürüklüyordu...

Rüyasından kökleyip çıkartmışlardı; kopmuş bedeniyle karanlıkta doğrulup oturmuştu. Biri onu sarsıyordu.

Robert, bir tanem, uyan!

Annesiydi.

Uyanığım.

Değilsin.

Bal gibi uyanığım.

O zaman söyle ne var?

İçini çekip kendisini yastığa bıraktı. Ölü ağırlığının altında yatağın yayları gıcırdadı. Çok yorgundu.

Bilmiyorum... Kötü bir rüya görüyordum.

Duydum seni, ta odamdan.

Karanlıkta üzerine eğildi ve Robert'ın alnındaki saçlarını eliyle geriye itti.

Çok kötü bir rüya olmalı.

Evet, öyleydi.

Uyku hâlâ Robert'ın altındaydı, gayya kuyusu gibi.

Aşağıya bakabilirdi...

Annesi yanında kalsaydı bir daha o kuyuya düşmezdi hemen ve aynı rüyayı bir daha görmezdi. Ama annesinden bunu isteyemezdi. Koca adam olmuştu artık. Kocaman olmuştu.

Bu oda yüzünden Robert.

Annesi kendiliğinden tahmin etmişti. Söylemesine gerek kalmadan annesi kalkıp pencereye gidip çarpmasın diye gölgeyi ayarladı.

Bu odada uyumaya alışık değilsin.

Sonra dönüp yanına, yatağının kenarına oturdu.

Zihni açıldı.

Çiğerleri artık heyecanla inip kalkmıyordu.

Yeniden yeterince sakinleştğinde, aşağıya doğru kaymaya başladı... Artık korkmuyordu. Annesi oradaydı ve daha da gitmeye niyeti yoktu. Acele etmesi gerekmiyordu.

Annesine iyi geceler dilemeye çalışarak bir kez arkasına baktı ama bir şey söyleyemedi.

Annesinden çok uzaklaşmıştı.

Aralarında çok fazla mesafe vardı.

En dibe vardığında dönüp annesinin hâlâ orada, bıraktığı gibi yatağının kenarında oturduğunu gördü.

Robert'ın ayağa kalkmaması gerekiyordu. Yarın, demişti Dr. Macgregor, eğer ateşi çıkmazsa. Ama aslında ayağa kalkmak pek zor sayılmazdı. Robert yatağın yanlarına sıkı sıkı tutunduğu sürece kendini iyi hissediyordu. Bir tek ayağa kalktığı zaman. Ya da çoraplarını çekmek için eğildiğinde. O zaman biraz dinlenmesi gerekiyordu. Bir de ayakkabılarını bağlarken. Sonra ayağa kalktı, tek ayağı üzerine, Clara Hala'nın onun kıyafetlerini koyduğu gardırop ile arasındaki mesafeyi kafasında tartarken biraz titriyordu. Zemin ayağının altından kayar gibi oldu, zaten o kadarını tahmin etmişti, yine de onu düşürecek kadar değildi. İç çamaşırlarını ve gömleğini giydi. Tam bacadığının kayışlarını ayarlarken pencere pervazındaki bir parça boyayı didiklemek için bir serçe geldi; Robert onu korkutup kaçırmak amacıyla kollarını mecalsiz bir halde salladı.

Giyinmesini daha tamamlamamıştı ki telefon çaldı ve Clara Hala'nın sesi hava menfezinden geldi. Robert kemerini sıkarak bağladı, bir yandan da dinliyordu.

"Alo... Alo James, seni duyamıyorum... Seni çok iyi duyamıyorum diyorum. Sen beni duyuyor musun? Evet..."

Babasını düşünmek bile Robert'ın olduğu yere oturup iki eliyle sandalyenin kenarlarına tutunmasına neden olmuştu.

"Doğru söylüyor olamazsın James..." Sonra uzun bir sessizlik ve "Hayır, ama yaparım... eğer yapmamı istiyorsan." Dikkatle dinleyen Robert ahizenin yerine yerleşirken çıkardığı klik sesini duydu. Merdivenler hafifçe gıcırdadı.

"Bunny... Ah, Bunny..."

Robert kapısını açtığında Clara Hala merdivenlerin başına varmıştı bile. Halası onu gördüğüne ne şaşırılmış ne de kızmıştı.

“Gel buraya Robert,” dedi. “Sana söyleyeceklerim var.”

Robert, halasının peşinden babaannesinin odasına girdi. Bunny orada yalnızdı. Üzerinde pijamaları vardı. Clara Hala sallanan sandalyeye oturarak Bunny’yi kucağına aldı.

“Annenizle ilgili,” dedi.

Sesi boğuk çıkıyordu, sanki hastalanmış gibi. Bir ileri bir geri, bir ileri bir geri sallanmaya başladı, gözleri yaşlarla doluncaya kadar. O zaman Robert dönüp odadan çıktı.

Ne olduğunu söylemelerine gerek yoktu. Zaten biliyordu. O uyurken, geceleyin annesi daha kötü olmuştu. Dolaşısıyla doktorun söylemiş olduğu gibi yarı yarıya bir şansı da kalmamıştı. Ve ölmüştü. Annesi ölmüştü.

ÜÇÜNCÜ KİTAP

PUSULA ÜZERİNDE

I

James Morison yolda yürürken kendisiyle karşılaşsa, *Şu zavallı adam bitmiş...* derdi. Ama ön holdeki aynanın yanından farkına bile varmadan geçti gitti, yüzünün nasıl kül rengine döndüğünü, nasıl sadece birkaç gün içerisinde hastalığın, ızdırabın, kederin ve çaresizliğin kendisini ihtiyarlat-tığını göremedi.

Çalışma odasının eşliğinden geçip de her şeyin aynı ol-duğunu görmek insanı şok ediyordu. Sandalyeler, beyaz ki-taplıklar, halılar, perdeler, hatta şömine rafının üzerinde, sa-atin arkasındaki pipo temizleyicileri. Gitmeden önce onları orada bırakmıştı. Odayı boydan boya geçerken kendi ayak seslerinin yankılarını duydu. Bu yankıları yaşadığı sürece du-yacağını biliyordu.

Sophie, James'in paltosunu ve şapkasını portmantoya as-tıktan sonra peşinden gitti. "Size gelen birkaç mektup var," dedi.

"Birkaç ne?"

"Birkaç mektup ve birkaç da fatura. Siz yokken geldiler."

"Ha," dedi James.

"Masanın üzerine koydum."

İlk kez Sophie'ye baktı ve gözlerinin ağlamaktan kıpkır-mızı olduğunu gördü.

"Söylesem iyi olur diye düşünmüştüm," dedi kadın.

"Evet."

“Belki önemli bir şey vardır.”

“Evet, bakarım —” Aniden neden Sophie’nin o kadar farklı göründüğünü anladı. Çünkü dişleri yoktu. Çenesi içine göçer gibi durunca Sophie yaşlı bir kadın olmuştu. “Birazdan.”

“Odanızdaki yatağı yaptım, belki uzanmak istersiniz diye Bay Morison.”

Bay Morison’ın kendisini duymadığını fark ederek şansını bir daha denedi. “Bayan Hiller dün Decatur’dan telgraf çekti. Bu sabah gelip evi açmamı söyledi. Ve Bayan Blaney için misafir odasını hazırlamamı.”

“Bayan Blaney için mi? ... Ha tamam, unutmuşum. Ya da belki bana söylememişlerdir bile. Tamam. Ne zaman geliyormuş?”

“Telgrafta yazmıyordu. Sadece misafir odasını hazır etmem söyleniyordu, geldiğinde hazır olması için. Karl da gidiyor.”

“Nereye?”

“Aa! Size söylemedi mi Bay Morison? Almanya’ya gidiyor.”

“Belki söylemiştir. Evet, galiba. Ne zaman?”

“Hemen. Birkaç gün içinde.”

James elleriyle gözlerini kapatarak karanlığın rahatlığına bıraktı kendini. Gözkapakları çatlamış, sertleşmişti. Üç gecedir uyumuyordu. Sanki bir daha hiç uyuyamayacaktı.

“Karl’a gitmeden önce mutlaka beni görmesini söyle.”

Sophie başıyla onayladı. “Bu sabah erkenden buradaydı. Şömineyi hazırlattım ona. Bir kibrit çakmak yeter.”

“Güzel.”

“Geldiği zaman onu görmek istediğinizi söylerim Bay Morison.”

James mektup yığınını aldı ve gidip oturdu. *Bay James B. Morison... Bay James Morison, 553 W. Elm Sokağı, Illinois... Bay Ve Bayan James B. Morison...* Zarfları açacak gücü veya isteği olmadığı için zarfların üzerlerini tekrar tekrar okudu.

Bay Ve Bayan James B. Morison... Bir anlığına gözlerini kapatıp kendini bırakınca, başını minderlerden kaldıramadı.

“Sarhoş olmak gibi bir şey,” dedi.

Meğerse Sophie oradaydı ve cevap verdi.

“Eskiden, eski memleketimde genç bir kızken —”

James cümlelerin sonunu duymadı. Eğer Sophie’yi dinlese yüzüne bakmak zorunda kalacaktı. Gözlerini açmak zorunda kalacaktı.

Rahatladığı zaman, bir yerde çok uzun oturduğu zaman kaçınılmaz olarak kendisini kasabadaki peronda Elizabeth’le buluyordu. Tren geliyordu, onları Decatur’a götürecek olan tren. Peronda volta atan insanlar oluyordu, trene binmek için bekleyen. O ileriye atılıyordu, her seferinde de biliyordu ki eğer bekleseydi... Ama bekleyememişti. Sorun da buydu. Diğerleri binmeden yer kapmaya çalışıyordu kendileri için. Eğer geriye çekilseydi otorayın trenin yanına geldiğini görebilecekti. Diğer raylar üzerinden... Otorayda neredeyse tamamen boş koltuklu bir vagon vardı. Ona binmek çok daha iyi olacaktı, anlıyor musun? Biletlerini daha sonra değiştirirdi. Öyle olsaydı tehlikeye maruz kalmamış olacaktı. Ama valizleri yanlarındaydı ve insanlar onları arkadan ittiriyordu ve tren hıncahınç dolmuştu bile. Basamakları çıkıp trene binmekten başka yapacak bir şeyleri kalmamıştı.

“Kendinize mukayyet olmanız lazım Bay Morison,” dedi Sophie. “Düşünmeniz gereken üç küçük çocuğunuz var. Şimdi size bir şey olacak olsa—”

“Evet,” dedi James, “haklısın.” Ve aniden ayağa fırlayarak zarfları birbiri ardına yırtarak açmaya başladı. Şömine ile pencereler arasında bir aşağı bir yukarı yürürken mektupları okudu; ne okuduğu aklında kalmaksızın mektupları tekrar tekrar okudu. Sonra mektuplarla zarfları çalışma masasının üzerine attı ve hiç kıpırdamadan durdu, omuzlarıyla şömine rafını ittiriyordu.

İki günden beri (şafak vakti haberi vermek için odasına girdiklerinden beri) o trene binip duruyordu. Belli ki kendisini durdurabilmesinin bir yolu yoktu.

2

Tabutu oturma odasının cumba kısmına koydular ve James yalnız kalmak istedi, fakat cenaze levazımatçısının adamları evden çıkar çıkmaz Wilfred damladı, James'in annesi ve Bunny'yle birlikte.

Bunny ağlıyordu.

James eğilip Bunny'yi kendisine, bacaklarının arasına doğru çekti, onun ıslak, yumuşak yanaklarını kendi sert cildinde hissetti.

"Tamam tamam," dedi James nazikçe. "Böyle yapmamalısın. Hasta olacaksın." Çocuğun paltosunun iri düğmeleriyle cebelleşti.

"Lastiklerini giydirmiştim," dedi Wilfred.

James gözlerini dikip ona baktı.

"Bunny'nin lastiklerini giydirmiştim diyorum."

"Ha... çok sağolasın."

"Önemli değil," dedi Wilfred. "Ne mutlu bana bunları yapabildiğim için, ama galiba yanlış ayağı yanlış tarafa giydirmişim."

James başını salladı. Biraz bekleselerdi keşke, bir süre onu kendi başına bırakmış olsalardı.

"Clara bu akşam yemekten hemen sonra geleceğini söylememi istedi."

"Üstündekileri çıkar," dedi James. "Böyle ön holde durma." Ve acaba sözlerim onlara da bu kadar çaresiz mi geldi diye düşündü, ve bu kadar ahmakça.

Annesi üzerindeki ağır yün şalı açarak solgun gözlerle ona baktı.

“James,” dedi annesi ağırbaşlılıkla, “her zaman mutlu olacağı çok daha iyi bir yere gitti. Baban on dört yıl önce öldü, mart ayında. Ama sanki dün gibi...”

Evvvelki gece olanlar da, demek istedi James annesine. Hastanede, koridorda yalnız iki oda ötedeydi; en kötü olduğu perşembe gecesi o da gözünü kırpmamış, dinlemişti. Kapı üstü penceresinden hava gazının ışığı geliyor, tavanda dikedörtgen bir delik açıyordu. Onun çaresizce boğulur gibi nefes alıp verişinin sesi işte bu delikten geliyordu ona.

“Bilemezsin, dedim Clara’ya, kaç kere dizlerimin üzerine çöküp babanı aldığı için Tanrı’ya şükrettim, eziyet çekmesine müsaade etmediği için şükrettim.” Paltosunu çıkarırken Wilfred’ın kendisine yardım etmesine izin verdi. “Her Allah’ın günü korkunç acılar çekecekti. O zaman ona morfin vermek zorunda kalacaktık...”

Bunny ağlamayı kesip babaannesine bakmak için döndüğünde James onu palto ve eldivenlerinden kurtardı.

“Sophie mutfakta,” dedi. “Git ona bir merhaba de hadi.”

Çocukların böyle şeyleri duymasının bir anlamı yoktu.

“Babanın ölmesini bekliyordum,” dedi annesi çalışma odasına geçerlerken. “Yemek yemeyi bıraktığı günden itibaren bunu bekliyordum. Onu ayakta tutan buymuş, doktor öyle demişti, yani iştahı. O kadar kilo kaybetmişti ki...”

James gözleriyle Wilfred’a annesini alıp gitmesi için yalvardı ama Wilfred bunu yapamazdı ya da yapmak istemiyordu. Gidip en büyük koltuğa oturdu, bacak bacak üstüne attı, değiştirmemecesine.

“Babanın elli dört kilodan fazla olduğunu sanmıyorum, hadi en fazla elli beş olsun; artık bir deri bir kemik kalmıştı. Öyleyken bile... (Wilfred’ın dinleyip dinlemediğinden emin olmak için dönüp adamın suratına baktı) Öyleyken bile benim için çok zordu. Kaldırmak zordu onu, biliyorsunuz ya; aylarca onunla aynı odada kalmıştım. Birini çağırmaktansa öylece yatıp ızdırap içinde kalmayı tercih ederdi. O yüz-

den yanında yatarsam kıpırdandığında duyarım, diyordum. Acısı vardı, biliyorsun James. Sonra ilacını alır uyurdu.”

Bir sessizlik oldu. “Vandalia’da güzel vakit geçirdiniz mi Wilfred?” diye sordu James.

“Vandalia mı? Yok, gitmedik ki.”

“Clara’yla birlikte Şükran Günü için oraya gideceksiniz sanıyordum.”

“Niyetimiz vardı. Ama trene binmemiz gerekiyordu, etrafta bu kadar hastalık olunca risk almaya korktuk. Ama sen oğlanlar için aradığında Clara bunları sana anlatmamış mıydı?”

“Evet, sanırım anlatmıştı. Yaramazlık yaptılar mı? Uslu muydular?”

“Robert hastalandı.”

“Aa, öyle mi?”

“Evet, Robert hasta oldu,” dedi annesi. “Çok hastalandı çocuk.”

“Grip mi?”

Annesi başıyla evet dedi.

“Dün sabah,” dedi Wilfred, “sen telefon ettikten sonra her şey allak bullak oldu ve Robert kalkmaması gerektiği halde yataktan kalktı. Bugün demişti doktor. Ama Clara öğleden önce doktoru aradı ve doktor eğer Robert’ın ateşi çıkmadıysa önemli olmadığını söyledi. Ateşi çıkmadı, tabii bunlar dün oluyor, yani bence bir şey olmayacak. Ama istirahat etmesi gerekiyor tabii.”

James’in gözüne bir çakı ilişti: Wilfred tırnaklarını kesecekti.

“Bunny kadar üzülmedi sanki. Ama Bunny annesine daha çok düşkündür diye düşünmüşümdür hep.” Wilfred içini çekerek çakısını kapattı. “Clara söyleyecek ama eğer unutursa diye ben söyleyeyim: Cenazeden sonra bebeği eve getireceksen, onu alıp bakmaktan büyük mutluluk duyarız.”

James doğruldu. "Bilmiyorum." Elleriyle üstünü başını düzeltti. "Bir süre bebeği hastanede tutacaklar. Bebeğin bir şeyi yok sanırım, ama müşahede altında tutmak istiyorlar. Ondan sonra tam olarak ne yapmak istediğimi bilmiyorum. Düşünecek vaktim olmadı."

James konuşurken ön kapı açıldı.

"Yardımcı olmak istiyoruz," dedi Wilfred, "elimizden geldiğince yapılabilecek her şeyi yaparız."

"Çok iyisiniz."

"Kendini toparlayıncaya kadar," dedi Wilfred.

Irene bir soğuk hava rüzgârıyla içeri girdi. Mavi paltosu yarı ilikliydi. Her biriyle konuştu. Sonra yüzünde hiçbir ifade olmaksızın, usulca Wilfred'ın ayak ucundan dolandı ve çalışma odasının perdelerini kapattı. Minnettar bakışlarla James ona bakıyordu. Masa lambasını yaktı, ateşi tutuşturmak için şömine rafındaki mavi kâsede kibritleri buldu. Bunny geldiğinde oda parlak ve oturulabilir bir yer olmuştu.

Ona gülümsedi. "Hani şu akiğin var ya," dedi ve mavi kâseyi raftan aldı. "Hani bana kaybettiğini söylediğin şu sarı akiğin? İşte, onu buldum."

Bunny teyzesine bakmaya devam ediyordu.

"Bak burada."

"Irene," dedi Bunny, "burası çok korkunç!" ve yüzünü teyzesinin paltosunun astarına gömdü.

Irene'in tebessümü paramparça olmuştu. Diz çökerek Bunny'ye sarıldı. "Her şey düzelecek," dedi. "Ama senin ağlamaman lazım, duyuyor musun beni? Ağlamaman lazım."

Bunny elinin tersiyle yüzünü kuruladı, kâseyi ve sarı akiği aldı.

"Biliyorum," dedi ve oynamak için yere oturdu.

Irene düşünceli düşünceli ona bakarak ayakta durdu, sonunda gözlerinin buğusu gidinceye kadar. Sonra James'e döndü ve "Robert eve ne zaman gelecek?" diye sordu.

"Gelmeyecek sanırım."

“Niye gelmeyecek?”

“Hastaymış.”

“Biliyorum, hastaydı. Şimdi oradan geliyorum.”

“Clara Robert’ın eve gelmemesi gerektiğini düşünüyor,” diye başladı Wilfred. “Hatta Robert’ın—”

Irene sözünü kesti. “Dr. Macgregor’ı aradım, bu sabah erken bir vakitte Robert’ı gördüğünü ve eğer isterse eve gelmesinde bir mahzur olmadığını söyledi... Clara dinlemiyor James. Clara’ya söyledim... Ona Dr. Macgregor’ın söylediklerini söyledim. Ama o yine de Robert’ın onun evinde kalacağını söyledi... Robert’ı ayaklarında lastikleriyle ön pencerenin yanında sandalyede bıraktım.”

“Eğer Clara onun buraya gelmesini doğru bulmuyorsa,” dedi James, “belki de en iyisi—”

“Onu burada *istemiyor* musun?”

“Tabii ki istiyorum.”

“Peki Clara’yı arayıp söylememin senin için bir sakıncası var mı?”

James gözlerini kapattı. “Ne istiyorsan söyle.”

Eğer mümkün olsaydı aklını da kapatmak isterdi. Çok yorgundu. Ve zayıf. Üstüne üstlük bu işleri kendi aralarında halletmemeleri için bir neden de yoktu.

Wilfred’in söylediklerinden –arada bir duyduğu tek tük kelime veya cümleciklerden– James kiliselerin salgın nedeniyle kapanmış olduğunu çıkardı, ama yakında açılacaklardı. Salgına gelince, dedi Wilfred, o da azalmaya başlamıştı. Dün ve evvelsi gün hiç yeni vaka bildirilmemişti.

İstemese de James Irene’in tartışmaya hapsolmuş sesini duyuyor ve dinliyordu.

“Biliyorum Clara ama doktor bunun normal olduğunu söyledi... evet... evet, James de onun burada olmasını istiyor...”

Wilfred’in dediğine göre salgının izini sürüp, hastalığın buraya Alman denizaltılarıyla geldiğini bulmuşlar.

“Evet... Evet Clara... Evet biliyorum!”

James huzursuzca Irene’e baktı. Yüzünde hiç renk yoktu.

“Evet,” dedi çok yavaş. “Evet... evet...”

Mantıksız, neşeli bir kahkaha hepsini şok etmişti ve dahası kesilmesi gerektiği halde kesilmemiş, telefonun ahizesine doğru durmadan, durmadan devam etmişti.

3

Ahizeyi Irene’in elinden alan ve Clara’ya oğlanı on beş dakikaya kadar hazır etmesini söyleyen Wilfred olmuştu. James bunun için hayatı boyunca ona minnettar kaldı. Ethel akşamüzeri son trenle gelip Irene’e bakmak için doğrudan yukarıya çıktı. Annesiyle Wilfred gittikten sonra James şömine rafındaki küçük pirinç saatin tik takları sonunda yok olup etrafındaki oda sessizleşinceye kadar arkasını ateşe verip ayakta durdu.

Saat beş buçukta Robert geldi. Bir koltuğunun altında bir kitap, diğerinde de askerlerinin kutusu vardı ve aksadığı her zamankinden daha çok belli oluyordu. Yorgun olduğu zaman Robert nasıl yürüdüğüne önem vermez, onun yerine James’in bütün ikazlarına rağmen sağlam bacağıyla basıp diğerini sürüklerdi.

Robert ciddiyetle babasının elini sıkarak kitapla askerleri çalışma masasının üzerine bıraktı. Sonra pencerelere doğru giderek oturdu.

“Kendini nasıl hissediyorsun evlat?”

“İyi,” dedi Robert.

“Halsiz?”

“Evet.”

“Ben de. Bir süre dikkat etmemiz lazım. İkimizin de.”

Göz göze geldiler ve evde konuşmamaları gereken bir konu olduğu konusunda hemfikir oldular. James’in görebil-

diği kadarıyla Şimdilik en iyi ve belki de tek czm Clara'nın bebeği almasıydı. Ve oğlanları da. Cnk evi ckip cviremeyeceği kesindi. İstediği mobilyaları bir depoya kaldırırdı. Pek fazla bir Şey olmazdı bunlar. O hiçbir zaman Elizabeth gibi antikalara dŐkn olmamıştı zaten. Gerisini de satardı. Evi de satardı, kaça olursa olsun.

Wilfred oğlanları almayı teklif etmemişti ama muhtemelen bir sorun olmazdı. James, Clara'ya cocukların barınması ve kıyafetleri için her ay epey bir para verirdi; cnk ne Wilfred'in ne de bir başkasının cocuklarının bakımı için para harcamasını istemezdi. O da yakınlarda bir oda tutardı. Clara'nın evi cocukların alıŐtıđı tipte bir ev sayılmazdı aslında. Ama en azından daha iyi bir Şeyler ayarlayınca ya kadar idare ederdi.

Zaten cocuk sahibi olmak baştan yanlış bir Şeydi. James cocukları hiç anlamıyordu. Akıllarından ne geçtiğini hiç bilmezdi. Ama zaten bu Elizabeth'in iŐiydi. Onları isteyen o olmuştu.

Bazı adamlar vardı, dođuŐtan cocuklarla iyi geçinebilen. Tom Macgregor mesela. Bir oda dolusu insanın içinde cocuklar doğrudan ona gider, canını ckartırlardı. Bunny ile Robert da kckken babalarının yanına giderlerdi kulakları ağrıdağında, babaları kulaklarına sigara flesin diye. Bunny hla gidiyordu. Cok sık olmasa da. Kız olsalardı farklı olabilirdi. James kck kızların yanında kendini daha rahat hissederdi. Gelip kucağına otururlar, cep saatiyle oynarlardı. Ayrıca onun sorduğu bilmecelerden de pek hoŐlanırlardı sanki. Robert ile Bunny srekli kavga eder, Habil ile Kabil gibi birbirleriyle uđraŐırlardı. O yzden genellikle btn mesele onları ayrı tutup, ikisinin de kendi oyuncaklarıyla oynamasını sağlamaktı. O olmadan... James n hole giderek uzun bir sre Őemsiyeliđe baktı. Elizabeth'siz başa cıkamayacaktı.

İkinci kez n hole gittiğinde beyaz stunların arasından geçip oturma odasına geçti. Sonra uzaktaki kapıdan calıŐ-

ma odasına. Bir geri gidebilse, son on gün içinde olanları bir hatırlayabilse, işte o zaman (çok salakçaydı tabii ki, ama bu düşünce tekrar ve tekrar geliyordu aklına) olmuş olan şeyleri değiştirebilirdi.

Hayatı boyunca daha önce hiç hasta olmamıştı, ciddi anlamda. Şimdi de hasta olunca insanlara istediği şeyleri yaptıramamıştı. Hastanede ayağa kalkıp onun odasına gitmesine, onu görmesine bile izin vermemişlerdi —bir sefer hariç, çarşamba günü akşamüzeri geç vakitteki o sefer.

Hemşire ona bir sandalye getirmiş, yataktan biraz uzakta oturtmuştu. Elizabeth'in daha iyi olduğunu söylemişti. Ama ne kadar zor nefes aldığını görmemek mümkün değildi. Bütün gücünü sadece nefes almak için harcıyordu sanki.

Yastığa yayılmış olan saçlarına bakmış ve onu ilk gördüğü anı hatırlamıştı. Tremont Caddesi'nde bir midillinin çektiği arabayı kullanıyordu; yanında iki küçük kız daha vardı ve küçük kızların başlarına kocaman birer mavi kurdele takılmıştı.

O gün Tremont Caddesi'nde onunla karşılaştığı günü hatırlayıp hatırlamadığını sormak için tam eğilmişti ki içeri hemşire girdi. Hemşirenin yanında bebek vardı, beyaz bir battaniyeye sarılmış. Elizabeth zahmetle gülümseyip, *Bak James, bir sidikli oğlan daha*, demişti...

4

James oturma odasından her geçişinde divana ya da evin arkasına açılan Fransız balkona özellikle bakıyordu. Ama yine de cumba onu çekiyor, kendisine çekiyordu, daha ileriye gidemiyordu. Tabut, gümüş sapları olan gri renkli bir tabuttu. Ve gerçekten içindeki Elizabeth ise diye düşünüyordu James, tabuta yaklaştığında Elizabeth'i görünce (siyah saçlarını, alnını, boğazının kavisini) ne yapardı bilemiyordu.

Orada, birkaç metre uzakta, kalbi bir makine misali deliler gibi çarparken, duruyordu. Sophie onu yemeğe çağırmış, o anlayıncaya kadar iki kere tekrar etmişti.

Ethel ile oğlanlar onu yemek odasında bekliyordu.

“Servisi benim yapmamı ister misin James?” dedi Ethel.

James Ethel’e şaşkınlık içinde bakıyordu. Ethel tam bir okul öğretmeni gibi söylüyordu laflarını.

“Servisi hep ben yaparım,” dedi.

“Evet, ama düşündüm de belki kendini iyi hissetmiyordur—”

“Gayet iyiyim,” dedi James. “Oldukça iyiyim.”

Hep birlikte oturdular. Ethel, Elizabeth’in masanın diğer ucundaki yerine oturdu. James onun yanında kendisini hep İngilizce konuşurken bir yanlış yapacakmış gibi diken üstünde hissediyordu. Ortalama biri kadar İngilizce konuşabiliyordu herhalde. Herkesin konuşması gerektiği kadar. Ama Ethel Doğu’ya, okula gitmişti. Bryn Mawr’a gitmişti ve evlenmeye pek niyeti yok gibiydi. Daha gençken, saçları daha beyazlamadan önce yeterince çekici sayılırdı. James onun evlenebileceği birkaç adam tanıyordu. Ama bir kadın için fazla eğitimliydi ve erkeklerin hiçbirini istemiyordu.

“Bayan Blaney’ye,” dedi James. Ve Sophie uzattığı tabağı aldığı zaman James Sophie’nin dişleri nedeniyle utandığını fark etti.

“Kaç para tutacaklar Sophie?” dedi, Sophie masada onun tarafına geçince.

“Ne Bay Morison?”

“Dişlerin.”

“Tam olarak bilmiyorum,” dedi, yüzü aşağıdan yukarı doğru kızarmaya başlamıştı. “Elli dolar civarında.” Bunny’nin tabağını önüne koydu. “Ama ne kadar tutacağını bilseydim, çekti mezdim. Ama canım çok yanıyordu, gece gündüz—”

“En doğrusunu yaptığına kuşkum yok,” dedi Ethel. “Robert’a biraz daha suyundan lazım.”

James, söylememem gereken bir şey mi söyledim acaba, dedi kendi kendine, yani hoş olmayan bir şey mi söylemişti yoksa. “Yeni dişlerini yaptıracığın zaman bana haber ver Sophie. Sana yardımcı olabilirim.” Et bıçağını eline alarak bilemeye başladı. Ve yanında duran Sophie önlüğünün eteğini minnettarlıkla çektiyordu.

Robert’a da yemeğini verdikten sonra Sophie yeniden masanın başına geldi.

“Karl da burada...”

James peçetesini açtı.

“Yemekten hemen sonra dışarı çıkacağımı söyle,” dedi.

Sophie çarpma kapıdan geçip gözden kayboldu; James de çatala bıçağını eline aldı. Yemeye çalıştığında lokması ağzında büyüyor, bir türlü boğazından geçmiyordu. Önündeki tabağa dokunmadan oturmaktan ve acıyla iştahı ayırt edemeyecek kadar küçük oğullarını seyretmekten başka yapabileceği bir şey yoktu.

Robert masada, birinden birine bir şeyler uzatması gerektiğinde bunu tek bir söz söylemeden, başını hiç kaldırmadan yapıyordu, sanki bunu bile zorla yapabiliyormuş gibi. Bunny’ye gelince, ondaki sorun da kimseyi duymamasıydı; o gözlerini bir nesne üzerine –bir tabağın kenarına– sabitleyip öyle yemek yiyordu, aklından neler geçtiğini bilmenin imkânı yoktu.

“Irene nasıl?” diye sordu James.

“Dinleniyor. Başına soğuk bez koydum. İnsanın elinden bir tek bu geliyor, bilirsin ya, geçirdiği o nöbetlerden sonra.”

Ethel küçükken, diye anlatmıştı Elizabeth, temiz beyaz çoraplarının kirlenmesine tahammül edemezmiş.

Bunny her nerelerdeyse oradan geri dönmüştü.

“Eth Teyze, doğru mu... Irene’in Boyd Hiller Enişte ile parası için evlendiği doğru mu?”

Sessizlik öyle bir hızla inmişti sofraya ve o kadar yoğun-

du ki, hepsi iki oda ötedeki ön holde ağırbaşlılıkla tıklayan büyük saati duyabiliyordu.

“Hayır evlat, bu doğru değil,” dedi James. “Ayrıca böyle şeyler söylememelisin, duyuyor musun?”

Bunny başıyla onayladı; eğer Ethel oturduğu yerden sert, parlak gözlerle oğlana doğru eğilmeseydi yemeğine devam edecekti.

“Kim söyledi bunu sana Bunny?”

“Uyduruyor işte,” dedi James.

“Hiç de bile uydurmadım. Babaannem Amanda Matthews’a söyledi.”

Robert çatalını gürültüyle bıraktı.

“Amanda Matthews kim?”

“Evvelki gece Clara Hala’nın evine gelen, halamın gittiği Pazar Okulu’ndan bir kız.”

James, Ethel’in kendisine tuhaf bir şekilde gülümsediğini fark etti.

“Eh, her kimse,” dedi Ethel, “yanlış anlamışsın. Babaannen öyle bir şey söylemez.”

“Ama söyledi Eth Teyze. Dedi ki, Irene bir başkasıyla evlenmek istiyormuş ama anneannem gece gündüz onu hiç rahat bırakmamış, Boyd Enişte’nin ne kadar iyi bir genç adam olduğunu söylemiş çünkü Boyd Enişte Princeton’a gitmiş ve—”

“Bunny, bu kadarı yeter.”

Otoray, trenin yanına geliyordu, diğer ray üzerinden. James konuşabilmek için biraz beklemek zorunda kaldı.

“Hadi bize bunca zamandır neler yaptın onu anlat evlat.”

“Divanın üstündeydi,” diye atıldı Robert, “oturma odasında, uyuyor numarası yapıyordu.”

“Senin anlatmanı istersem sana sorarım Robert... Şimdi her ikiniz de odanıza gidin.”

Bu akşamlik yeterince sorun çıkartmışlardı, aylar ve aylar boyunca yetecek kadar bir sorun; Irene bunu öğrenince sorunlar katlanarak artacaktı.

“Ee,” dedi, “ne bekliyorsunuz?”

Gücenmiş gibi görünen Robert ile gözyaşları içindeki Bunny gider gitmez James üzerinden atamadığı hayalle uğraşmaya koyuldu. O kadar hastalık varken, salgın her yerdeyken o otorayda da gripli birinin olacağını düşünmek yanlış olmazdı. Gripe orada maruz kalmış olabilirlerdi, tam o kalabalık trene bindiklerinde. İyi de kendisine böyle eziyet etmenin âlemi neydi? Ne işe yarıyordu?

“Biraz daha kalıp tatlılarını yemelerine izin verebilirdin,” dedi Ethel masanın diğer ucundan.

“Onlar benim çocuklarım Ethel,” dedi James, “ve onlar için en iyisi olduğunu düşündüğüm şeyi yapacağım.”

5

Wilfred neredeyse akşam yemeğinden hemen sonra Clara ile geri geldi.

“Olamaz,” diyordu Clara. “Olacak iş değil, diyorum! Çok gençti, daha yapacak çok şeyi vardı.”

James ne diyeceğini bilmiyordu, ya da kendisinden neler beklendiğini. Ama akşam ilerledikçe daha çok insan gelmeye başladı: Lyman ile Amelia Shepherd, Maud Ahrens, Hinkley’ler, McIntyre’lar, Lloyd’lar —sonunda bütün çalışma odası doluncaya kadar. Ve zamanla James’in aklı, durumun abartılı konuşma tarzına ayak uydurmuştu. Onu delirten, kalıplaşmış söylemler, tekrarlar değildi de bunların samimiyetle söyleniyor olduğu gerçeği idi. *Ne büyük kayıp*, diyordu insanlar ona gözlerinde yaşlarla. *Ah, Tanrı’nın onu bu kadar erken alması ne acı...* Ama o kadar kalabalıklardı ki hepsinin onunla konuşması mümkün değildi, kibarca birbirleriyle konuşmaya başladılar, sanki buraya bu yüzden gelmişler gibi. Barış şartlarını ve etin kilosunu konuştular. Aralık ayı için

çok sert geçen havadan bahsettiler, üstelik bu henüz soğuk ayların başlangıcıymış da.

James sohbetlere münasip bir şekilde ilgi göstermeye çalışıyordu ama başını kaldırıp odaya gelen her yeni insana bakmaktan ve kafasına tuhaf düşüncelerin üşüşmesinden kendini alıkoyamıyordu. Birbirlerinin sözünü kesmekte gösterdikleri gönülsüzlük hariç insanlar sanki buraya eğlenmeye gelmişler gibiydi. Ev –Elizabeth’in evi– bunlarla dolmuştu ve oldukça iyi vakit geçiriyorlardı.

Clara ile Wilfred evlerine döndüler; sonra Sheperd’lar, sonra McIntyre’lar, neredeyse James’in dikkatini hiç çekmeden. Odanın havası dumanla ağırlaşmıştı. Bir süre sonra dinliyormuş numarası yapmasının bile gerekli olmadığını fark etmişti. Saat dokuz olup da herkes gitmek için birer birer kalkınca çok memnun oldu; genç Johnston hariç herkes. O da yazıhaneden mektupları getirmişti ve belli ki eve nasıl döneceğini bilemiyordu.

Johnston yazıhaneden ve yazıhanede kaybolan bir şeyin nasıl halledildiğinden bahsederken James elini sol yanına koymuş oturuyordu. O an düşündüğü, şimdiye kadar üzerine hiç düşünmemiş olduğu bir şeydi, aslında bunu fark etmesine şimdiye kadar gerek de olmamıştı; gerçi günlerdir hiç uyumadan uyanık yatmıştı, bunu fark edebilirdi. Böyle durmuşken tuhaf bir şekilde kendi kalbinin yeleğinin altından atışını duyabildiğini fark etmişti, bir saat gibi çalışıyordu.

“Şikago’dan geldim,” demişti bir ses, başkasınıninkiyle karıştırması imkânsız olan bir ses. James ayağa fırlayıp ön hole gitti ama çok geç kalmıştı. Boyd Hiller oradaydı. Kapıdan girmiş Ethel ile konuşuyordu ve üzerinde her zamanki yorğun yakışıklılık vardı. Değişmemişti ama sanki bunu sağlamak için epey bir çaba harcıyordu. Ethel merdivenlerden çıkmaya başladığında döndü ve James’i kapı eşiğinde gördü.

“İyi akşamlar,” dedi Boyd Hiller.

Bir zamanlar James, Boyd Hiller'la, kucağında baygın Robert'ı tutarken karşılaşmıştı. Ve sonra –yıllar sonra– James ön kapıyı onun suratına kapatmıştı. Boyd'un davranışlarındaki aşırı kibarlık her iki olayı da hatırladığını gösteriyordu.

Her ailede, diye düşündü James, bu böyledir. Hiçbir şey unutulmaz.

Ön holde hiç sandalye yoktu, sadece pencere yanında bir divan vardı. Her iki adam da ayakta durmaya devam etti. Gerginlik rahatsız edici bir boyuta ulaşınca James, “Artık Şikago’da mı oturuyorsun?” dedi.

“Kısa bir süre için.”

Boyd boğazını temizledi.

“Gerçi asıl merkez New York, son iki yıldır öyle oldu. Borsa işindeyim.”

“İlginç olmalı,” dedi James ve aklına Boyd'un zalimce şaka olsun diye yem kovaşına sabun koymasına geldi.

“İnsan alışıyor.”

“Evet, öyle olmalı.”

Irene yeşil bir kimono içinde merdivenlerden iniyordu.

“İnsan her şeye alışıyor,” dedi James.

Son basamağa vardığında olduğu yerde bekledi Irene. Boyd da koyu kırmızı halının kenarında bekliyordu. “Nasıl şok olduğumu ve ne kadar üzgün olduğumu anlatamam sana.”

Irene merdivenlerden inerek ağırbaşlılıkla adamın elini sıktı.

“Hastaydın,” dedi.

Boyd başıyla evet dedi.

“Grip mi?”

“Hafifti. Otele gidebildiğimde notunu buldum ve hemen geldim.”

James şimdi neler olduğunu anlamıştı; onlar gelip oğlanlara bakacak diye Irene’e bel bağlamışken onun neden Şikago’ya gittiğini yani. Aslında James’in bu konuda bir kuşkusu olmamıştı zaten. Onu da en az Elizabeth’i tanıdığı kadar

iyi tanırdı. Irene'in fevri bir tabiatı vardı ve telaşlı; her şeye alelacele karar verir, sonra da ömrünün kalanında pişman olurdu. Yüzündeki ifadeden Boyd Hiller ile olan o mutsuz ilişkiyi sil baştan yeniden yaşamak üzere olduğunu anlamak için büyük bir zekâyâ gerek yoktu. Eğer niyetleri buysa, diye geçirdi aklından James, onun için bir mahzuru yoktu. Dönüp çalışma odasına girdi.

6

Irene'in kimonosundaki çiçekler neredeyse saçlarıyla aynı renkti, tam olmasa bile. Ve James insanlar ne derse desin bunun parayla bir ilgisi olmadığına kani oldu. Irene, Boyd ile para için evlenmemişti ve parası için de dönmeyecekti ona. Şu anda Boyd'a karşı neler hissettiği bilinmezdi ama bir zamanlar, o kadar kavga etmeye başlamadan önce, onu seviyordu. Düğün gününde bir ayna kırmıştı ve belki de evlilikleri mahveden şey bu olmuştu. En azından uğursuzluk getirmişti.

Nedense Irene'in sakın ve sıradan bir hayat sürebileceğini düşünmek mümkün değildi. Irene nereye gitse heyecan getirirdi. Şimdi de kimonosunun katlarını kavuşturup ateşe doğru eğilince gözleri parıldamış, saçından ışıklar çıkmıştı.

"Galiba bazen başımıza ne geleceğini biliyoruz," dedi. "Şu ana kadar hiçbir anlamı olmadığını düşündüğüm şeyler vardı, şimdi yerlerine oturdular... Yukarıdaydık James, sizin yatak odanızda, ve Elizabeth saçlarını topluyordu. Ben de yatağa oturmuş onu seyrediyordum. 'Saçını ne kadar çetrefilli topluyorsun öyle,' dedim; o ise durup aynadan bana baktı ve 'Evet, biliyorum. Ben ölünce kimse saçlarımı böyle toplamayacak,' dedi... Ben öyle konuşmamasını çünkü bunların saçma sapan, yanlış şeyler olduğunu, kimin ne kadar yaşayacağını kimsenin bilmediğini söyledim. Ama o ağzındaki saç tokalarını çıkarıp, 'Üç yıl içinde,' demişti."

James oturduğu yerden kalkıp yürümeye başladı. Irene'in söylediği şeye inanmadı, inanmayacaktı da. Elizabeth'in yanında uyumadan yatıp, öldükten sonra ne yapılması gerektiğini planlayıp ayarladığına inanamazdı. Bazen başka insanlardan hislerini saklayabiliyordu ama ondan değil. Mesela Robert'ın geçirdiği kazadan dolayı hâlâ ne kadar acı çektiği ve geceleri nasıl ona sarılıp ağladığı hakkında bir fikri bile yoktu kimsenin. Ama hayatı bir ölüm beklentisiyle gölgelenmiş olsaydı James bilirdi. Ondan saklayamazdı.

"Böyle şeyler," dedi, "biri öldükten sonra insanın aklına hep gelir. Eğer ölmeseydi böyle bir şeyi bir daha aklına getirmezdin. Bu da sıradan hurafelerden biri; masadaki on üçüncü kişi, uluyan bir köpek veya eve giren bir kuş gibi."

"Biliyor musun, bir tane girmişti," dedi Irene. "Bunny hastayken odasına bir kuş girmişti. Karl'ın sineklikleri indirdiği gün. Bunu sonradan sana söylememiştim seni huzursuz edeceğini bildiğimden; kuşun girmesinin değil ama artık yapacak bir şey kalmamış olmasının. Benim suçumdu aslında. Elizabeth, Robert'ı bir süpürge alsın diye yolladı. Sonra ikimiz de heyecandan unuttuk ve Bunny'nin olduğu odaya girdik. Robert geri geldiğinde onun Bunny'nin yatağının kenarına oturduğunu gördü... O zamandan beri annesine bir şey olacak olursa bunun kendi kabahati olduğunu düşünüyor. Bunu bilmiyordun, değil mi James? Bu akşam ikisi de yataklarındayken onları görmeye gittim. İkisi de sofradan kovuldukları için çok mutsuzdu, o yüzden bir süre onlara annelerinden bahsettim, sonunda Robert kendini tutamarak aklında olanları anlatıncaya kadar. Ona dikkat etmen ve onunla daha çok konuşman ve söylediklerinin arkasında nelerin olduğunu bulman gerekiyor James. Çünkü tam delice fikirlere kapılacağı çağda... Ona insanların gribe maruz kaldıktan üç gün sonra hastalandıklarını anlattım. Anlattığı şeyin annesinin hastalanmasından çok önce olduğunu söyle-

dim. Bana inanıp inanmadığını bilmiyorum. Sanırım inanmıştır. Yani bu tarz şeyler... anlamıyor musun? Artık ona göz kulak olacak kimse kalmadığına göre... Hepimizin bir kâbusu var. Kâbusu olan bir tek Robert değil.”

James, acaba otorayı biliyor mu diye tuhaf tuhaf baktı ona.

“Sürekli,” dedi Irene, “o son birkaç hafta ne kadar ben-cil olduğum geliyor aklıma; sürekli Boyd’u, ona dönüp dö-nemeyeceğimi düşünüyordum. Ve bir şekilde Elizabeth’in yaşamı bana olağan görünüyordu. Hep öyle oluyordu. Bir insan olarak, James, onunla hiçbir zaman aşık atamazdım. Kimse atamazdı. Bir keresinde birlikte, ikimiz birlikte an-neme yemek yapan bir kadını ziyarete gitmiştik, kadın çok hastaydı. Onuncu Cadde’de eski bir evde yaşıyordu ama na-sıl da pis bir ev. Oradan ayrıldığımız zaman Bess bana çok kızmıştı. ‘Irene! Bir yere değmesin diye eteklerini topladığını gördüm. Nasıl böyle olabilirsin?’ demişti. O ise kadının yata-ğına gitmiş, yanına oturmuş ve elini tutmuştu.”

James içini çekti. O gün o da onlarlaydı. Elizabeth’le yeni evlenmişlerdi. O da onlarla birlikte Onuncu Cadde’deki o pis viraneye girmişti. Ama Irene hatırlamıyordu. Acısı nede-niyle konuşuyordu Elizabeth hakkında, bir de muhtemelen dili varıp da söyleyemediği bir şeyi söylememek için. James ile hep iyi dost olmuşlardı ve insan dostuna, birbirlerinin söylemeden anladığı şeyleri anlatmak zorunda kalmazdı. Hepsini böylesine bir hengâme içine atan planlardaki bu ani değişiklik hakkında konuşacak duruma en yaklaştığı andı o an muhtemelen. Mesele Clara olmasaydı, yani hatalarıyla, üstelik bir sürü hatasıyla Clara, yine de...

“Bir şey daha var James... sana söylemem gereken bir şey. Son anlarında, o en hasta olduğu zamanda eliyle bana bir ha-reket yapmıştı. Sanki bir şey yazmak istiyor gibi. Yanına git-tim, ‘Ne yapmamı istiyorsun Bess, söyle, yaparım,’ dedim...”

James ayağa kalkıp yürüdü, pencereyi sonuna kadar açtı. Dışarıdan gelen rüzgârı kesmesi için çatlaklara sıkıştırdığı minik beyaz kâğıtlar bütün odaya uçuştular.

“‘Bebeğimle ilgili,’ dedi. ‘Morison’ların bebeğimi almalarını istemiyorum.’”

Hava James’in beklediği kadar soğuk değildi ama karanlıktı ve karla doluydu.

7

James servis odasından mutfağa açılan kapıyı açtığı anda sadece karanlıkla karşılaştı. Karl’ın beklemekten sıkılıp eve gitmiş olması son derece normal, diye düşündü kendi kendine. Çünkü saat on biri geçmişti, o ise akşam yemeği biter bitmez gelir demiydi.

Masada yaşananlar aklındaki her şeyi silip atmıştı. Sonra da insanlar gelmeye başlamışlardı. Bunları Ethel’in duymaması gerekirdi. O iyi bir kadındı ve James de onu severdi. Ama tahammül edemediği bir şey varsa o da bir başkasının onun işlerine burnunu sokup ne yapması gerektiğini söylemesiydi... El yordamıyla masanın yanından geçip lamba kordonu boyunca ilerledi. Mutfak Sophie’nin her zaman bıraktığı gibi mutlak bir intizam içerisindeydi. James tam dönüp evin ön tarafına gidecekti ki dışarıdan bir tırmalama sesi duydu, kapıyı açtığı anda kendisine doğru parlayan bir çift göz vardı karanlıkta. Yaşlı John topallayarak eşiği geçti.

“Unuttular mı seni ihtiyar?” dedi James.

Köpek ona sitemle baktı.

Başlıyor, diye düşündü kendi kendine: yuvasının nihai ve tam dağılışı. Nereye dönse bunu görecekti. Elizabeth artık yoktu ve bir daha hiçbir şey onun yaptığı gibi olmayacaktı. Başını eğip (etrafta kendisini görecekti kimse olmadığı için) yüzünü köpeğin tüylerine gömdü. Yaşlı John hafifçe inledi.

Neden, diye düşündü James, neden yapıyorum bunu? Ve hemen doğruldu, köpek ocak başında rahat bir şekilde yerini alıncaya kadar durup onu bekledi. Sonra ışığı söndürüp geldiği yoldan döndü: kiler odasından yemek odasına, sonra çalışma odasından dolanarak ön hole. Yan komşu Bay König gelmişti ve çalışma odasında tek başınaydı. Merdivenlerin beşinci basamağında James duraksadı, neden insanların bütün gece ölünün yanında oturduğunu hatırlayarak.

Sonra merdivenleri tırmandı, sahanlığı geçip Elizabeth ile paylaştıkları yatak odasına girdi, onun dolapta asılı duran kıyafetlerini gördü; gözleri kararmış, neredeyse bütün hisleri donmuştu. Kendinde tekrar o gücü bulduğunda dolabın kapısını kapattı, kapının diğer tarafındaki serin ve uzun aynaya alnını dayadı.

Saten

ve dantel

ve kahverengi kadife

ve menekşelerin hafif kokusu.

Aşkından ona kalanlar bu kadardı. O zaman hiddetle (çünkü Elizabeth ona birkaç kelime de olsa bir şeyler yollayabilirdi ama yollamamıştı, bir tek bebekle ilgili o mesaj vardı ki ona da pek inanmıyordu) odada dolanıp karısının saç fırçasını, ya da fildişi aynasını, ya da amonyak tuzu dolu minik şişeyi eline alıp tekrar yerine bıraktı. Birer birer çekmeceleri açarak minik mahrem şeyleri (saç tokaları, minik kesecikler, pudralı bir sünger, skor kartı, bir püskül, bir dizi kehribar boncuk) topladı ve şifonyerin üzerinde bunlardan bir yığın yaptı. Çünkü karısı ona hiç aldırmamıştı, diyordu kendi kendisine, kendi gündelik yaşantısı içerisinde.

Odanın ortasında durmuş bir ileri bir geri sallanıyordu ve kulaklarında karısının son saatindeki o korkunç nefes alıp verişini vardı... Evi satarım, diye düşünüyordu tekrar ve tekrar ezberlenmesi gereken bir ödev gibi. Yarın zamanı gelince tekrarlayacağı bir ödev. Ve Clara çocukları alabilirdi,

madem istiyordu. Ve kalan her şeyi —Elizabeth'in kıyafetlerini, ametistlerini, incilerini (hepsini şifonyerin üzerine boşaltmıştı), nişan yüzüğünü, mineli saatini de Ethel, Irene, Sophie veya içinde iyilik ve merhamet barındıran birilerine verirdi. Çünkü o artık gitmişti. Yapacaklarını bitirdiğinde karısından bir iz bile kalmayacaktı. Kimse öyle bir insanın varlığını bile hatırlamayacak, diyordu kendi kendisine. Ve kapıya dönünce, Bunny'nin Elizabeth'in korkmuş gözleriyle kendisine baktığını gördü.

8

Bunny'ye su verip yatırdıktan sonra James aşağıya inip evden çıktı. Rüzgâr dinmişti. Ön kapı yolunda iki buçuk santim kadar kar vardı; çok daha fazlası durmadan James'in paltosunun kolu üzerine, eldivenli ellerine yağıyor, sokak lambasının etrafında sessiz bir cinnetle dönüp duruyordu. Ağaçların çatalları karla bembeyazdı ve her bir dal tek tek belirginleşmişti. James bakışlarını kaldırdığında gece göğünü tüm karanlığıyla görebiliyordu; rutubetli kar yüzüne, açık ağzından da ağzının içine doluyordu.

Merdivenlerden inmiş, hayatında her gün yaptığı gibi evden dışarı çıkmıştı ama bir farkla; geri dönmeyecekti. Bir daha o boş eve girmeyecekti. Burada, bu kaldırımında (kar o kadar yoğun yağıyordu ki üç metre ötedeki birinin kim olduğunu anlayamazdı) bir başıyordu.

Karla birlikte o da sola döndü ve König'lerin olan ilk evi geçti, Mitchell'lara ait ikinci evi de geçti ve üçüncü evi... Hepsi yataklarında uyuyorlardı, ondan veya onun burada, kaldırımında durmuş karanlık evlerine baktığından haberleri bile olmadan.

Elizabeth'in babasının evi caddenin diğer tarafındaydı, yabancılar oturuyordu şimdi o evde. O evden korkmasına

gerek yoktu... İlk evlendiklerinde Elizabeth'le orada oturmuşlardı, Elizabeth'in annesi, babası ve Irene ile. Elizabeth'in babası Robert Ingersoll okuyor, din ve ahlak konusunda kabullenilmiş her fikri sorguluyordu; o yüzden onunla olmak genç bir adam için bir eğitim sayılırdı. Fakat son hastalığı sırasında fikirlerini değiştirdi ve sorgulamayı bıraktı. Şöyle James, diyordu. *Dünya var. kıtalar denizler; Ay Dünya'nın etrafında dönüyor, onun gerisinde Güneş ve bütün takımyıldızlar var. Takımyıldızların gerisinde ise bir sayısı veya adı olmayan yıldızlar var, milyonlarcası, uzayda dönüp duruyorlar. Sen bunları biliyorsun James, söylememe gerek yok...* Fakat zamanın içinde, ya da bir zaman geçişinde, o anda oradadırlar belki de, sohbet ediyorlardır: James'in kendisi –sadece biraz daha genç hali– ve başına gelen korkunç bir hastalıktan ölmekte olan yaşlı bir adam.

James bir ağaca yaslandı. Kar tıpkı bir perde gibi her yanını çevirmişti. Ve orada, sokağın karşısındaki o evde olduklarına inanmak üzereydi neredeyse. *Bunları birisi yaptı, bir güç; değiştiremeyecek veya üzerine ekleme yapılamayacak bazı kanunlara göre... Binlerce yıl öncesindeki gibiler, aynılar... Öyle olmak zorunda... Yoksa işlemezdi...*

James ellerini arkaya uzattığında deri eldivenlerinden ağacın kaba gövdesini hissetti. Parmakları üşümeye, sertleşmeye başlamıştı.

“Ama hangi amaçla?” dedi yüksek sesle. Ve bu sözleri duyunca sözler onun için anlamsızlaştı ve daha önce olan bitenle bağlarını kaybetti.

Bütün bildiği ayağının altında donmuş bir toprak olduğu, gördüğü ağaçların gerçek olduğu ve yürüdüğü yoldan çıkarsa bu ağaçlara dokunabileceği. Gökyüzünden düşen karlar o dönünce dönmüyor, onun ihtiyacına yönelik bir şey yapmıyorlardı, bir tek varlığına tepki veriyorlardı. Kar omuzlarına, şapkasının kenarlarına düşüyor, orada kalıyor ve eriyordu. Kendisi gerçektir. Bütün bildiği buydu.

Bu gece buradaydı; bir bahçenin köşesinden geçiyor, boş bir caddede kaldırımında yürüyordu. Nerede olduğuna bakmak için durduğunda, farkına varmadan sokağa dönmüş olduğunu gördü. Yolun her iki yanında donmuş oluklar vardı; telefon direkleri birbiri ardı sıra gökyüzüne dayanıyordu. Önünden bir yerlerden gıcırdayan tekerlek ve yere vuran – boğuk ve narin– nal sesleri duydu. Nalların kar içine saplanması... Ve aniden her şeyin bir hata olduğunu anladı; o gün yaptığı ve düşündüğü her şeyin.

O hayattaydı, bütün sorun buydu. Kendi canlılığı, kendi nefes alışını içine sıkışmıştı ve buradan kurtulmanın bir yolu yoktu. Elizabeth bunu biliyordu ve o yüzden midillinin çektiği o arabayla onun peşinden gelmişti. Onu eve götürmek için gelmişti.

Memnundu. İnanılmayacak kadar heyecanlanmıştı. Elleri titriyordu ve dizleri. Sokak boyunca koşmaya başladı; tökezliyor, düşüyor ve yeniden kalkıyordu. Bir atın ince sureti ile üzerinde gemici lambası olan bir at arabasının silüeti önünü kesmişti. Gemici feneri aşağıdan yukarı doğru bir adamın ince, sabırlı ve deli yüzünü aydınlatıyordu.

Kalan son gücü de yiterken James evinin arka bahçesinin kafesli parmaklığına dayandı.

9

James sabah güneşiyle apaydınlık bir odaya geç bir saatte uyandı. Şifonyerde Elizabeth'in eşyaları onun bırakmış olduğu şekilde bir yığın halinde duruyordu. Dışarı baktığında kar gözlerini kör etti. Yorganın altındaki bacaklarını sonunda yatağın ayak ucuna değinceye kadar gererek hayatının kaç sabahında burada böyle yattığını merak etti, böyle açık pencereden giren havayla uçuşan perdeleri seyrederek, uyanık bir halde. İçinde hissettiği hafifliğin tasa olup olmadığını. Ya da bir daha herhangi bir his duyup duyamayacağını.

Yavaş yavaş ve dikkatle yıkandı, tıraş oldu ve temiz kıyafetler giydi. Saçını taramak için gardıroptan şifonyere gidince biraz sendeledi. Ama zihni açıktı; gözkapaklarına dokunduğunda artık çatlak çatlak ve sert gelmemişlerdi ellerine... Formaliteler ve âdetler vardı, bugün bir şekilde halledilmesi gereken cenaze töreni vardı.

Ethel misafir odasında yatağını yapıyordu. Ethel onu fark edinceye kadar kapıda oyalandı.

"Dinlenmiş görünüyorsun James," dedi Ethel. "Uyudun mu?"

James kadının gözlerine bakınca iyilikten başka bir şey görmedi; iyilik ve gizlenmiş bir sempati.

"Evet galiba uyudum."

"En çok ona ihtiyacın var."

İlk kez Ethel'in, dün gece Bunny'nin yemekte söylediği şeyi Irene'den gizliyor olabileceği geldi aklına, aslında söylemeye hiç de niyeti yoktu.

"Teşekkür ederim," dedi ve ona neden teşekkür ettiğini anlamış olmasını umut etti.

"İrene bazı işleri halletmek için çıktı. Boyd ile sanırım. Ama annen burada, Clara da. Dikiş odasındalar."

Merdivenlerin başından dinleyince James seslerini duydu. Hangi kartın gelen hangi çiçeğe ait olduğunu tartışıyorlardı.

"Ne dediğin umurumda değil Clara, sarı güller James'in yazıhanesindekilerden geldi. Karanfiller Bunny'nin sınıf arkadaşlarından."

"Bir sabredebilseydin anne, keşke ben açsaydım. Gelenleri şu küçük deftere not etmeye çalışıyorum. Yoksa kim ne yolladı hiç bilemeyeceğiz."

Saat neredeyse on olduğu halde ne ön holde, ne oturma odasında, ne de çalışma odasında kimse vardı. Ayrıca masada James'in yeri duruyordu hâlâ. Aydınlık ve sıcak mutfağa gitti. Karl üzerinde paltosu, alnından terler aka aka oturuyordu. Bunny de mutfak masasında onun yanındaydı. Sophie

kahvaltı bulaşıklarını gürültüyle yıkıyor ve öyle neşeli bir gümbürtü çıkarıyordu ki hiçbiri James'in geldiğini ve orada durduğunu fark etmedi.

Bunny eğrelti otlarından bir çelenk yapıyordu. Çelenge pek de benzediği yok ama, diye düşündü James. Bunny anesinin cenazesine yollanan çiçeklerle böyle oynamamalıydı. James tam ileri doğru bir hamle yapmıştı ki kolunun üzerinde belli belirsiz bir temas hissettiğine yemin edebilirdi. Bildiği halde döndü, kimse olmadığını bildiği halde.

10

James kahvesiyle bir sigara içti, hasta olduğundan beri ilk sigarasıydı. Daha bitirmeden Irene geldi.

“Biraz arabayla çıkmıştım,” dedi ve yemek masasında yanına oturdu.

“Boyd ile mi?”

“Evet. Ethel mi söyledi?” Irene sol eldiveninin düğmesini açtı, sonra tekrar ilikledi. “Kararımı verdim James, daha doğrusu her şey belliymiş benim adıma. Boyd New York'ta yaşamak zorunda ve görünüşe göre benim de orada yaşamam lazım, eğer ona döneceksem.”

“O halde ne yapacaksın?”

“Burada kalıp çocuklara bakmana yardım edeceğim.”

Yüz ifadesinden verdiği kararın kolay olup olmadığını anlamak mümkün değildi.

“Boyd küçük Agnes'i beni sevdiğinden daha çok seviyor. Onun bunun farkında olduğunu zannetmiyorum ama öyle. Alıp götürdüğü o zaman anlamıştım bunu. Ve bunu fark etmesinden korkuyordum. Ama artık öyle hissetmiyorum. Acınacak kadar yalnız. Agnes'in, yıl içinde kendisine düşen sorumluluğu almaması için bir neden yok. Değişebileceğimi, ya da onun değişebileceğini bilsem... Ama bir kere olduysa

yine olabilir. Ne yaparsan yap, ne kadar sakınmak istersen iste. Daha önce gidişatı pek de iyi olmamış bir yolda kendi izimden bir daha geçmenin bir anlamı yok.”

“Doğru,” dedi James. “Sanırım yok.” Ama eninde sonunda Irene’in bir şey yapması lazımdı. Şu haliyle kendine ait bir hayatı yoktu.”

Elini uzatarak yemek masasının üzerinde hayalî bir nota – sol, re bemol ve fa– çaldı. Sonra sigarasından son bir nefes aldı.

“Çocuklara gelince Irene—”

“Tabii ki kolay olmayacak.”

“Biliyorum,” dedi James.

“İlk başta bunun mümkün olup olmadığından bile emin değildim. Bunny annesine çok düşküncü, biliyorsun. Elizabeth onun aldığı neredeyse her nefesin farkındaydı. Aynı odada oldukları sürece Bunny’nin yüzü hep annesine dönük olurdu. Dün gece içeri girip bana öyle baktığında yapılabilecek hiçbir şey olmadığını düşündüm; ne senin, ne benim, ne de başka birinin onun için yapabileceği herhangi bir şeyin olmadığını. Ama bu sabah tamamen farklı. Ev çok aydınlık James, güneş dolu.”

James oturduğu sandalyede öne doğru eğildi.

“Biraz önce mutfaktan geldim,” dedi Irene, “ve Bunny’nin çelenk yaptığını görünce bir şekilde anladım ki— ”

Dillendirme, diye rica etti James sessizce. *Dillendirme!*

“Her şeyi yoluna sokabilecek bir şansın olduğunu anladım. Yani onları Elizabeth’in istediği şekilde yetiştirebileceğimizi.”

II

Cenaze levazımatçısının adamı biraz daha sandalye getirmek için gittiğinde James’in yürüyecek vakti oldu; çalışma odasından ön hole, oradan çiçeklerle dolu oturma odasına ve

tekrar çalışma odasına giderek attığı voltayı tamamlayacak kadar vakti.

James tek başına yürümeyi tercih ederdi ama Robert merdivenlerin başında duruyordu ve James'te onu reddedecek yürek yoktu. Robert hatasından kurtulmuştu. Yürüyüşünden belliydi. Ne Robert ne de bir başkası sorumluydu Elizabeth'in ölümünden. Önemli olan insanların niyetleriydi, yoksa yaptıkları bir şey nedeniyle ortaya çıkanlar değil. James bunu tüm açıklığıyla görmüştü. Ve kendi hayatının da tüm diğer hayatlar gibi olduğunu. Aynı amaca hizmet ediyordu. Sadece biçimsel olarak diğerlerinden farklılık gösteriyordu, bir tuzluk diğer bir tuzluktan nasıl farklıysa öyle. Ya da bir bıçak. Onun başına gelen daha önce de olmuştu. Ve yine olabilirdi, hem de birçok kez. Muhtemelen o hastanede biri daha bütün bir gece boyunca gözlerini kırpmadan yatacaktı ciğerleri bir büzüşüp, bir genişleyerek, bir büzüşüp bir genişleyerek; ta ki bütün varlığı bir başkası için alıp verdiği tek bir nefese indirgeninceye kadar. Ama bu kez iki oda ötede zatürre nedeniyle ölmekte olan Elizabeth olmayacaktı.

Tüm bunları Robert'a anlatmak isterdi. Ve hastane yatağının tepesinde, tavandaki dikdörtgen şeklindeki ışığı. Sonra, artık onu rahatsız etmeyen otorayı. Gece yarısı tenekeleri toplayan Deli Jake'e rastladığında olanları Robert'a anlatabilmesi yıllar alacaktı muhtemelen. Ama en azından Robert'ın onun yanında olması ve onun da kolunu Robert'ın omzuna atması, içini rahatlatıyordu. Robert ona aitti. James bunu yürüyüşlerinin aynı olmasından hissediyordu. İkisi de aynı kandandı.

Robert'ın yaşındayken annesiyle babası kışı geçirmek için Güney'e gitmiş ve onu da yanlarına almışlardı. Bir Konfederasyon mezarlığına bakan tepenin yamacında bir çiftlik evi kiralamışlardı. Kuzeyli olduğu için oynayabileceği kimse yoktu ve eve dönmek istiyordu.

Çocukluğundan geriye aklında kalan pek bir şey olmadığı halde James o kışı hiç unutmadı. İnsanın rahatça arkasına saklanabildiği, meyilli bir kiler kapısının hatırasını. Bir dut ağacı ile koşum takımlarının kokusunu, cevizlerin ellerinde bıraktığı kahverengi lekeleri... Bunları bile farklı bir dünyada büyümekte olan Robert'la paylaşamazdı.

Farkına bile varmadan adımlarının yönü değişmişti ve onları doğrudan tabuta doğru getirmişti. Tabuta yaklaştılar birlikte; hiç de James'in beklediği gibi olmadı. Robert yanında olunca sağlam durabilmişti. Durmuş, Elizabeth'in ellerine bakıyordu, bir buket mor menekşe etrafında geriye dönüşü olmayan bir şekilde kenetlenmiş ellerine. Bir şeyin bu kadar beyaz olabileceğini bilmezdi; artık yaşam, artık onlara kişilik veren ruh içlerinden çekilmiş olduğu için bu kadar yoğun bir sükûnet içinde olabileceklerini bilmezdi.

Eğer onun istediği şeyleri yapmamış olsaydı, diye hissetti, böyle olmazlardı. Çünkü onun yaşamına biçim veren Elizabeth olmuştu, daha onu ilk gördüğü andan itibaren. Ve verdiği bu biçimi her gün sesiyle, öyle iri ve öyle siyah o gözleriyle hep değiştirmişti. Ve irfanıyla ve aşkıyla.

"Annenizi unutmazsınız, değil mi Robert?" dedi. Ve üzerine sinen o mucizeyle (çünkü bu bir vahiydi; çünkü ne o ne de bir başkası hayatının böyle olacağını biliyordu) tabutun yanından ayrıldı.

“Annesinin melek çocuğu” küçük Bunny, abisi Robert, babaları James, teyze Irine ve etrafında bir pusula iğnesi gibi dönüp durdukları anne Elizabeth...

Adını William Butler Yeats’in bir dizesinden alan *Kırlangıçlar Gibi Geldiler*, 1918 yılı ABD’sinde geçen bir aile öyküsü.

I. Dünya Savaşı bitmiştir ve sonrasında patlak veren İspanyol gribi her yeri kasıp kavurmaktadır. Illinois’da yaşayan iki çocuklu Morison ailesinin trajediler ve umutlarla dolu yaşamı bu kez yeni bir sınavdan geçecektir.

Ailenin bu salgın ve kapanma günlerinde yaşadıklarını tüm gerçekliği ve derinliğiyle ele alan William Maxwell, yaşamın ancak romanlarda keşfedilebilecek yanlarını bu eserinde ustalıkla gösteriyor.

Modern Amerikan edebiyatının klasiklerinden *Kırlangıçlar Gibi Geldiler*, Çiğdem Erkal’ın çevirisiyle...

Yaşamayı katlanılabilir kılan şeylerden biri de hâlâ böyle romanlar okuyabiliyor olmamızdır.

–Julian Barnes

Geçerliliğini yitirmiş tek bir cümlesi yok. Dün de yazılmış olabilir, yarın da...

–Nicholas Lizard

Kapak gray318

"Mutlu azınlığa!"

